

OBWIESZCZENIE MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 1 marca 2004 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

1. Na podstawie art. 16 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. Nr 62, poz. 718, z 2001 r. Nr 46, poz. 499, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 113, poz. 984 oraz 2003 r. Nr 65, poz. 595) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

- 1) ustawą z dnia 9 kwietnia 1999 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej — Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu po-
wojennego, ustawy o finansach publicznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 38, poz. 360),
- 2) ustawą z dnia 8 lipca 1999 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 70, poz. 774),
- 3) ustawą z dnia 23 lipca 1999 r. o zmianie ustawy o zrekompensowaniu okresowego niepodwyższania płac w sferze budżetowej oraz utraty niektórych wzrostów lub dodatków do emerytur i rent (Dz. U. Nr 72, poz. 801),
- 4) ustawą z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 72, poz. 802),

- 5) wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 1999 r. sygn. akt K. 4/99 (Dz. U. Nr 106, poz. 1215),
 - 6) wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 stycznia 2000 r. sygn. akt K. 18/99 (Dz. U. Nr 2, poz. 26),
 - 7) ustawą z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 9, poz. 118),
 - 8) ustawą z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 19, poz. 238),
 - 9) wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 lipca 2000 r. sygn. akt K. 30/99 (Dz. U. Nr 56, poz. 678),
 - 10) ustawą z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (Dz. U. Nr 84, poz. 948),
 - 11) ustawą z dnia 11 stycznia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 8, poz. 64),
 - 12) ustawą z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 27, poz. 298),
 - 13) ustawą z dnia 20 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych i ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 89, poz. 968),
 - 14) ustawą z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 924),
 - 15) ustawą z dnia 23 sierpnia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy — Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, ustawy — Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 111, poz. 1194),
 - 16) ustawą z dnia 17 grudnia 2001 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej, ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 154, poz. 1792),
 - 17) ustawą z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. Nr 74, poz. 676),
 - 18) ustawą z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1679),
 - 19) ustawą z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. Nr 199, poz. 1673),
 - 20) ustawą z dnia 5 grudnia 2002 r. o waloryzacji emerytur i rent w 2003 r. oraz o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 240, poz. 2054),
 - 21) ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 241, poz. 2074),
 - 22) ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 56, poz. 498),
 - 23) ustawą z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268),
 - 24) ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 166, poz. 1609),
 - 25) ustawą z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 203, poz. 1966),
 - 26) ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003—2006 (Dz. U. Nr 210, poz. 2037),
 - 27) ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 2255) oraz zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem 1 marca 2004 r.
2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity ustawy nie obejmuje:
- 1) art. 145—172 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118), które stanowią:
 - „Art. 145. W ustawie z dnia 16 grudnia 1972 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową (Dz. U. Nr 53, poz. 342, z 1985 r. Nr 20, poz. 85 i z 1989 r. Nr 35, poz. 192) wprowadza się następujące zmiany:
 - 1) tytuł ustawy otrzymuje brzmienie:
 - „o świadczeniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową.”;
 - 2) w art. 1 wyrazy „Świadczenia odszkodowawcze” zastępuje się wyrazami

„Świadczenia w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową”;

3) tytuł rozdziału 2 otrzymuje brzmienie:

„Jednorazowe odszkodowanie pieniężne oraz świadczenia rentowe”;

4) w rozdziale 2 dodaje się art. 9a w brzmieniu:

„Art. 9a. 1. Żołnierze powołani do służby zawodowej po dniu 1 stycznia 1999 r., którzy ulegli wypadkowi podczas lub w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych, otrzymują rentę z tytułu niezdolności do służby, a w razie śmierci — członkowie rodziny rentę rodzinną, w wysokości i na warunkach określonych w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.

2. O inwalidztwie żołnierzy i związku tego inwalidztwa lub śmierci ze służbą wojskową orzekają wojskowe komisje lekarskie na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin.

3. Świadczenia dla osób określonych w ust. 1 finansowane są ze środków budżetowych będących w dyspozycji Ministra Obrony Narodowej.”

Art. 146. W ustawie z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1983 r. Nr 13, poz. 68, z 1990 r. Nr 34, poz. 198 i Nr 36, poz. 206, z 1991 r. Nr 104, poz. 450, z 1992 r. Nr 21, poz. 84, z 1993 r. Nr 129, poz. 602, z 1994 r. Nr 10, poz. 37, z 1995 r. Nr 4, poz. 17 i Nr 138, poz. 681, z 1996 r. Nr 136, poz. 636, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 21 po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.”;

2) skreśla się art. 26;

3) art. 40 otrzymuje brzmienie:

„Art. 40. Prawo do renty inwalidy wojskowego, którego niezdolność do pracy nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, ulega zawieszeniu lub wysokość tej renty ulega zmniejszeniu na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.”;

4) skreśla się art. 47;

5) art. 49 otrzymuje brzmienie:

„Art. 49. Prawo do renty rodzinnej przysługującej po żołnierzu, którego śmierć nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, ulega zawieszeniu lub wysokości tej renty ulega zmniejszeniu na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.”;

6) w art. 54:

a) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osoby pobierającej uposażenie w stanie spoczynku przyznane ze względu na wiek.”,

b) po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:

„3a. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do osoby pobierającej uposażenie w stanie spoczynku przyznane z powodu choroby lub utraty sił albo uposażenie rodzinne.”,

c) w ust. 4 wyrazy „o którym mowa w ust. 1 pkt 2 oraz w ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „o którym mowa w ust. 1 pkt 2, ust. 2, 2a oraz w ust. 3 i 3a”;

7) art. 64 otrzymuje brzmienie:

„Art. 64. W sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio: art. 12—14, 70, 74, 83, 88—93, 102, 107, 114, 126—131 i 133—144 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118).”

Art. 147. W ustawie z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpie-

czenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143, z 1985 r. Nr 4, poz. 15, z 1986 r. Nr 42, poz. 202, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 35, poz. 192, z 1991 r. Nr 104, poz. 450, Nr 106, poz. 457 i Nr 110, poz. 474 oraz z 1995 r. Nr 16, poz. 77) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 w pkt 5 przecinek na końcu zastępuje się kropką oraz skreśla się pkt 6 i 7;

2) w art. 12 po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Do ustalenia podstawy wymiaru zasiłku chorobowego przyjmuje się wynagrodzenie po odliczeniu potrąconych przez pracodawcę składek na ubezpieczenia społeczne.”;

3) skreśla się rozdział 7a i 8;

4) art. 48 otrzymuje brzmienie:

„Art. 48. 1. Prawo do zasiłków określonych w ustawie i ich wysokość ustalają oraz zasiłki te wypłacają:

1) płatnicy składek, którzy zgłaszają do ubezpieczenia chorobowego powyżej 20 ubezpieczonych, z zastrzeżeniem pkt 2,

2) Zakład Ubezpieczeń Społecznych:

a) ubezpieczonym, których płatnicy składek zgłaszają do ubezpieczenia chorobowego nie więcej niż 20 ubezpieczonych,

b) osobom uprawnionym do świadczeń za okres po ustaniu ubezpieczenia chorobowego.

2. Liczbę ubezpieczonych, o której mowa w ust. 1, ustala się na rok kalendarzowy według stanu na 30 listopada poprzedniego roku kalendarzowego, a w odniesieniu do płatników składek, którzy w poprzednim roku kalendarzowym nie zgłaszali nikogo do ubezpieczenia chorobowego — według stanu na pierwszy miesiąc, w którym dokonali takiego zgłoszenia.

3. Zakład Ubezpieczeń Społecznych kontynuuje po 31 grudnia podjętą wcześniej wypłatę zasiłku, nawet jeśli od 1 stycznia płatnik składek jest zobowiązany, zgodnie z ust. 1, do wypłaty zasiłków.

4. Jeżeli do ustalenia podstawy wymiaru zasiłków przyjmowane jest wynagrodzenie z okresu, za który zakład pracy, zgodnie z przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych, nie miał obowiązku przedkładania imiennego raportu zawierającego zestawienie wypłaconych składników wynagrodzenia, informacje te zakład pracy przedkłada na odrębnym zaświadczeniu, którego wzór określi minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.”;

5) w art. 51 skreśla się wyrazy „i pogrzebowe”;

6) w art. 54:

a) w ust. 1 skreśla się wyrazy „oraz wychowawczego”,

b) w ust. 2 skreśla się wyrazy „i pogrzebowego”;

7) w art. 58:

a) w ust. 2 wyrazy „, opiekuńczego i wychowawczego” zastępuje się wyrazami „i opiekuńczego”,

b) dodaje się ust. 2a i 2b w brzmieniu:

„2a. Przepisy ustawy stosuje się odpowiednio do osób odbywających zastępcze formy służby wojskowej oraz do osób wykonujących odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania.

2b. Prawo do zasiłków przysługujących osobom odbywającym zastępcze formy służby wojskowej ustalają oraz zasiłki te wypłacają płatnicy składek na ubezpieczenie chorobowe.”

Art. 148. W ustawie z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U.

z 1983 r. Nr 30, poz. 144, z 1989 r. Nr 35, poz. 192, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1991 r. Nr 94, poz. 422, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 24, poz. 110 i Nr 100, poz. 461 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 18 w ust. 4 wyrazy „dyrektora wojewódzkiego urzędu pracy” zastępuje się wyrazem „starosty”;

2) art. 19 otrzymuje brzmienie:

„Art. 19. Wysokość renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową ustala się zgodnie z zasadami przewidzianymi dla rent z tytułu niezdolności do pracy w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym że:

1) renta nie może być niższa niż:

a) 80 % podstawy jej wymiaru — dla osoby całkowicie niezdolnej do pracy,

b) 60 % podstawy jej wymiaru — dla osoby częściowo niezdolnej do pracy,

2) renta szkoleniowa wynosi 100 % podstawy jej wymiaru, jeżeli niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie spowodowana jest skutkami wypadku lub choroby zawodowej,

3) renta, o której mowa w pkt 1 i 2, nie może być niższa niż 120 % kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy ustalonej i podwyższonej zgodnie z przepisami o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.”;

3) skreśla się art. 20, 21 i 23;

4) w art. 24:

a) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osoby pobierającej uposażenie w stanie spoczynku przyznane ze względu na wiek.”,

b) po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:

„3a. Przepisy ust. 3 stosuje się odpowiednio do osoby pobierającej uposażenie w stanie spoczynku przyznane z powodu choroby lub utraty sił albo uposażenie rodzinne.”;

5) po art. 25 dodaje się art. 25a w brzmieniu:

„Art. 25a. 1. Renta z tytułu niezdolności do pracy spowodowana wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową nie ulega zawieszeniu ani zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1—4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118).

2. Renta szkoleniowa nie przysługuje w razie osiągnięcia przychodu, o którym mowa w ust. 1, bez względu na wysokość tego przychodu.”;

6) art. 27 otrzymuje brzmienie:

„Art. 27. 1. Wysokość renty rodzinnej ustala się zgodnie z zasadami przewidzianymi dla rent rodzinnych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym że renta rodzinna nie może być niższa niż 120 % kwoty najniższej renty rodzinnej ustalonej i podwyższonej zgodnie z przepisami o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Przepisy art. 25a stosuje się odpowiednio.”;

7) w art. 29 skreśla się pkt 2;

8) skreśla się art. 44.

Art. 149. W ustawie z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (Dz. U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1991 r. Nr 104, poz. 450 i Nr 110, poz. 474, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 100, poz. 461 i Nr 124,

poz. 585, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 137, poz. 887) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 7:

a) w ust. 5:

— wyrazy „, macierzyńskiego i pogrzebowego” zastępuje się wyrazami „i macierzyńskiego”,

— po wyrazach „z zastrzeżeniem ust.” dodaje się wyrazy „5a i”,

b) po ust. 5 dodaje się ust. 5a w brzmieniu:

„5a. Do ustalenia podstawy wymiaru zasiłków, o których mowa w ust. 5, przyjmuje się kwoty stanowiące podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe, po odliczeniu kwoty odpowiadającej 18,71 % podstawy wymiaru składek na to ubezpieczenie.”,

c) w ust. 6 po wyrazach „ust. 5” dodaje się wyrazy „i ust. 5a”;

2) skreśla się art. 19;

3) po art. 35 dodaje się art. 35a w brzmieniu:

„Art. 35a. Prawo do świadczeń pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa na zasadach określonych w ustawie mają również twórcy, artyści i osoby wykonujące wolny zawód, podlegający ubezpieczeniu chorobowemu jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych.”

Art. 150. W ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. — Karta Nauczyciela (Dz. U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 i z 1998 r. Nr 106, poz. 668) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 88 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., zachowują prawo do emerytury, o której mowa w ust. 1, bez względu na wiek, w ciągu ośmiu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118), jeżeli nie

przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego.”;

2) skreśla się art. 89;

3) w art. 90 po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” co najmniej na 12 dni roboczych przed najbliższym terminem waloryzacji należną od tego terminu kwotę dodatku za tajne nauczanie.”

Art. 151. W ustawie z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400 i Nr 95, poz. 425, z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 90, poz. 451, z 1994 r. Nr 136, poz. 704, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402 i Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 98, poz. 604, Nr 133, poz. 882 i 883 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1998 r. Nr 131, poz. 860 i Nr 155, poz. 1016) w art. 27 po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Przepisy ust. 1—3 stosuje się do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.”

Art. 152. W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. — Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25, Nr 77, poz. 355, Nr 91, poz. 421 i Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 81, poz. 406, z 1996 r. Nr 77, poz. 367, z 1997 r. Nr 75, poz. 471, Nr 98, poz. 604, Nr 106, poz. 679, Nr 117, poz. 751—753, Nr 121, poz. 769, Nr 124, poz. 782 i Nr 133, poz. 882 oraz z 1998 r. Nr 98, poz. 607 i Nr 160, poz. 1064) w art. 78² wprowadza się następujące zmiany:

1)^{a)} w § 1 wyrazy „— uposażenia, które pobierał sędzia w stanie spoczynku” zastępuje się wyrazami „ — podstawy wymiaru”;

2)^{a)} po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Podstawę wymiaru uposażenia rodzinnego, o którym mowa w § 1, stanowi renta, jaka przysługiwałaby zmarłemu z tytułu całkowitej nie-

^{a)} Utracił moc z dniem 19 lipca 2000 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 lipca 2000 r. sygn. akt K. 30/99 (Dz. U. Nr 56, poz. 678).

zdolności do pracy ustalana według zasad określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych”;

3) po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. W razie zbiegu prawa do uposażenia rodzinnego z prawem do emerytury lub renty przysługuje, na wniosek zainteresowanego, albo uposażenie rodzinne, albo emerytura lub renta.”

Art. 153. W ustawie z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 44, poz. 194 i Nr 107, poz. 464, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 1, poz. 3 i Nr 43, poz. 163, z 1996 r. Nr 41, poz. 175 i Nr 89, poz. 402, z 1997 r. Nr 43, poz. 272, Nr 75, poz. 467 i 469, Nr 104, poz. 661, Nr 121, poz. 769 i 770 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1998 r. Nr 117, poz. 756) w art. 60 skreśla się wyrazy „ , dodatków do emerytury lub renty”.

Art. 154. W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o ubezpieczeniu społecznym duchownych (Dz. U. Nr 29, poz. 156, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1991 r. Nr 104, poz. 450, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 100, poz. 461, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i z 1998 r. Nr 137, poz. 887) w art. 23 wprowadza się następujące zmiany:

1) w ust. 1 skreśla się wyrazy „i zasiłku pogrzebowego w razie śmierci ubezpieczonego lub członka rodziny”;

2) w ust. 2 skreśla się wyrazy „i pogrzebowego”;

3) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Do ustalenia podstawy wymiaru świadczeń, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2, przyjmuje się kwoty stanowiące podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe, po odliczeniu kwoty odpowiadającej 18,71 % podstawy wymiaru składek na to ubezpieczenie.”

Art. 155. W ustawie z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 21, poz. 124 i Nr 43, poz. 253, z 1994 r. Nr 98, poz. 471 oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 43 i Nr 28, poz. 153) w art. 23 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.”

Art. 156. W ustawie z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65, poz. 385, z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 63, poz. 314, z 1994 r. Nr 1, poz. 3,

Nr 43, poz. 163, Nr 105, poz. 509 i Nr 121, poz. 591, z 1996 r. Nr 5, poz. 34 i Nr 24, poz. 110, z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 96, poz. 590, Nr 104, poz. 661, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1998 r. Nr 50, poz. 310 i Nr 106, poz. 668 i Nr 162, poz. 1115) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 112 po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.”;

2) skreśla się art. 114.

Art. 157. W ustawie z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2a w ust. 1 w pkt 2 po wyrazie „fizycznych” stawia się przecinek i dodaje wyrazy „składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz ubezpieczenie zdrowotne płacone przez ośrodki pomocy społecznej, a także składki z tytułu ubezpieczenia emerytalnego, rentowego i chorobowego określonych w odrębnych przepisach”;

2) w art. 12a dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, zasady i formy współdziałania, a także finansowania organizacji, o których mowa w ust. 1.”;

3) w art. 27:

a) ust. 1—3 otrzymują brzmienie:

„1. Zasiłek stały przysługuje osobie niepozostającej w zatrudnieniu, opiekującej się dzieckiem, wymagającym ze strony innej osoby stałej opieki, polegającej na bezpośredniej, osobistej opiece i pielęgnacji lub systematycznym współdziałaniu w postępowaniu edukacyjnym, leczniczym lub rehabilitacyjnym, jeżeli dziecko jest uprawnione do zasiłku pielęgnacyjnego i dochód rodziny nie przekracza dwukrotnego dochodu określonego zgodnie z art. 4.

2. Osobie, o której mowa w ust. 1, przysługuje zasiłek stały również w wypadku, gdy opiekuje

się pełnoletnim dzieckiem, jeżeli dziecko to jest uprawnione do zasiłku pielęgnacyjnego.

3. Przez dziecko, o którym mowa w ust. 1 i 2, należy rozumieć dziecko własne, przysposobione, lub przebywające w rodzinie zastępczej.”,

b) po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:

„3a. W wypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i emerytury przyznanej na podstawie przepisów o uprawnieniach do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki lub art. 31b ust. 7, zasiłek stały nie przysługuje.”;

4) art. 31b otrzymuje brzmienie:

„Art. 31b. 1. Za osobę, o której mowa w art. 27 ust. 1 i 2, oraz osobę, o której mowa w art. 31 ust. 4a, ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od kwoty najniższego wynagrodzenia, chyba że osoba ta podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów.

2. Za osobę opiekującą się dzieckiem, o którym mowa w art. 27 ust. 1 i 2, ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, od kwoty, o której mowa w ust. 1, jeżeli dochód rodziny nie przekracza dwukrotnego dochodu określonego zgodnie z art. 4, chyba że osoba podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów.

3. Za osobę rezygnującą z pracy w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobiastej opieki nad ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,

ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, od kwoty, o której mowa w ust. 1, jeżeli dochód w rodzinie osoby opiekującej się nie przekracza dwukrotnego dochodu określonego zgodnie z art. 4 i osoba opiekująca się nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów. Dotyczy to również osób, które w związku z koniecznością sprawowania opieki pozostają na bezpłatnym urlopie.

4. Przez ojca i matkę, o których mowa w ust. 3, należy rozumieć również ojca i matkę współmałżonka.

5. Wystąpienie ciężkiej choroby u osoby, o której mowa w ust. 3, wymaga przedłożenia orzeczenia o stanie zdrowia tej osoby.

6. Składka na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w wysokości określonej przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych jest opłacana za:

1) osoby, o których mowa w art. 27 ust. 1 i 2 oraz w art. 31b ust. 2, przez okres niezbędny do spełnienia warunków do uzyskania prawa do emerytury, jednak nie dłużej niż przez 20 lat,

2) osobę, o której mowa w art. 31 ust. 4a, przez okres pobierania gwarantowanego zasiłku okresowego,

3) osobę, o której mowa w ust. 3, przez okres sprawowania opieki, z zastrzeżeniem ust. 8.

7. Osoby, o których mowa w art. 27 ust. 1 i 2, za które ośrodek pomocy społecznej opłacał składkę na ubezpieczenie spo-

teczne przed dniem 1 stycznia 1999 r. nabywają prawo do emerytury bez względu na wiek, jeżeli w dniu 1 stycznia 1999 r. ukończyły co najmniej 45 lat i mają okres ubezpieczenia (składkowy i nieskładkowy) wynoszący co najmniej 20 lat. Wysokość emerytury dla tych osób ustala się według zasad przewidzianych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.

8. Składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osoby, o których mowa w ust. 6 pkt 3, opłaca się od dnia 1 stycznia 2000 r.”

Art. 158. W ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 1997 r. Nr 142, poz. 950 oraz z 1998 r. Nr 37, poz. 204 i Nr 106, poz. 668) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 14 po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.”;

2) w art. 15 po ust. 5 dodaje się ust. 6 w brzmieniu:

„6. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” co najmniej na 12 dni roboczych przed najbliższym terminem waloryzacji należną od tego terminu kwotę dodatku kombatanckiego.”

Art. 159. W ustawie z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1994 r. Nr 10, poz. 36, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 1, poz. 1 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i Nr 141, poz. 944) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 6 otrzymuje brzmienie:

„Art. 6. Emerytury i renty podlegają waloryzacji na zasadach

i w terminach przewidzianych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.”;

2)^{b)} art. 40 otrzymuje brzmienie:

„Art. 40. Do emerytów i rencistów osiągających przychody z tytułu stosunku pracy, służby, innej pracy zarobkowej lub prowadzenia pozarolniczej działalności stosuje się art. 103—106 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118).”

Art. 160. W ustawie z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 53, poz. 214, z 1995 r. Nr 4, poz. 17 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 6 otrzymuje brzmienie:

„Art. 6. Emerytury i renty podlegają waloryzacji na zasadach i w terminach przewidzianych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.”;

2)^{b)} art. 41 otrzymuje brzmienie:

„Art. 41. Do emerytów i rencistów osiągających przychody z tytułu stosunku pracy, służby, innej pracy zarobkowej lub prowadzenia pozarolniczej działalności stosuje się art. 103—106 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118).”

Art. 161. W ustawie z dnia 2 września 1994 r. o dodatku i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu (Dz. U. Nr 111, poz. 537 i z 1995 r. Nr 138, poz. 681) w art. 2 po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

^{b)} Utracił moc z dniem 24 grudnia 1999 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 1999 r. sygn. akt K. 4/99 (Dz. U. Nr 106, poz. 1215).

„3. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” co najmniej na 12 dni roboczych przed najbliższym terminem waloryzacji należną od tego terminu kwotę dodatku, o którym mowa w ust. 1.”

Art. 162. W ustawie z dnia 1 grudnia 1994 r. o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych (Dz. U. z 1998 r. Nr 102, poz. 651 i Nr 106, poz. 668) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) tytuł ustawy otrzymuje brzmienie „o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych”;
- 2) w art. 14a po wyrazach „w domu pomocy społecznej” dodaje się wyrazy „ , w zakładzie opiekuńczo-leczniczym lub w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym”;
- 3) po rozdziale 2 dodaje się rozdział 2a w brzmieniu:

„Rozdział 2a

Art. 15a. 1. Zasiłek wychowawczy przysługuje uprawnionemu do urlopu wychowawczego.

2. Zasiłki wychowawcze są finansowane z budżetu państwa.
3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, zasady, wysokość i tryb przyznawania zasiłku wychowawczego.”

Art. 163. W ustawie z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz. U. z 1997 r. Nr 25, poz. 128, Nr 28, poz. 153, Nr 41, poz. 255, Nr 63, poz. 403, Nr 93, poz. 569, Nr 107, poz. 692, Nr 121, poz. 770 i Nr 123, poz. 776 oraz z 1998 r. Nr 66, poz. 431, Nr 106, poz. 668, Nr 108, poz. 684 i Nr 137, poz. 887 i Nr 162, poz. 1112) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w ust. 1:
 - a) w pkt 2 w lit. c) wyrazy „renty inwalidzkiej” zastępuje się wyrazami „renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej”,
 - b) po pkt 22 dodaje się pkt 22a w brzmieniu:

„22a) składkach na ubezpieczenia społeczne — oznacza to składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe, finansowane z własnych środków płatnika tych składek,”;

2) w art. 16 ust. 5—7 otrzymują brzmienie:

„5. Bezrobotnym skierowanym na szkolenie przez powiatowy urząd pracy w okresie odbywania szkolenia przysługują na zasadach przewidzianych dla pracowników świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych powstałych w związku ze szkoleniem oraz w drodze do i z miejsca szkolenia.

6. Świadczenia, o których mowa w ust. 5, z wyjątkiem renty z tytułu niezdolności do pracy, renty rodzinnej i szkoleniowej, wypłacane są z Funduszu Pracy przez powiatowy urząd pracy na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, po sporządzeniu protokołu okoliczności i przyczyn wypadku przez zespół powypadkowy jednostki szkoleniowej lub po stwierdzeniu przez państwowego inspektora sanitarnego choroby zawodowej.

7. Osobom skierowanym na szkolenie przez powiatowy urząd pracy, nieposiadającym statusu bezrobotnego, przysługuje odszkodowanie z tytułu ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków powstałych w związku ze szkoleniem oraz w drodze do i z miejsca szkolenia.”;

3) w art. 23 w ust. 2 w pkt 3 wyraz „inwalidzkiej” zastępuje się wyrazami „z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej”;

4) w art. 28 w ust. 2 w pkt 3 wyraz „inwalidzkiej” zastępuje się wyrazami „z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej”;

5) w art. 29 w ust. 1 i 2 wyraz „inwalidzkiej” zastępuje się wyrazami „z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej”;

6) w art. 30 w ust. 1 skreśla się wyrazy „z wyjątkiem okresów ich pobierania za czas udokumentowanej niezdolności do pracy, które wlicza się jako okresy nieskładkowe”;

7) w art. 31 ust. 3a otrzymuje brzmienie:

„3a. Bezrobotnym uprawnionym do zasiłku lub stypendium przysługują one również za okres udokumentowanej niezdolności do pracy, za który na podstawie odrębnych przepisów pracownicy zachowują prawo do wynagro-

dzenia lub przysługują im zasiłki z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa.”;

- 8) w art. 37a wyrazy „art. 16 ust. 4—6 oraz art. 31 ust. 3a i 5” zastępuje się wyrazami „art. 16 ust. 4 i 5 oraz art. 31 ust. 3a”;
- 9) w art. 37b w ust. 5 wyrazy „art. 16 ust. 4—6 oraz art. 31 ust. 3a i 5” zastępuje się wyrazami „art. 16 ust. 4 i 5 oraz art. 31 ust. 3a”;
- 10) art. 37c otrzymuje brzmienie:
„Art. 37c. Powiatowy urząd pracy ustala i opłaca, w wysokości i na zasadach określonych w odrębnych przepisach, składkę na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe od stypendiów wypłaconych na podstawie art. 37a i 37b.”;
- 11) w art. 37j po ust. 6 dodaje się ust. 7 w brzmieniu:
„7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 6, wypłacone za okres po dniu 31 grudnia 1998 r. pomniejsza się o naliczone i potrącone od tego wynagrodzenia składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe.”;
- 12) w art. 37k w ust. 1:
 - a) w pkt 3, po przecinku, dodaje się wyraz „lub”,
 - b) w pkt 4 wyrazy „okres zatrudnienia wynoszący, łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresu zatrudnienia” zastępuje się wyrazami „posiada okres uprawniający do emerytury wynoszący”;
- 13) w art. 49 w ust. 1 skreśla się pkt 3;
- 14) w art. 53 w ust. 1 w pkt 3 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się wyrazy „a także żołnierzy niezawodowych w służbie czynnej, osób odbywających zastępcze formy służby wojskowej, osób przebywających na urloпах wychowawczych oraz pobierających zasiłki macierzyński.”;
- 15) w art. 57 ust. 1 po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:
„3a) świadczeń, o których mowa w art. 16 ust. 5”.

Art. 164. W ustawie z dnia 6 lipca 1995 r. o przedsiębiorstwie państwowym „Polskie Koleje Państwowe” (Dz. U. Nr 95, poz. 474, z 1996 r. Nr 147, poz. 687, z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 96, poz. 591, Nr 104,

poz. 661 i Nr 121, poz. 770 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) skreśla się art. 9;
- 2) po art. 46 dodaje się art. 46a w brzmieniu:
„Art. 46a. 1. Pracownikowi kolejowemu pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy przyznanej na podstawie dotychczasowych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118) oraz członkom rodziny tego pracownika pobierającym po nim rentę rodzinną przyznanej na podstawie wymienionych przepisów przysługuje prawo do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego, na zasadach określonych w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budżetu; prawo do deputatu węglowego nie przysługuje jednak emerytowi lub renciście, jeżeli nie przysługiwało mu w zatrudnieniu, z tytułu którego powstało prawo do emerytury lub renty.
2. Ekwiwalent pieniężny, o którym mowa w ust. 2, przyznaje i wypłaca przy emeryturze lub rencie Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji celowej z budżetu państwa.
3. Świadczenia określone w ust. 1 i 2 przysługują również emerytowi lub renciście, który pobiera kolejową emeryturę lub kolejową rentę z tytułu zatrudnienia w okresach równorzędnych z okre-

sami zatrudnienia na kolei, oraz osobie, której przyznano kolejową emeryturę lub kolejową rentę w drodze wyjątku.”

Art. 165. W ustawie z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników (Dz. U. Nr 142, poz. 702 i z 1997 r. Nr 88, poz. 554) wprowadza się następujące zmiany:

1) w tytule ustawy dodaje się wyrazy „i płatników”;

2) w art. 1 po wyrazie „podatników,” dodaje się wyrazy „płatników podatków, a także płatników składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenia zdrowotne.”;

3) w art. 2:

a) dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1, a wyrazy „osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz zakłady (oddziały) osób prawnych, które na podstawie odrębnych przepisów są podatnikami” zastępuje się wyrazami „osoby prawne oraz jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, które na podstawie odrębnych ustaw są podatnikami”,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 2 i 3 w brzmieniu:

„2. Obowiązkowi ewidencyjnemu podlegają również inne podmioty niż wymienione w ust. 1, jeżeli na podstawie odrębnych ustaw są podatnikami, a w szczególności zakłady (oddziały) osób prawnych oraz płatnicy podatków; podmioty te również otrzymują NIP.

3. Obowiązkowi ewidencyjnemu podlegają także podmioty będące, na podstawie odrębnych ustaw, płatnikami składek na ubezpieczenia społeczne lub ubezpieczenia zdrowotne, zwane dalej „płatnikami składek ubezpieczeniowych”; podmioty te również otrzymują NIP.”;

4) w art. 3:

a) w ust. 1 po wyrazie „podatników,” dodaje się wyrazy „płatników podatków i płatników składek ubezpieczeniowych”,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Postępowanie w sprawie nadania NIP prowadzone jest

na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. — Ordynacja podatkowa (Dz. U. Nr 137, poz. 926 i Nr 160, poz. 1083 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668), z tym że w sprawach o stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu NIP nie stosuje się terminu przewidzianego w art. 249 § 1 i 2 oraz art. 338 § 1. W tym przypadku termin stwierdzenia nieważności decyzji wynosi 7 lat od dnia doręczenia decyzji.

1b. W przypadku umorzenia, na podstawie art. 338 § 1 Ordynacji podatkowej, postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu NIP, postępowanie to wznowia się z urzędu.”,

c) w ust. 2 wyrazy „decyzji administracyjnej urzędu skarbowego” zastępuje się wyrazami „decyzji wydanej przez urząd skarbowy”,

d) w ust. 3 na końcu kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje wyrazy „płatnika podatku albo płatnika składek ubezpieczeniowych.”;

5) w art. 4 po pkt 3 dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) dla płatników podatków oraz płatników składek ubezpieczeniowych, niebędących jednocześnie podatnikami, o których mowa w pkt 1—3 — urząd skarbowy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę płatnika; w pozostałych przypadkach właściwym urzędem skarbowym jest Drugi Urząd Skarbowy Warszawa-Śródmieście.”;

6) w art. 5:

a) w ust. 1 kropkę na końcu zastępuje się przecinkiem i dodaje wyrazy „bez względu na rodzaj oraz liczbę opłacanych przez podatnika podatków, formę opodatkowania, liczbę oraz rodzaje prowadzonej działalności gospodarczej oraz liczbę prowadzonych przedsiębiorstw.”,

b) w ust. 3:

— wyrazy „numer REGON” zastępuje się wyrazami „numer identyfikacyjny REGON”,

— po pkt 2 dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) w przypadku podatkowych grup kapitałowych — dane

- dotyczące spółek wchodzących w skład grupy, w tym również NIP nadane tym spółkom.”,
- c) w ust. 5 wyraz „zarządzenia” zastępuje się wyrazem „rozporządzenia”,
- d) po ust. 5 dodaje się ust. 6 w brzmieniu:
- „6. Przepisy ust. 1—4 stosuje się odpowiednio do płatników podatków oraz płatników składek ubezpieczeniowych.”;
- 7) w art. 6:
- a) w ust. 1 dodaje się drugie zdanie w brzmieniu:
- „Zgłoszenia identyfikacyjnego dokonuje się niezależnie od zgłoszenia rejestracyjnego, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 11, poz. 50, Nr 28, poz. 127 i Nr 129, poz. 599, z 1994 r. Nr 132, poz. 670, z 1995 r. Nr 44, poz. 231 i Nr 142, poz. 702 i 703, z 1996 r. Nr 137, poz. 640, z 1997 r. Nr 111, poz. 722, Nr 123, poz. 776 i 780, Nr 137, poz. 926, Nr 141, poz. 943 i Nr 162, poz. 1104 oraz z 1998 r. Nr 139, poz. 905 i Nr 161, poz. 1076).”,
- b) w ust. 6 po wyrazie „lub” dodaje się wyraz „samodzielnie”,
- c) ust. 9 otrzymuje brzmienie:
- „9. Płatnicy podatków, niepodlegający obowiązkowi ewidencyjnemu jako podatnicy, dokonują zgłoszenia identyfikacyjnego nie później niż w terminie przekazania do organu podatkowego pierwszej deklaracji podatkowej, do której składania obowiązani są płatnicy podatków.”,
- d) po ust. 9 dodaje się ust. 10 w brzmieniu:
- „10. Płatnicy składek ubezpieczeniowych, niepodlegający obowiązkowi ewidencyjnemu jako podatnicy ani jako płatnicy podatków, dokonują zgłoszenia identyfikacyjnego nie później niż w terminach przewidzianych w odrębnych przepisach dotyczących terminów zgłaszania do ubezpieczeń społecznych lub ubezpieczenia zdrowotnego.”;
- 8) w art. 7 wyrazy „art. 6 ust. 1—7” zastępuje się wyrazami „art. 6 ust. 1—7, 9 i 10”, a po wyrazie „podatnik,” dodaje się wyrazy „płatnik podatku oraz płatnik składek ubezpieczeniowych”;
- 9) w art. 9:
- a) w ust. 1:
- w pkt 1 liczbę „60” zastępuje się liczbą „30” i wyrazy „informację o zmianie danych” zastępuje się wyrazami „zgłoszenie aktualizacyjne”,
- w pkt 2 wyrazy „informację o zmianie danych” zastępuje się wyrazami „zgłoszenie aktualizacyjne”,
- w pkt 3 wyrazy „informację o zmianie danych objętych zgłoszeniem identyfikacyjnym w terminie przewidzianym do złożenia zeznania rocznego” zastępuje się wyrazami „zgłoszenie aktualizacyjne wraz z zeznaniem rocznym”,
- b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
- „2. Obowiązek dokonania zgłoszenia aktualizacyjnego przez podatników, o których mowa w art. 6 ust. 1, występuje również w przypadku, gdy podatnikom tym, w wyniku utraty prawa do zwolnienia od podatku od towarów i usług lub rezygnacji z tego prawa, zmieniała się właściwość urzędu skarbowego; w tym przypadku zgłoszenia aktualizacyjnego dokonuje się w urzędzie skarbowym właściwym w sprawach podatku od towarów i usług, wraz ze zgłoszeniem rejestracyjnym, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy powołanej w art. 6 ust. 1.”,
- c) po ust. 2 dodaje się ust. 3—6 w brzmieniu:
- „3. Aktualizacji danych ewidencyjnych dotyczących podatkowych grup kapitałowych dokonuje spółka będąca płatnikiem podatku dochodowego od osób prawnych w umowie. Powyższy obowiązek jest niezależny od obowiązku aktualizacji danych, ciążącego na każdej ze spółek wchodzących w skład podatkowej grupy kapitałowej.
4. Płatnicy podatków, niepodlegający obowiązkowi aktualizacji danych ewidencyjnych jako podatnicy, dokonują zgłoszenia aktualizacyjnego nie póź-

niej niż w — następującym bezpośrednio po zaistnieniu zdarzenia powodującego obowiązków aktualizacji — terminie przekazania do organu podatkowego pierwszej deklaracji podatkowej, do składania której obowiązani są płatnicy podatków.

5. Do płatników składek ubezpieczeniowych stosuje się odpowiednio tryb aktualizacji danych określony w ust. 1 pkt 1.

6. Do aktualizacji danych objętych zgłoszeniem identyfikacyjnym stosuje się odpowiednio wzory formularzy zgłoszeń identyfikacyjnych, ustalone przez Ministra Finansów, w drodze rozporządzenia.”;

10) w art. 10:

a) dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1, a wyrazy „składania informacji o zmianie danych objętych tym zgłoszeniem” zastępuje się wyrazami „zgłoszeń aktualizacyjnych”;

b) po ust. 1 dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Minister Finansów może określić, w drodze rozporządzenia:

1) inne, nie krótsze niż przewidziane w ustawie, terminy dokonywania zgłoszenia identyfikacyjnego i aktualizacyjnego,

2) terminy dokonywania zgłoszenia identyfikacyjnego przez podatników innych podatków niż wymienione w art. 6 ust. 1—8,

3) tryb przekazywania do urzędów skarbowych zgłoszeń identyfikacyjnych oraz aktualizacyjnych, dokonywanych przez podatników za pośrednictwem płatnika podatku dochodowego od osób fizycznych, z wykorzystaniem masowych form transmisji danych.”;

11) w art. 11 po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz inne podmioty będące podatnikami na podstawie przepisów prawa polskiego oraz ratyfikowanych umów międzynarodowych, któ-

rych Rzeczpospolita Polska jest stroną, w tym także mające miejsce zamieszkania, siedzibę lub zarząd za granicą, w przypadku uzyskania numeru służącego identyfikacji dla celów podatkowych lub ubezpieczeń społecznych w innym państwie, są obowiązane podawać ten numer na żądanie:

1) organów podatkowych,

2) organów kontroli skarbowej i jednostek organizacyjnych kontroli skarbowej,

3) płatników podatków,

4) organów i instytucji ubezpieczeń społecznych.”;

12) w art. 12:

a) w ust. 2 po wyrazie „wygasa” dodaje się wyrazy „z mocy prawa”,

b) w ust. 3 liczbę „60” zastępuje się liczbą „30”;

13) po art. 12 dodaje się art. 12a w brzmieniu:

„Art. 12a. Przepisy niniejszego rozdziału, dotyczące podatników, stosuje się odpowiednio do płatników podatków oraz płatników składek ubezpieczeniowych.”;

14) w art. 13:

a) w ust. 3 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Zainteresowanym może być zarówno sam podatnik, którego potwierdzenie dotyczy, jak i osoba trzecia, mająca interes prawny w złożeniu wniosku.”

b) po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Urząd skarbowy wydaje, na wniosek podatnika, duplikat decyzji o nadaniu NIP. Za wydanie duplikatu pobierana jest przez urząd skarbowy opłata w wysokości 3 zł, stanowiąca dochód budżetu państwa.”;

15) w art. 14 w ust. 2 w pkt 1 i 2 po wyrazie „identyfikacyjnych” dodaje się wyrazy „i aktualizacyjnych”;

16) w art. 15 w ust. 2 po pkt 4 dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych — do realizacji zadań i celów określonych w odrębnych ustawach.”;

17) po art. 15 dodaje się art. 15a w brzmieniu:

„Art. 15a. Przepisy niniejszego rozdziału, dotyczące podatników, stosuje się odpowiednio do płatników podatków oraz płatników składek ubezpieczeniowych.”;

18) w art. 17:

- a) w ust. 1 po wyrazach „w art. 8 ust. 3, 4 lub 6” dodaje się wyrazy „oraz art. 9 ust. 1 pkt 2”,
- b) w ust. 2 po wyrazie „ustawy” dodaje się wyrazy „oraz płatnik podatku, a także płatnik składek ubezpieczeniowych”;

19) w art. 22:

- a) w ust. 1 liczbę „3” zastępuje się liczbą „4”,
- b) w ust. 3 wyraz „zarządzenia” zastępuje się wyrazem „rozporządzenia”.

Art. 166. W ustawie z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz. U. Nr 73, poz. 350 i Nr 137, poz. 638 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 98, poz. 604, Nr 106, poz. 679, Nr 121, poz. 770 i Nr 160, poz. 1080) w art. 28 skreśla się ust. 3.

Art. 167. W ustawie z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. Nr 87, poz. 395) w art. 3 po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” co najmniej na 12 dni roboczych przed najbliższym terminem waloryzacji należną od tego terminu kwotę świadczenia, o którym mowa w ust. 1.”

Art. 168. W ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz. U. Nr 139, poz. 932 i z 1998 r. Nr 98, poz. 610) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 3 otrzymuje brzmienie:

„Art. 3. 1. Pracowniczy program emerytalny stanowią zakładowe umowy emerytalne, pracownicze umowy emerytalne oraz, z zastrzeżeniem ust. 2, umowy z zakładami albo towarzystwami ubezpieczeń, umowy z fundu-

szami inwestycyjnymi bądź statuty pracowniczych funduszy emerytalnych, które określają warunki gromadzenia środków ze składek pracowników wpłacanych przez pracodawcę, przeznaczonych do wypłat w wieku emerytalnym lub w przypadku uzyskania uprawnień do świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy, spełniające kryteria ustalone w ustawie.

2. Jeżeli pracodawcą jest zakład lub towarzystwo ubezpieczeń, pracownicze towarzystwo emerytalne albo towarzystwo funduszy inwestycyjnych, warunki gromadzenia środków, o których mowa w ust. 1, określa zakładowa umowa emerytalna.”;

2) w art. 4:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Pracodawca, który na podstawie odrębnych przepisów podlega wpisowi do właściwego rejestru albo do ewidencji działalności gospodarczej, nie może zawrzeć zakładowej umowy emerytalnej przed upływem roku od wpisania go do takiego rejestru lub ewidencji. Nie dotyczy to spółek powstałych w wyniku przekształceń własnościowych przedsiębiorstw państwowych.”,

b) po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Przepisy ustawy dotyczące pracowników stosuje się odpowiednio do osób, które są uczestnikami pracowniczych programów emerytalnych na podstawie ust. 4.”;

3) w art. 7 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Umowy, o których mowa w ust. 1 pkt 2, mogą być także zawierane przez pracodawcę z różnymi funduszami inwestycyjnymi zarządzanymi przez samo towarzystwo funduszy inwestycyjnych.”;

4) w art. 11 w ust. 1 wyrazy „Pracowniczy program emerytalny może przewidywać” zastępuje się wyrazami „Dopuszczalne jest”;

- 5) w art. 14:
- a) w ust. 2 w pkt 1 po wyrazie „inwestycyjnego” dodaje się wyrazy „lub funduszy inwestycyjnych”,
 - b) w ust. 4 po wyrazie „inwestycyjnym” dodaje się wyrazy „lub w funduszach inwestycyjnych”;
- 6) w art. 17:
- a) w ust. 3 po wyrazach „przyjąć deklarację” dodaje się wyrazy „i wydać uczestnikowi podpisaną przez siebie umowę”,
 - b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. Do zawarcia umowy dochodzi z chwilą wydania uczestnikowi podpisanej przez pracodawcę umowy, nie później jednak niż z upływem terminu przewidzianego do zwrotu deklaracji.”;
- 7) art. 18 otrzymuje brzmienie:
- „Art. 18. 1. Pracodawca może ustalić w programie emerytalnym prowadzonym w formie funduszu emerytalnego, że zawarcie pracowniczej umowy emerytalnej lub otwarcie rachunku w funduszu jest uzależnione od wniesienia przez uczestnika funduszu na jego rachunek akcji pracodawcy, które uczestnik nabył w procesie prywatyzacji. Warunek ten może dotyczyć wyłącznie pracowników, którzy nabyli akcje od Skarbu Państwa, i nie może obowiązywać przez okres dłuższy niż 5 lat od dnia określonego w programie. W tym przypadku nie stosuje się zakazu zbywania akcji zawartego w przepisach o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych.
2. Zakładowa umowa emerytalna powinna określać jednolitą, określoną w stosunku do ilości akcji nabytych przez pracownika od Skarbu Państwa, liczbę akcji, którą wszyscy uprawnieni, którzy takie akcje nabyli, powinni wnieść do funduszu. Określenie stosunku ilości akcji nabytych przez pracownika przed dniem 1 stycznia 1999 r. może dotyczyć wyłącznie akcji znajdujących się w posiadaniu pracownika w tym dniu.
3. W pracowniczej umowie emerytalnej powinny być określone terminy i warunki wnoszenia akcji na rachunek w funduszu oraz warunki prowadzenia tych rachunków. Uczestnik w deklaracji, w sytuacji, o której mowa w tym artykule, deklaruje liczbę akcji pracodawcy, którą wniesie na swój rachunek, wynikającą z zakładowej umowy emerytalnej.”;
- 8) w art. 34:
- a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:
„1a. Jeżeli umowy, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2, zostały zawarte przez pracodawcę z różnymi funduszami inwestycyjnymi zarządzanymi przez to samo towarzystwo funduszy inwestycyjnych, to likwidacja pracowniczego programu emerytalnego może nastąpić tylko w przypadku likwidacji tych wszystkich funduszy.”,
 - b) po ust. 3 dodaje się ust. 3a i 3b w brzmieniu:
„3a. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio w przypadku, o którym mowa w ust. 1a.
3b. Jeżeli umowy, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2, zostały zawarte przez pracodawcę z różnymi funduszami inwestycyjnymi zarządzanymi przez to samo towarzystwo funduszy inwestycyjnych, to w przypadku likwidacji jednego z funduszy pracodawca ma obowiązek zapewnić zawarcie umowy o wnoszeniu składek pracowników do innego z tych funduszy.”;
- 9) w art. 35 w ust. 2 po wyrazie „powinien” dodaje się wyrazy „być złożony przez pracodawcę niezwłocznie oraz”;
- 10) w art. 36:
- a) w ust. 2 po wyrazie „zgłosić” dodaje się wyrazy „do rejestru”,
 - b) w ust. 3 po wyrazie „Nadzoru” dodaje się wyrazy „zmian, o których mowa w ust. 2”;
- 11) w art. 39 w ust. 3 i 4 wyrazy „osobę prowadzącą” zastępuje się wyrazami „pracodawcę prowadzącego”;
- 12) w art. 45 skreśla się ust. 1 i 2;

13) po art. 45 dodaje się art. 45a w brzmieniu:

„Art. 45a. W przypadku gdy pracodawca i reprezentacja pracowników zamierzają nadać pracownikemu programowi emerytalnemu formę pracowniczego funduszu emerytalnego, zakładowa umowa emerytalna może być zawarta począwszy od dnia 1 stycznia 1999 r.; dotyczy to również umowy o wspólnym międzyzakładowym programie emerytalnym.”;

14) art. 46 otrzymuje brzmienie:

„Art. 46. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1999 r., z wyjątkiem:

- 1) art. 45a, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1999 r.,
- 2) art. 3—6, art. 7 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 3, art. 9—11, 13, 14 ust. 1—3 i 5, art. 15, 18, 27, 28 i 34 w zakresie dotyczącym pracowniczych programów emerytalnych w formie pracowniczego funduszu emerytalnego, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1999 r.”

Art. 169. W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776, Nr 160, poz. 1082 oraz z 1998 r. Nr 99, poz. 628, Nr 106, poz. 668, Nr 137, poz. 887 i Nr 156, poz. 1019) art. 5 otrzymuje brzmienie:

„Art. 5. Orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o:

- 1) całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2, i niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118) traktowane jest na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- 2) całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy wymienionej w pkt 1, jest trak-

towane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,

- 3) częściowej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 3, oraz celowości przekwalifikowania, o którym mowa w art. 119 ust. 2 i 3 ustawy wymienionej w pkt 1, jest traktowane na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.”

Art. 170. W ustawie z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. Nr 139, poz. 934 oraz z 1998 r. Nr 98, poz. 610 i Nr 106, poz. 668) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 13 w ust. 2:

a) pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) rodzaje, maksymalną wysokość, sposób oraz tryb kalkulacji i pokrywania kosztów obciążających fundusz,”

b) po pkt 6 dodaje się pkt 6a w brzmieniu:

„6a) rodzaje, wysokość, sposób kalkulacji i pokrywania kosztów obciążających członków funduszu, w tym wysokość opłat, o których mowa w art. 134 ust. 1,”;

2) w art. 35 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Jeżeli założycielem lub założycielami pracowniczego towarzystwa są pracodawcy będący osobami prawnymi, przepis art. 34 stosuje się odpowiednio.”;

3) w art. 38 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Jeżeli obejmującym akcje jest do-tychczasowy akcjonariusz, zawiadania on Urząd Nadzoru o objęciu akcji w terminie 14 dni od daty ich objęcia. Objęcie akcji w liczbie powodującej przekroczenie odpowiednio 20 %, 25 %, 33 %, 50 %, 66 %, 75 % lub 80 % głosów na walnym zgromadzeniu wymaga jednak uzyskania zezwolenia Urzędu Nadzoru.”;

4) art. 47 otrzymuje brzmienie:

„Art. 47. Pracownikiem powszechnego towarzystwa, podejmującym decyzje o sposobie lokowania aktywów otwartego funduszu, nie może być osoba będąca członkiem organu zarządzającego

- lub organu nadzoru albo pozostająca w stosunku pracy, stosunku zlecenia lub innym stosunku prawnym o podobnym charakterze z podmiotami, o których mowa w art. 42 ust. 1 pkt 1—7.”;
- 5) w art. 62 w ust. 3 wyrazy „Niezależnie od cofnięcia zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, lub wezwania,” zastępuje się wyrazami „Cofając zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, lub dokonując wezwania,”;
- 6) w art. 64:
- a) w ust. 2 na końcu kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje wyrazy „z zastrzeżeniem ust. 3.”,
- b) po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:
- „3. Jeżeli cofnięcie zezwolenia na utworzenie powszechnego towarzystwa nastąpiło w związku z wystąpieniem w otwartym funduszu niedoboru, pierwszeństwo w przejściu zarządzania tym funduszem przysługuje powszechnemu towarzystwu zarządzającemu funduszem o największej stopie zwrotu, o której mowa w art. 172.”;
- 7) w art. 71 skreśla się ust. 6;
- 8) w art. 81 po ust. 3 dodaje się ust. 4—7 w brzmieniu:
- „4. Uzyskanie członkostwa w określonym otwartym funduszu następuje również w wyniku losowania, przeprowadzonego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na zasadach przewidzianych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych.
5. Zakład Ubezpieczeń Społecznych zobowiązany jest zawiadomić o wyniku losowania. Zawiadomienie jest doręczane osobie zainteresowanej oraz otwartemu funduszowi, którego członkiem została ta osoba.
6. Wraz z zawiadomieniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych członek otrzymuje dane otwartego funduszu objęte wpisem do rejestru funduszy, a otwarty fundusz, podstawowe dane osobowe członka, o których mowa w art. 89 ust. 2, przy czym otwarty fundusz może otrzymać te dane także w formie elektronicznej.
7. Po otrzymaniu zawiadomienia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

oraz podstawowych danych osobowych członka, zgodnie z ust. 6, otwarty fundusz niezwłocznie potwierdza na piśmie warunki członkostwa oraz wzywa członka do niezwłocznego dopełnienia obowiązków określonych w art. 82 ust. 1 i art. 83 ust. 1, informując jednocześnie o skutkach niedopełnienia lub nienależytego dopełnienia tych obowiązków, zgodnie z art. 132 ust. 1 lub art. 83 ust. 3 i 4.”;

9) w art. 82:

a) w ust. 1:

— skreśla się wyrazy „odrębnymi przepisami dotyczącymi renty rodzinnej z ubezpieczenia społecznego oraz”,

— po wyrazie „funduszu” dodaje się wyrazy „może wskazać” oraz skreśla się wyraz „wskazuje”,

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Członek może w każdym czasie zmienić poprzednią dyspozycję, wskazując jednocześnie inne osoby uprawnione do otrzymania środków po jego śmierci, zamiast lub oprócz osób, o których mowa w ust. 1, jak również oznaczając w inny sposób udział wskazanych osób w tych środkach.”,

c) w ust. 4 dodaje się na końcu zdanie trzecie w brzmieniu:

„Jeżeli jednak zmarły był jedyną osobą wskazaną, członek może wskazać inną osobę uprawnioną do otrzymania środków po jego śmierci.”,

d) po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Fundusz jest obowiązany poinformować osobę przystępującą do otwartego funduszu o skutkach niedopełnienia lub nienależytego dopełnienia obowiązku, o którym mowa w ust. 4 zdanie trzecie, stosownie do art. 132 ust. 1.”;

10) w art. 83 po ust. 2 dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. W razie niedopełnienia obowiązku, o którym mowa w ust. 1 zdanie drugie lub w ust. 2, przyjmuje się odpowiednio, że między małżonkami istnieje wspólność ustawowa albo że małżeńskie

stosunki majątkowe uregulowane są zgodnie z treścią umowy zawartej z otwartym funduszem lub ostatnim zawiadomieniem dokonany przez członka otwartego funduszu zgodnie z ust. 2.

4. Otwarty fundusz nie odpowiada za szkody powstałe wskutek niedopełnienia lub nienależytego dopełnienia obowiązku, o którym mowa w ust. 1 lub 2.”;

11) art. 84 otrzymuje brzmienie:

„Art. 84. 1. Jeżeli członek otwartego funduszu przystępuje do innego otwartego funduszu, jest obowiązany zawiadomić na piśmie o zawarciu umowy z tym funduszem otwarty fundusz, do którego dotychczas wpłacał składki. Wraz z zawiadomieniem członek składa na piśmie, według wzoru określonego w rozporządzeniu Rady Ministrów, oświadczenie woli o rozwiązaniu dotychczasowej umowy, a jeżeli uzyskał członkostwo w wyniku losowania przeprowadzonego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych lub z chwilą otwarcia rachunku — oświadczenie woli o rezygnacji z członkostwa w dotychczasowym otwartym funduszu, z dniem dokonania wypłaty transferowej, o której mowa w art. 119.

2. Własnoręczność podpisu pod oświadczeniem woli o rezygnacji z członkostwa w dotychczasowym otwartym funduszu oraz o wyrażeniu zgody na dokonanie potrącenia, o którym mowa w art. 134 ust. 1 pkt 3, powinna zostać poświadczona przez dowolną jednostkę organizacyjną Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub samorządu terytorialnego właściwą dla miejsca zamieszkania członka otwartego funduszu albo w polskiej placówce dyplomatyczno-konsularnej.”;

12) po art. 84 dodaje się art. 84a w brzmieniu:

„Art. 84a. 1. Osoby urodzone w latach 1949—1953 zawierające umowę z otwartym funduszem, są obowiązane złożyć pisemne oświadczenie o zapoznaniu się z treścią art. 24, 26, 46—50, 53, 183, 184 i 185 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118), co osoba zawierająca umowę winna potwierdzić własnoręcznym podpisem.

2. Osoba wykonująca czynności akwizycyjne na rzecz otwartego funduszu w stosunku do osoby określonej w ust. 1, obowiązana jest do pouczenia tej osoby o konsekwencjach wynikających z przepisów, o których mowa w ust. 1, a w szczególności o tym, że w wyniku przystąpienia do otwartego funduszu emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych może być istotnie niższa lub emerytura nie będzie mogła być przyznana w wieku niższym niż określony w art. 24 ustawy, o której mowa w ust. 1.”;

13) w art. 85 w pkt 3 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 4 i 5 w brzmieniu:

„4) tryb i terminy powiadamiania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przez otwarty fundusz o zawarciu umowy z członkiem funduszu oraz zakres danych, jakie powinno zawierać powiadomienie,

- 5) wzory oświadczeń woli, o których mowa w art. 84.”;

14) w art. 89 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Podstawowe dane osobowe członków, o których mowa w ust. 1, obejmują:

- 1) imiona i nazwisko,
- 2) datę urodzenia,
- 3) numer powszechnego elektronicznego systemu ewidencji

- ludności PESEL, a w przypadku jego braku lub gdy budzi on wątpliwości — numer identyfikacji podatkowej NIP oraz serię i numer dowodu osobistego lub paszportu,
- 4) adres miejsca zamieszkania.”;
- 15) w art. 93:
- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
- „1. Działalność akwizycyjną na rzecz otwartego funduszu w zakresie wynikającym z art. 92 ust. 3 mogą prowadzić otwarty fundusz lub na zlecenie tego funduszu wyłącznie następujące podmioty:
- 1) banki krajowe w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. — Prawo bankowe (Dz. U. Nr 140, poz. 939 i z 1998 r. Nr 160, poz. 1063),
 - 2) zakłady ubezpieczeń,
 - 3) domy maklerskie w rozumieniu przepisów o publicznym obrocie papierami wartościowymi,
 - 4) agenci ubezpieczeniowi,
 - 5) podmioty prowadzące działalność brokerską w rozumieniu przepisów o działalności ubezpieczeniowej,
 - 6) państwowe przedsiębiorstwo użyteczności publicznej „Poczta Polska”,
 - 7) spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe.”,
- b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
- „2. Podmiot wykonujący czynności związane z przygotowaniem i emisją reklam, w ramach swojego przedmiotu działalności gospodarczej, na zlecenie podmiotów, o których mowa w ust. 1, nie prowadzi działalności akwizycyjnej w rozumieniu art. 92 ust. 3.”,
- c) ust. 6 otrzymuje brzmienie:
- „6. Osoba fizyczna wpisana do rejestru, o którym mowa w ust. 3, może wykonywać czynności akwizycyjne na rzecz tylko jednego otwartego funduszu emerytalnego.”;
- 16) po art. 93 dodaje się art. 93a w brzmieniu:
- „Art. 93a. Działalność akwizycyjna na rzecz otwartego funduszu nie może być prowadzona
- wśród pracowników przez pracodawcę, inną osobę pozostającą w stosunku nadrzędności służbowej do pracownika.”;
- 17) w art. 94 w ust. 2 dodaje się zdanie trzecie w brzmieniu:
- „Dokonanie wpisu lub wydanie decyzji odmawiającej wpisu następuje w terminie 1 miesiąca od daty złożenia wniosku.”;
- 18) w art. 95 wyrazy „w planie emerytalnym, o którym” zastępuje się wyrazami „na zasadach, o których”;
- 19) w art. 99 skreśla się ust. 2;
- 20) w art. 100:
- a) w ust. 1 po wyrazie „określonym” dodaje się wyrazy „zgodnie z ust. 2”,
- b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:
- „1a. Wartość jednostki rozrachunkowej w dniu przeliczenia jest ustalana przez podzielenie wartości aktywów netto funduszu w dniu przeliczenia przez liczbę jednostek rozrachunkowych zapisanych w tym dniu na rachunkach prowadzonych przez fundusz.”,
- c) w ust. 2 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:
- „W przypadku otwartych funduszy dniem przeliczenia jest każdy dzień roboczy.”,
- d) skreśla się ust. 6;
- 21) w art. 119 skreśla się ust. 2 oraz oznaczenie ust. 1;
- 22) w art. 122 w ust. 1 wyrazy „każdego miesiąca kończącego kwartał” zastępuje się wyrazami „lutego, maja, sierpnia i listopada”;
- 23) dotychczasową treść art. 123 oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 i 3 w brzmieniu:
- „2. Powszechne towarzystwo będące organem otwartego funduszu, który dokonał wypłaty transferowej, uiszcza opłaty na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu refundacji kosztów za wykonanie czynności związanych z przystąpieniem członka do innego otwartego funduszu oraz na rzecz Krajowego Depozytu z tytułu refundacji kosztów za wykonywanie czynności związanych z rozliczaniem wypłat transferowych.

3. Rada Ministrów może ustalić, w drodze rozporządzenia, maksymalną opłatę, o której mowa w ust. 2.”;
- 24) po art. 123 dodaje się art. 123a w brzmieniu:
- „Art. 123a. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, termin i tryb dokonywania wypłat transferowych w przypadkach, o których mowa w art. 70 ust. 2 i art. 119 oraz w przepisach rozdziału 12 i 13. Rozporządzenie powinno w szczególności określać zasady współdziałania Krajowego Depozytu i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz otwartych funduszy emerytalnych i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przy dokonywaniu rozliczeń wypłat transferowych oraz sposób rozdysponowania odsetek z tytułu przechowywania na rachunku środków przekazanych przez otwarte fundusze w ramach rozliczenia tej wypłaty.”;
- 25) w art. 124 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:
- „Regulamin określa także wysokość opłat należnych Krajowemu Depozytowi, wnoszonych przez otwarte fundusze w związku z dokonaniem rozliczenia wypłat transferowych.”;
- 26) w art. 127 wyrazy „w terminie 3 miesięcy od dnia przedstawienia” zastępuje się wyrazami „w terminie, o którym mowa w art. 122, po przedstawieniu”;
- 27) w art. 128 w ust. 1 zdanie trzecie otrzymuje brzmienie:
- „Fundusz niezwłocznie potwierdza na piśmie warunki członkostwa uprawnionego współmałżonka.”;
- 28) w art. 131:
- a) w ust. 1 skreśla się wyrazy „, a odrębne przepisy dotyczące renty rodzinnej z ubezpieczenia społecznego nie stanowią inaczej”,
- b) w ust. 2 wyrazy „w terminie 3 miesięcy od dnia przedstawienia” zastępuje się wyrazami „w terminie, o którym mowa w art. 122, po przedstawieniu”,
- c) po ust. 3 dodaje się ust. 4 i 5 w brzmieniu:
- „4. Jeżeli zmarły nie dopełnił obowiązku określonego w art. 83 ust. 1 zdanie drugie lub w ust. 2, jego małżonek powinien potwierdzić na piśmie, że do chwili śmierci członka funduszu nie zmienił się stan stosunków majątkowych między małżonkami ustalony stosownie do art. 83 ust. 3, a w przypadku zmiany tego stanu — przedstawić odpowiednie dowody tej zmiany.
5. Otwarty fundusz nie ponosi odpowiedzialności za skutki niedopełnienia lub nienależnego dopełnienia obowiązku określonego w ust. 2 lub 3.”;
- 29) w art. 132 w ust. 1:
- a) skreśla się wyrazy „odrębnymi przepisami dotyczącymi renty rodzinnej z ubezpieczenia społecznego oraz”,
- b) wyrazy „a w ich braku” zastępuje się wyrazami „a w przypadku ich braku lub niewskazania”;
- 30) w art. 134 w ust. 1:
- a) pkt 2 otrzymuje brzmienie:
- „2) w formie potrącenia, w momencie dokonywania wypłaty transferowej, określonej kwoty ze środków na rachunku członka funduszu, z zastrzeżeniem, że może to nastąpić tylko wówczas, gdy od dnia wpływu pierwszej składki na rachunek członka w tym funduszu do dnia dokonania wypłaty transferowej do innego otwartego funduszu upłynęło mniej niż 24 miesiące,”
- b) po pkt 2 dodaje się pkt 3 w brzmieniu:
- „3) w formie potrącenia w momencie dokonywania opłaty transferowej kwoty stanowiącej równowartość 4 % kwoty najniższego wynagrodzenia ustalonej przez ministra właściwego do spraw pracy, na podstawie art. 77⁴ Kodeksu pracy, niezależnie od kwoty, o której mowa w ust. 2.”;
- 31) w art. 135 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 i 3 w brzmieniu:
- „2. Przy określaniu stażu członkowskiego w danym otwartym funduszu uwzględnia się także:
- 1) staż członkowski w otwartym funduszu innego typu, o któ-

- rym mowa w art. 229 ust. 2, zarządzanym przez to samo powszechne товариство,
- 2) staż członkowski w innym otwartym funduszu, w przypadku gdy jego likwidacja nastąpiła w drodze przeniesienia jego aktywów do tego funduszu.
3. Staż członkowski, z zastrzeżeniem ust. 2, ustala się od dnia wpłaty pierwszej składki do otwartego funduszu. Dla celów, o których mowa w ust. 1, uwzględnia się okres nieprzerwanego członkostwa w danym otwartym funduszu, z wyłączeniem okresów nieopłacania składki przez okres dłuższy niż kolejnych 12 miesięcy.”;
- 32) w art. 141 w ust. 1 pkt 13 otrzymuje brzmienie:
- „13) obligacjach i innych dłużnych papierach wartościowych emitowanych przez spółki publiczne, innych niż papiery wartościowe, o których mowa w pkt 11 i 12,”;
- 33) w art. 142 w ust. 4 w zdaniu pierwszym po wyrazach „o których mowa w ust. 2” dodaje się wyrazy „pkt 5”;
- 34) w art. 146 w ust. 1 wyrazy „bez względu na to, czy papiery te są dopuszczone do publicznego obrotu.” zastępuje się wyrazami „o ile papiery te nie są dopuszczone do publicznego obrotu.”;
- 35) w art. 160 w ust. 1 otrzymuje brzmienie:
- „1. Umowa z depozytariuszem o przechowywanie aktywów funduszu powinna określać szczegółowo obowiązki depozytariusza i funduszu, sposób ich wykonywania, wynagrodzenie depozytariusza, sposób obliczania kosztów i pobierania opłat obciążających fundusz, a także wskazywać osoby wyznaczone przez depozytariusza do wykonywania umowy. Umowa może także określać w szczególności wynagrodzenie z tytułu pełnienia przez depozytariusza funkcji podmiotu reprezentującego fundusz, zgodnie z art. 64 ust. 1, lub funkcji likwidatora pracowniczego funduszu. Umowa nie może ograniczać ustawowych obowiązków depozytariusza.”;
- 36) art. 177 otrzymuje brzmienie:
- „Art. 177. 1. Niedobór niepokryty z własnych środków po-
- wszechnego товариства, zgodnie z art. 176 ust. 2, pokrywany jest ze środków Funduszu Gwarancyjnego w terminie 21 dni od dnia podania przez Prezesa Urzędu Nadzoru do publicznej wiadomości wysokości średniej ważonej stopy zwrotu wszystkich otwartych funduszy.
2. Z tytułu pokrycia niedoboru Fundusz Gwarancyjny nabywa w stosunku do powszechnego товариства lub jego masy upadłości roszczenie o zwrot środków Funduszu Gwarancyjnego wykorzystanych na pokrycie niedoboru.”;
- 37) art. 178 otrzymuje brzmienie:
- „Art. 178. 1. Jeżeli pokrycie niedoboru, w sposób określony w art. 176 ust. 2, okaże się niemożliwe, zarząd powszechnego товариства jest obowiązany zawiadomić o tym niezwłocznie Urząd Nadzoru, który występuje do właściwego sądu z wnioskiem o ogłoszenie upadłości tego товариства.
2. W przypadku ogłoszenia upadłości товариства zaspokojenie roszczeń Funduszu Gwarancyjnego, o których mowa w art. 177 ust. 2, z jego masy upadłości może nastąpić dopiero po uprzednim zaspokojeniu należności innych wierzycieli товариства według kolejności określonej w art. 204 § 1 pkt 1 i 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. — Prawo upadłościowe (Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512, z 1994 r. Nr 1, poz. 1, z 1995 r. Nr 85, poz. 426, z 1996 r. Nr 6, poz. 43, Nr 43, poz. 189, Nr 106, poz. 496 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 54, poz. 349, Nr 117, poz. 751, Nr 121,

- poz. 770 i Nr 140, poz. 940 oraz z 1998 r. Nr 117, poz. 756), jednakże przed zaspokojeniem należności, o których mowa w art. 204 § 1 pkt 2a—9 tego rozporządzenia.”;
- 38) w art. 185 w ust. 3 wyrazy „o ile wartość zobowiązań otwartego funduszu nie przekroczy tej wielkości.” zastępuje się wyrazami „chyba że wartość zobowiązań Funduszu Gwarancyjnego wobec otwartych funduszy emerytalnych przekracza tę wielkość”;
- 39) w art. 186 w ust. 2 po wyrazach „środkami Funduszu Gwarancyjnego,” dodaje się wyrazy „wysokość opłat wnoszonych do Krajowego Depozytu za administrowanie Funduszem i tryb ich wnoszenia,”;
- 40) w art. 197 w ust. 1 po wyrazach „przez powszechne товариство” dodaje się wyrazy „lub na zlecenie powszechnego товариства, a także na rzecz powszechnego товариства lub otwartego funduszu emerytalnego”;
- 41) w art. 201 po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:
- „4a. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zasady wynagradzania osób wymienionych w ust. 4, z uwzględnieniem sposobu ustalania wielkości środków na wynagrodzenia, o których mowa w ust. 4.”;
- 42) w art. 202 po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:
- „4. Przy ustalaniu wysokości kary pieniężnej nakładanej na podstawie przepisów ustawy Urząd Nadzoru jest obowiązany uwzględniać rodzaj i wagę stwierdzonych nieprawidłowości.”;
- 43) w art. 219 po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:
- „4. Tej samej karze podlega ten, kto wbrew zakazowi określone w art. 230a zawiera umowy lub przyjmuje oświadczenia, z których wynika zobowiązanie do przystąpienia do określonego otwartego funduszu bądź do korzystania z pośrednictwa określonego podmiotu przy przystępowaniu do otwartego funduszu.”;
- 44) po art. 219 dodaje się art. 219a w brzmieniu:
- „Art. 219a. Kto, prowadzi działalność akwizycyjną na rzecz otwartego funduszu z naruszeniem zasad określonych w art. 93a, podlega grzywnie do 20 000 zł.”
- Art. 171. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. — Prawo bankowe (Dz. U. Nr 140, poz. 939 i z 1998 r. Nr 160, poz. 1063) po art. 63 dodaje się art. 63a w brzmieniu:
- „Art. 63a. Banki zobowiązane są do niezwłocznej realizacji poleceń przelewu na rachunki Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne oraz innych składek i wpłat, do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych.”
- Art. 172. W ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887) wprowadza się następujące zmiany:
- 1) dodaje się art. 2a w brzmieniu:
- „Art. 2a. 1. Ustawa stoi na gruncie równego traktowania wszystkich ubezpieczonych bez względu na płeć, stan cywilny, stan rodzinny.
2. Zasada równego traktowania dotyczy w szczególności:
- 1) warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych,
 - 2) obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenia społeczne,
 - 3) obliczania wysokości świadczeń,
 - 4) okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do świadczeń.
3. Ubezpieczony, który uważa, że nie zastosowano wobec niego zasady równego traktowania, ma prawo dochodzić roszczeń z tytułu ubezpieczeń z ubezpieczenia społecznego przed sądem. Przepis art. 83 stosuje się odpowiednio.”;
- 2) w art. 6:
- a) w ust. 1 pkt 4 po wyrazach „niż 14 dni” skreśla się wyrazy „a okres przerw między nimi wynosi mniej

- niż 60 dni" i dodaje się na końcu wyrazy „i ust. 5”,
- b) po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:
- „5. Obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają również zleceniobiorca i osoby z nim współpracujące, wykonujące na rzecz jednego zleceniodawcy pracę na podstawie umów agencyjnych lub zlecenia krótszych niż 15 dni, jeżeli łączny okres, na który umowy zostały zawarte, wynosi co najmniej 15 dni, a przerwy pomiędzy tymi umowami są krótsze niż 60 dni.”;
- 3) w art. 13:
- a) w pkt 2 na końcu dodaje się wyrazy „z zastrzeżeniem pkt 2a”,
- b) dodaje się pkt 2a w brzmieniu:
- „2a) zleceniobiorcy, o których mowa w art. 6 ust. 5 — od pierwszego dnia tej umowy, z której wynika, że łączny okres wykonywania umów wynosi co najmniej 15 dni.”;
- 4) w art. 41 w ust. 2 wyrazy „w terminie 7 dni od zaistnienia tego faktu” zastępuje się wyrazami „w terminie i na zasadach określonych w art. 47 ust. 1 i 2”;
- 5) w art. 84 w ust. 7 dodaje się drugie zdanie w brzmieniu:
- „Przepisy art. 24 ust. 4 i 5 stosuje się odpowiednio.”;
- 6) w art. 85 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:
- „2a. Przepis ust. 1 stosuje się również do płatników składek zobowiązanych z mocy odrębnych przepisów do wypłaty świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych.”;
- 7) w art. 110:
- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
- „1. Płatnicy składek podwyższą ubezpieczonym, o których mowa w art. 16 ust. 1, przychód należny od dnia 1 stycznia 1999 r., przeliczając go w taki sposób, aby po potrąceniu składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz na ubezpieczenie chorobowe nie był on niższy niż przed przeliczeniem.”,
- b) skreśla się ust. 2,
- c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:
- „3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, sposób przeliczania przychodu, o którym mowa w ust. 1.”,
- d) po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:
- „5. Ilekroć w przepisach dotyczących zakładowego funduszu świadczeń socjalnych jest mowa o „przeciętnym wynagrodzeniu miesięcznym w gospodarce narodowej w roku poprzednim lub w drugim półroczu roku poprzedniego” lub „planowanych rocznych środkach przeznaczonych na wynagrodzenia osobowe” oznacza to:
- 1) przeciętne wynagrodzenie miesięczne w gospodarce narodowej w roku poprzednim lub drugim półroczu roku poprzedniego,
 - 2) planowane roczne środki przeznaczone na wynagrodzenia osobowe — pomniejszone o potrącone od ubezpieczonych składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe oraz chorobowe.”;
- 8) w art. 111 w ust. 3 po wyrazach „a przed dniem 1 stycznia 1969 r.” dodaje się wyrazy „z wyjątkiem osób pobierających emeryturę”;
- 9) po art. 113 dodaje się art. 113a—113c w brzmieniu:
- „Art. 113a. 1. Do dnia powołania Prezesa Zakładu, o którym mowa w art. 73, jego funkcje sprawuje Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych powołany w trybie ustawy, o której mowa w art. 122 ust. 1 pkt 1.
2. Z dniem powołania Prezesa Zakładu, o którym mowa w art. 73, wygasa akt powołania Prezesa sprawującego jego funkcje.
- Art. 113b. 1. Z dniem 1 stycznia 1999 r. wygasają akty powołania dyrektorów oddziałów Zakładu.
2. Osoby, o których mowa w ust. 1, pełnią obowiązki do czasu powołania kierowników terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu, o których mowa w art. 67 ust. 1 pkt 2.

- Art. 113c. 1. Stroną stosunków pracy pracowników zatrudnionych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych działającym na podstawie art. 7 ustawy, o której mowa w art. 122 ust. 1 pkt 1, oraz w jednostkach, o których mowa w art. 117 ust. 1, staje się Zakład, z uwzględnieniem ust. 4 i 5.
2. Pracownikom, o których mowa w ust. 1, nie przysługują odprawy i inne świadczenia pieniężne wypłacane na podstawie przepisów o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz na podstawie przepisów o pracownikach urzędów państwowych, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5.
3. Zakład w terminie do dnia 31 stycznia 1999 r. zawiadamia na piśmie pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę o warunkach pracy oraz o skutkach w zakresie stosunków pracy związanych ze zmianą, o której mowa w ust. 1 oraz w art. 113b ust. 1.
4. W terminie 30 dni od zawiadomienia przewidzianego w ust. 3 pracownik zatrudniony na podstawie umowy o pracę może bez wypowiedzenia, za siedmiodniowym uprzedzeniem, rozwiązać stosunek pracy. Rozwiązanie stosunku pracy w tym trybie powoduje dla pracownika skutki, jakie przepisy prawa pracy wiążą z rozwiązaniem stosunku pracy przez pracodawcę z przyczyn dotyczących zakładu pracy.
5. Pracownikom zatrudnionym na podstawie mianowania Zakład do dnia 31 stycznia 1999 r. przedstawi na piśmie nowe warunki pracy i płac z wynagrodzeniem nie niższym niż dotychczasowe. Pracownicy w terminie 30 dni winni złożyć oświadczenie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia proponowanych warunków. W razie nieuzgodnienia warunków, dotychczasowy stosunek pracy rozwiązuje się z upływem okresu równego okresowi wypowiedzenia, liczonego od dnia, w którym pracownik złożył oświadczenie o odmowie przyjęcia proponowanych warunków, lub od dnia, do którego winien złożyć takie oświadczenie. Rozwiązanie stosunku pracy w tym trybie powoduje skutki, jakie przepisy ustawy o pracownikach urzędów państwowych wiążą z rozwiązaniem stosunku pracy w związku z likwidacją urzędu.
6. Do czasu zawarcia układu zbiorowego, zasady wynagradzania pracowników Zakładu oraz wielkość środków na wynagrodzenia określa Prezes Zakładu.”;
- 10) w art. 122 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
- „1. Tracą moc:
- 1) ustawa z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 i Nr 74, poz. 441, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 104, poz. 450 i Nr 110, poz. 474, z 1994 r. Nr 84, poz. 385, z 1995 r. Nr 4, poz. 17 i Nr 85, poz. 426, z 1997 r. Nr 121, poz. 770 oraz z 1989 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 108, poz. 684),
- 2) art. 1, art. 8, art. 14 ustawy z dnia 27 września 1973 r. o zabezpieczeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz. U. z 1983 r. Nr 31, poz. 145, z 1986 r. Nr 42, poz. 202, z 1989 r. Nr 35, poz. 190, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 100, poz. 461 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153),

- 3) art. 1—5, art. 25—32, art. 34 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. z 1995 r. Nr 65, poz. 333 i Nr 128, poz. 617, z 1996 r. Nr 100, poz. 461 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153),
- 4) art. 1—4, art. 22—26, art. 28, art. 32 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (Dz. U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1991 r. Nr 104, poz. 450 i Nr 110, poz. 474, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 100, poz. 461 i Nr 124, poz. 585, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668),
- 5) rozdział 8 ustawy z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 23, poz. 99, z 1985 r. Nr 20, poz. 85, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1997 r. Nr 43, poz. 272 i z 1998 r. Nr 66, poz. 431),
- 6) art. 1—6, art. 27—32, art. 34 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o ubezpieczeniu społecznym duchownych (Dz. U. Nr 29, poz. 156, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1991 r. Nr 104, poz. 450, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 100, poz. 461 i z 1997 r. Nr 28, poz. 153).”;
- 2) art. 6 i 8 ustawy z dnia 9 kwietnia 1999 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej — Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, ustawy o finansach publicznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 38, poz. 360), które stanowią:
- „Art. 6. W sprawach, o których mowa w art. 8 ust. 2 pkt 2 ustawy wymienionej w art. 3 oraz w art. 117 ust. 3 ustawy wymienionej w art. 5, wszczętych na podstawie dotychczasowych przepisów, a niezakończonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, właściwy jest Prezes Instytutu Pamięci Narodowej — Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.”
- „Art. 8. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 3,
- pkt 3, art. 5 pkt 2 i art. 6, które wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.”;
- 3) art. 2 ustawy z dnia 8 lipca 1999 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 70, poz. 774), który stanowi:
- „Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1999 r.”;
- 4) art. 8 ustawy z dnia 23 lipca 1999 r. o zmianie ustawy o zrehabilitowaniu okresowego niepodwyższania płac w sferze budżetowej oraz utraty niektórych wzrostów lub dodatków do emerytur i rent (Dz. U. Nr 72, poz. 801), który stanowi:
- „Art. 8. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.”;
- 5) art. 97 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 72, poz. 802), który stanowi:
- „Art. 97. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 44 ust. 2 i art. 49 ust. 2 i 3, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2000 r.”;
- 6) art. 3 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 9, poz. 118), który stanowi:
- „Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z tym że art. 2 wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2000 r.”;
- 7) art. 5 ustawy z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 19, poz. 238), który stanowi:
- „Art. 5. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 2000 r., z wyjątkiem:
- 1) art. 1 pkt 11 w zakresie dotyczącym art. 33n ust. 6 i 7, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2001 r.,
- 2) art. 2, który wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie 60 dni od dnia ogłoszenia.”;
- 8) art. 83 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (Dz. U. Nr 84, poz. 948), który stanowi:
- „Art. 83. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:
- 1) rozdziału 7, art. 65—67, art. 70, które wchodzi w życie w terminie, o którym mowa w art. 8 ust. 3,
- 2) art. 69 pkt 10, który wchodzi w życie z dniem 31 grudnia 2000 r.,

- 3) art. 69 pkt 9 i pkt 21 oraz art. 74, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2001 r.,
- 4) art. 71, który wchodzi w życie w terminie, o którym mowa w art. 8 ust. 3, jednak nie wcześniej niż dnia 2 stycznia 2001 r.”;
- 9) art. 17 ustawy z dnia 11 stycznia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 8, poz. 64), który stanowi:
- „Art. 17. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:
- 1) art. 1 pkt 2, 3, 4 i 6 lit. b), które wchodzi w życie z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 1999 r.,
- 2) art. 1 pkt 1 lit. a) pierwsze, drugie i trzecie tiret, pkt 5, 11 lit. a)—b) i f)—h) i pkt 18 lit. a)—c) oraz art. 5 i 8, które wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.”;
- 10) art. 151 ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 27, poz. 298), który stanowi:
- „Art. 151. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;
- 11) art. 4 ustawy z dnia 20 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych i ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 89, poz. 968), który stanowi:
- „Art. 4. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.”;
- 12) art. 13 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 924), który stanowi:
- „Art. 13. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:
- 1) art. 1 pkt 18 i 21 oraz art. 2 pkt 10 i 11, które wchodzi w życie z dniem 1 września 2001 r.,
- 2) art. 1 pkt 20 oraz art. 2 pkt 1—3, 5, 6 lit. a) i pkt 7, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.”;
- 13) art. 31 ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy — Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, ustawy — Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 111, poz. 1194), który stanowi:
- „Art. 31. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:
- 1) art. 1 pkt 39 lit. a) i b) i art. 23, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 września 2001 r.,
- 2) art. 1 pkt 50 lit. d), pkt 54 lit. a), c) i h), art. 2 pkt 9 oraz art. 3 pkt 23, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
- 3) art. 6 i 13, które wchodzi w życie z dniem 1 czerwca 2003 r.,
- 4) art. 5 i 9, które wchodzi w życie z dniem 1 września 2002 r.”;
- 14) art. 13 ustawy z dnia 17 grudnia 2001 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej, ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 154, poz. 1792), który stanowi:
- „Art. 13. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.”;
- 15) art. 235 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. Nr 74, poz. 676), który stanowi:
- „Art. 235. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 227 i art. 233, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;
- 16) art. 26 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1679), który stanowi:
- „Art. 26. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.”;
- 17) art. 62 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. Nr 199, poz. 1673), który stanowi:
- „Art. 62. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2003 r., z wyjątkiem:
- 1) art. 45 pkt 3, art. 50 ust. 3 i art. 56, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia;
- 2) art. 40, który wchodzi w życie z dniem 1 października 2003 r.”;
- 18) art. 6 ustawy z dnia 5 grudnia 2002 r. o waloryzacji emerytur i rent w 2003 r. oraz o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 240, poz. 2054), który stanowi:
- „Art. 6. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;
- 19) art. 23 ustawy z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 241, poz. 2074), który stanowi:

- „Art. 23. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2003 r., z wyjątkiem:
- 1) art. 3 pkt 1 lit. a i c oraz pkt 2 i 4 w części dotyczącej rozdziału 4a, które wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia;
 - 2) art. 3 pkt 4 w części dotyczącej rozdziału 4b, który wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2004 r.”;
- 20) art. 7 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 56, poz. 498), który stanowi:
- „Art. 7. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2004 r., z wyjątkiem:
- 1) art. 6, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia;
 - 2) art. 1 pkt 4, 5, 7—9 oraz art. 2 i 5, które wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.”;
- 21) art. 30 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268), który stanowi:
- „Art. 30. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 października 2003 r., z wyjątkiem:
- 1) art. 13 ust. 1 i 2 oraz art. 26 ust. 4 i 5, które wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 2003 r.;
 - 2) art. 2 pkt 3, który wchodzi w życie z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.”;
- 22) art. 20 i 23 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 166, poz. 1609), które stanowią:
- „Art. 20. Osoby, które w dniu wejścia w życie ustawy mają ustalone prawo do emerytur na podstawie przepisów ustaw, o których mowa w art. 6, 7 i 10, zachowują prawo do tych świadczeń.”
- „Art. 23. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 października 2003 r., z wyjątkiem art. 1 pkt 11, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;
- 23) art. 102 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 203, poz. 1966), który stanowi:
- „Art. 102. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2004 r., z tym że art. 33 ust. 1 pkt 1, art. 34 ust. 1 pkt 1, art. 55, art. 69 pkt 5, art. 97, art. 98, art. 99 i art. 100 wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;
- 24) art. 56 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003—2006 (Dz. U. Nr 210, poz. 2037), który stanowi:
- „Art. 56. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.”;
- 25) art. 72 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 2255), który stanowi:
- „Art. 72. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 maja 2004 r., z wyjątkiem:
- 1) art. 36 i 40, które wchodzi w życie z dniem 31 grudnia 2003 r.;
 - 2) art. 6 ust. 2, który wchodzi w życie z dniem 1 września 2005 r.”.

Marszałek Sejmu: *M. Borowski*

Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 marca 2004 r. (poz. 353)

USTAWA

z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Rozdział 1

Zakres podmiotowy i przedmiotowy ustawy

Art. 1. 1. Ustawa określa:

- 1) warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych;
- 2) zasady ustalania wysokości świadczeń;
- 3) zasady i tryb przyznawania oraz wypłaty świadczeń.

2. (uchylony).¹⁾

3. (uchylony).¹⁾

4. Warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych przysługujących z ubezpieczenia z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej oraz wysokość tych świadczeń określają odrębne przepisy.

Art. 2.²⁾ 1. Świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują:

- 1) ubezpieczonym — w razie spełnienia warunków do nabycia prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy mają ustalone prawo do emerytury określonej w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej, obliczonej z uwzględnieniem okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1—3, 5 i 7—10 oraz w ust. 2;
- 2) członkom rodziny pozostałym po ubezpieczonym albo po osobie uprawnionej do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z wyjątkiem członków rodziny pozostałych po ubezpieczonym, który ma ustalone prawo do emerytury policyjnej lub wojskowej, obliczonej z uwzględnieniem okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1—3, 5 i 7—10 oraz w ust. 2.

2. Świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują również żołnierzom zawodowym oraz funkcjonariuszom Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej, jeżeli nie spełniają oni warunków do nabycia prawa do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, oraz członkom rodzin pozostałym po tych osobach.

Art. 3. Świadczenia określone w ustawie obejmują:

- 1) emeryturę;
- 2) rentę z tytułu niezdolności do pracy, w tym rentę szkoleniową;
- 3) rentę rodzinną;

4) dodatek pielęgnacyjny;

5) dodatek do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej;

6) zasiłek pogrzebowy.

Art. 4. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) emeryt — osobę mającą ustalone prawo do emerytury;
- 2) emerytura dożywotnia — emeryturę przysługującą z zakładu emerytalnego działającego na podstawie przepisów o zakładach emerytalnych;
- 3) Fundusz — Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, o którym mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych;
- 4) konto ubezpieczonego — konto ubezpieczonego określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, prowadzone przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej „Zakładem”;
- 5) okres ubezpieczenia — okres opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek, o którym mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych;
- 6) organ rentowy — Biuro Rent Zagranicznych i inną jednostkę organizacyjną Zakładu, określoną w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, właściwą do wydawania decyzji w sprawach świadczeń;
- 7) otwarty fundusz emerytalny — fundusz wybrany przez ubezpieczonego spośród funduszy emerytalnych, o których mowa w przepisach o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych;
- 8) płatnik składek — płatnika składek, o którym mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych;
- 9) przeciętne wynagrodzenie — przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto w gospodarce narodowej, ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego;
- 10) renta — rentę z tytułu niezdolności do pracy i rentę rodzinną;
- 11) rencista — osobę mającą ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy lub do renty rodzinnej;
- 12) ubezpieczenia emerytalne i rentowe — ubezpieczenia, o których mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych;
- 13) ubezpieczony — osobę podlegającą ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, określonym w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, a także osobę, która przed dniem wejścia w życie ustawy podlegała ubezpieczeniu społecz-

¹⁾ Przez art. 10 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 166, poz. 1609), która weszła w życie z dniem 1 października 2003 r.

²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

nemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu, z wyłączeniem ubezpieczenia społecznego rolników.

Rozdział 2

Okresy uwzględniane przy ustalaniu prawa do świadczeń i ich wysokości

Art. 5. 1. Przy ustalaniu prawa do emerytury i renty i obliczaniu ich wysokości uwzględnia się, z zastrzeżeniem ust. 2—5, następujące okresy:

- 1) składkowe, o których mowa w art. 6;
- 2) nieskładkowe, o których mowa w art. 7.

2. Przy ustalaniu prawa do emerytury i renty oraz obliczaniu ich wysokości okresy nieskładkowe uwzględnia się w wymiarze nieprzekraczającym jednej trzeciej udowodnionych okresów składkowych.

2a.³⁾ Okresów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 i pkt 6 lit. a—e i g, nie uwzględnia się przy ustalaniu prawa do emerytury i renty oraz obliczaniu ich wysokości, jeżeli z ich tytułu ustalono prawo do świadczeń pieniężnych określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2.

3. Przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty okresy:

- 1) działalności kombatanckiej oraz działalności równorzędnej z tą działalnością, a także okresy zaliczane do okresów tej działalności oraz okresy podlegania represjom wojennym i okresu powojennego, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5,
- 2) pracy przymusowej, o której mowa w art. 6 ust. 2 pkt 2

— uwzględnia się w wymiarze podwójnym.

4. Przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty dla płatników składek, zobowiązanych do opłacania składek na własne ubezpieczenie emerytalne i rentowe, nie uwzględnia się okresu, za które nie zostały opłacone składki, mimo podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym w tym okresie.

5. Wobec ubezpieczonych zobowiązanych do opłacania składek na własne ubezpieczenie społeczne za okres przypadający przed dniem wejścia w życie ustawy — przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 6. 1. Okresami składkowymi są następujące okresy:

- 1) ubezpieczenia;
- 2) opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości określonej w przepisach o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, w przepisach wymienionych w art. 195 pkt 1—4

i 8, w przepisach o adwokaturze, w przepisach o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz w przepisach o pomocy społecznej;

3) zaliczone do okresów ubezpieczenia społecznego duchownych:

a) okresy pozostawania duchownymi przed dniem 1 lipca 1989 r., pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne za cały okres podlegania temu ubezpieczeniu,

b) okresy przebywania duchownych na misjach oraz okresy prowadzenia przez duchownych działalności duszpasterskiej wśród Polonii, przypadające po dniu 14 listopada 1991 r., do dnia wejścia w życie ustawy;

4) czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne albo okresy zastępczych form tej służby;

5) działalności kombatanckiej, działalności równorzędnej z tą działalnością, a także okresy zaliczane do okresów tej działalności oraz okresy podlegania represjom wojennym i okresu powojennego, określone w przepisach o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego;

6) pełnionej w Polsce służby:

- a) w Policji (Milicji Obywatelskiej),
- b)⁴⁾ w Urzędzie Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (w organach bezpieczeństwa publicznego),
- c) w Straży Granicznej,
- d) w Służbie Więziennej,
- e) w Państwowej Straży Pożarnej,
- f)⁵⁾ w Służbie Celnej,
- g)⁶⁾ w Biurze Ochrony Rządu;

7) pobierania zasiłku macierzyńskiego;

8)⁷⁾ osadzenia w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski na mocy skaza-

⁴⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 197 pkt 2 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. Nr 74, poz. 676), która weszła w życie z dniem 29 czerwca 2002 r.

⁵⁾ Dodana przez art. 90 pkt 1 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 72, poz. 802), która weszła w życie z dniem 15 września 1999 r.

⁶⁾ Dodana przez art. 134 pkt 2 ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 27, poz. 298), która weszła w życie z dniem 30 marca 2001 r.

⁷⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 5 pkt 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 1999 r. o zmianie ustawy o Instytucji Pamięci Narodowej — Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, ustawy o finansach publicznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 38, poz. 360), która weszła w życie z dniem 13 maja 1999 r.

³⁾ Dodany przez art. 10 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

- nia albo bez wyroku po dniu 31 grudnia 1956 r. za działalność polityczną;
- 9) zatrudnienia za granicą osób, które w tym czasie nie były obywatelami polskimi, jeżeli osoby te powróciły do kraju po dniu 22 lipca 1944 r. i zostały uznane za repatriantów;
- 10) świadczenia pracy po 1956 r. na rzecz organizacji politycznych i związków zawodowych, nielegalnych w rozumieniu przepisów obowiązujących do kwietnia 1989 r.
2. Za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. następujące okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne:
- 1) zatrudnienia po ukończeniu 15 lat życia:
- a) na obszarze Państwa Polskiego — w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, jeżeli w tych okresach pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński lub opiekuńczy albo rentę chorobową,
 - b) obywateli polskich za granicą — w polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych i urządach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy Organizacji Narodów Zjednoczonych i w innych misjach lub misjach specjalnych, a także w innych polskich placówkach, instytucjach lub przedsiębiorstwach, do których zostali delegowani lub skierowani; dotyczy to również członków rodziny delegowanego lub skierowanego tam pracownika, którzy podjęli zatrudnienie w tych placówkach w czasie pobytu za granicą,
 - c) obywateli polskich za granicą — w organizacjach międzynarodowych, zagranicznych instytucjach i w zakładach, do których zostali skierowani w ramach współpracy międzynarodowej lub w których byli zatrudnieni za zgodą właściwych władz polskich; zgoda nie jest wymagana w stosunku do pracowników, którzy wyjechali za granicę przed dniem 9 maja 1945 r.,
 - d) obywateli polskich za granicą — u innych pracodawców zagranicznych, jeżeli w okresie pracy za granicą były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce;
- 2) pracy przymusowej:
- a) wykonywanej na rzecz hitlerowskich Niemiec w okresie II wojny światowej,
 - b) wykonywanej na obszarze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w okresie od dnia 17 września 1939 r. do dnia 31 grudnia 1956 r.,
 - c) wykonywanej na rozkaz władz alianckich do dnia 31 grudnia 1945 r.,
 - d)⁸⁾ wykonywanej w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach pozyskiwania i wzbogacania rud uranu oraz batalionach budowlanych podczas odbywania służby wojskowej w Wojsku Polskim;
- 3) zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r.;
- 4) pracy wykonywanej w czasie odbywania na obszarze Państwa Polskiego kary pozbawienia wolności, kary aresztu za wykroczenie oraz w czasie tymczasowego aresztowania — w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy określonego dla takiej pracy;
- 5) niewykonywania pracy po ustaniu zatrudnienia, jeżeli za te okresy na podstawie przepisów Kodeksu pracy zostało wypłacone wynagrodzenie lub odszkodowanie;
- 6) czasowego pozostawania bez pracy na obszarze Państwa Polskiego z powodu niemożności jej otrzymania lub niemożności podjęcia szkolenia zawodowego, w tym okresy pobierania zasiłków z funduszu aktywizacji zawodowej, zasiłków dla bezrobotnych oraz zasiłków szkoleniowych wypłaconych z Funduszu Pracy;
- 7) sprawowania mandatu posła lub senatora w Państwie Polskim;
- 8) internowania na podstawie art. 42 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. Nr 29, poz. 154, z 1982 r. Nr 3, poz. 18 oraz z 1989 r. Nr 34, poz. 178);
- 9) wykonywania działalności twórczej lub artystycznej na obszarze Państwa Polskiego:
- a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, za które opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne lub w których ubezpieczony był zwolniony od opłacania składki,
 - b) przypadającej przed dniem 1 stycznia 1974 r., uznane przez Komisję do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działającą przy ministrze właściwym do spraw kultury, pod warunkiem że twórca lub artysta opłacał składki na ubezpieczenie społeczne po dniu 31 grudnia 1973 r.;
- 10) pracy adwokatów wykonywanej na obszarze Państwa Polskiego:
-
- ⁸⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 3 ustawy z dnia 20 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych i ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 89, poz. 968), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.

- a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, za które opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki,
- b) przed dniem objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego z tego tytułu;
- 11) wykonywania na obszarze Państwa Polskiego pracy nakładczej:
- a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki,
- b) przed dniem objęcia obowiązkiem ubezpieczenia z tego tytułu,
- jeżeli w tych okresach osoba wykonująca taką pracę uzyskiwała wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy obowiązującego najniższego wynagrodzenia, określonego na podstawie przepisów Kodeksu pracy;
- 12) pracy na obszarze Państwa Polskiego w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych i w innych spółdzielniach zrzeszonych w Centralnym Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych, w zespołowych gospodarstwach rolnych spółdzielni kółek rolniczych zrzeszonych w Krajowym Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych oraz pracy na rzecz tych spółdzielni:
- a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki,
- b) przed dniem objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego z tego tytułu;
- 13) pracy na obszarze Państwa Polskiego wykonywanej na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz współpracy przy wykonywaniu takiej umowy:
- a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego i okresy kontynuowania tego ubezpieczenia, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki,
- b) wykonywanej przed dniem 1 stycznia 1976 r., jeżeli umowa odpowiadała warunkom ubezpieczenia obowiązującym w tym dniu;
- 14) pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze Państwa Polskiego:
- a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego i okresy kontynuowania tego ubezpieczenia, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki,
- b) prowadzonej przed dniem objęcia obowiązkiem ubezpieczenia z tego tytułu, jeżeli prowadzenie działalności gospodarczej odpowiadało warunkom ubezpieczenia;
- 15) współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze Państwa Polskiego objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego oraz okresy kontynuowania tego ubezpieczenia, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki;
- 16) ubezpieczenia społecznego duchownych na obszarze Państwa Polskiego, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki;
- 17) pobierania stypendium sportowego z tytułu wyczynowego uprawiania sportu na obszarze Państwa Polskiego po ukończeniu 15 roku życia, z wyjątkiem okresów pobierania stypendium przez osoby uczące się lub studiujące w systemie studiów dziennych.
3. Za okresy zatrudnienia i okresy pracy na obszarze Państwa Polskiego, o których mowa w ust. 2, uważa się:
- 1) okresy zatrudnienia i okresy pracy wykonywanej na terenach wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej w obecnych granicach oraz
- 2) okresy zatrudnienia i okresy pracy wykonywanej na terenach wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej przed ustaleniem jej obecnych granic.
- Art. 7.** Okresami nieskładkowymi są następujące okresy:
- 1) pobierania:
- a) wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wyłączonego na podstawie przepisów Kodeksu pracy,
- b) zasiłków z ubezpieczenia społecznego: chorobowego lub opiekuńczego,
- c) świadczenia rehabilitacyjnego,
- d) świadczeń wymienionych w lit. b i c po ustaniu obowiązku ubezpieczenia;
- 2) pobierania renty chorobowej po ustaniu zatrudnienia w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie lub po ustaniu obowiązku ubezpieczenia społecznego z innego tytułu;
- 3) niewykonywania pracy po ustaniu zatrudnienia, jeżeli za te okresy, na podstawie przepisów Kodeksu pracy, zostało wypłacone odszkodowanie;
- 4) niewykonywania pracy w okresie przed dniem 4 czerwca 1989 r. na skutek represji politycznych, nie więcej jednak niż 5 lat;
- 5) przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okresy urlopu wychowawczego,

urlopu bezpłatnego udzielonego na podstawie przepisów w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących opiekujących się małymi dziećmi, innych udzielonych w tym celu urlopów bezpłatnych oraz okresy niewykonywania pracy — z powodu opieki nad dzieckiem:

- a) w wieku do lat 4 — w granicach do 3 lat na każde dziecko oraz łącznie — bez względu na liczbę dzieci — do 6 lat,
 - b) na które ze względu na jego stan fizyczny, psychiczny lub psychofizyczny przysługuje zasiłek pielęgnacyjny — dodatkowo w granicach do 3 lat na każde dziecko;
- 6) przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okresy opieki pielęgnacyjnej nad inwalidą wojennym zaliczonym do I grupy inwalidów lub uznany za całkowicie niezdolnego do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, sprawowanej przez członka jego rodziny w wieku powyżej 16 lat, który w okresie sprawowania opieki nie osiągnął przychodu przekraczającego miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia;
- 7) przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okresy niewykonywania pracy, w granicach do 6 lat, spowodowane koniecznością opieki nad innym niż dziecko członkiem rodziny zaliczonym do I grupy inwalidów lub uznany za całkowicie niezdolnego do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo uznany za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym, sprawowanej przez członka jego rodziny w wieku powyżej 16 lat, który w okresie sprawowania opieki nie osiągnął przychodu przekraczającego miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia;
- 8) urlopu bezpłatnego oraz przerw w zatrudnieniu w razie nieudzielenia urlopu bezpłatnego małżonkom pracowników skierowanych do pracy w przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy Organizacji Narodów Zjednoczonych i w innych misjach specjalnych za granicą, w instytucjach, ośrodkach informacji i kultury za granicą;
- 9) nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów;
- 9a)⁹⁾ studiów doktoranckich i aspirantury naukowej w wymiarze określonym w decyzji o ich utworzeniu;
- 9b)⁹⁾ asystenckich studiów przygotowawczych;
- 10) doksztalcenia zawodowego lekarzy w klinikach akademii medycznych i oddziałach instytutów na-

ukowych w charakterze wolontariusza — w granicach do 1 roku;

- 11) pobierania zasiłku przedemerytalnego i świadczenia przedemerytalnego;
- 12) udokumentowanej niezdolności do pracy, za które wypłacone zostały z Funduszu Pracy: zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki szkoleniowe lub stypendia.

Art. 8. Przy ustalaniu prawa do emerytury i renty oraz przy obliczaniu ich wysokości uwzględnia się okresy ubezpieczenia za granicą, jeżeli tak stanowią umowy międzynarodowe.

Art. 9. 1. Okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 9 i ust. 2 pkt 1 lit. c, a także okresy, o których mowa w art. 7 pkt 8, uwzględnia się pod warunkiem stałego zamieszkania zainteresowanego na obecnym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, z zastrzeżeniem ust. 3.

2. Okresy zatrudnienia, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a, i okresy pracy, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 10 lit. b, wykonywanej na obszarze Państwa Polskiego, w czasie gdy obszar ten nie wchodził w skład Państwa Polskiego, oraz okresy pracy przymusowej, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 2 lit. a i b, uwzględnia się pod warunkiem stałego zamieszkania zainteresowanego na obecnym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Okresów, o których mowa w ust. 1 i 2, nie uwzględnia się przy ustalaniu prawa do świadczeń, jeżeli z ich tytułu jest wypłacane świadczenie rentowe z instytucji zagranicznej inne niż renta z ubezpieczenia dodatkowego.

Art. 10. 1. Przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

- 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
- 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
- 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,

jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5—7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

2. Okresy wymienione w ust. 1 pkt 1 uwzględnia się także przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5—7 są krótsze od okresu wymaganego do przyznania renty, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

⁹⁾ Dodany przez art. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 924), która weszła w życie z dniem 1 września 2001 r.

3. Okresów, o których mowa w ust. 1 i 2, nie uwzględnia się, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty, na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Art. 11. Jeżeli okresy, o których mowa w art. 6, 7 i 10, zbiegają się w czasie, przy ustalaniu prawa do świadczeń określonych w ustawie uwzględnia się okres korzystniejszy.

Rozdział 3

Niezdolność do pracy

Art. 12. 1. Niezdolną do pracy w rozumieniu ustawy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

2. Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy.

3. Częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnie z poziomem posiadanych kwalifikacji.

Art. 13. 1. Przy ocenie stopnia i trwałości niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się:

- 1) stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędną sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji;
- 2) możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

2. Trwałą niezdolność do pracy orzeka się, jeżeli według wiedzy medycznej nie ma rokowań odzyskania zdolności do pracy.

3. Okresową niezdolność do pracy orzeka się, jeżeli według wiedzy medycznej istnieją rokowania odzyskania zdolności do pracy.

4. Zachowanie zdolności do pracy w warunkach określonych w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nie stanowi przeszkody do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy.

5. W przypadku stwierdzenia naruszenia sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, orzeka się niezdolność do samodzielnej egzystencji.

Art. 14. 1. Oceny niezdolności do pracy, jej stopnia oraz ustalenia:

- 1) daty powstania niezdolności do pracy,
 - 2) trwałości lub przewidywanego okresu niezdolności do pracy,
 - 3) związku przyczynowego niezdolności do pracy lub śmierci z określonymi okolicznościami,
 - 4) niezdolności do samodzielnej egzystencji,
 - 5) celowości przekwalifikowania zawodowego
- dokonuje w formie orzeczenia lekarz orzecznik Zakładu, zwany dalej „lekarzem orzecznikiem”.

2. Jeżeli nie ma możliwości ustalenia daty powstania niezdolności do pracy, natomiast ustalono okres, w którym niezdolność do pracy powstała, za datę powstania niezdolności przyjmuje się datę końcową tego okresu. Jeżeli nie ma możliwości ustalenia ani daty, ani okresu powstania niezdolności do pracy, za datę powstania niezdolności przyjmuje się datę zgłoszenia wniosku o świadczenie.

3. Orzeczenie lekarza orzecznika stanowi dla organu rentowego podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń przewidzianych w ustawie, do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji.

4. Nadzór nad wykonywaniem orzecznictwa o niezdolności do pracy sprawuje Prezes Zakładu.

5. Nadzór, o którym mowa w ust. 4, obejmuje:

- 1) kontrolę prawidłowości i jednolitości stosowania zasad orzecznictwa o niezdolności do pracy przez lekarzy orzeczników;
- 2) udzielanie lekarzom orzecznikom wytycznych w zakresie stosowania zasad orzecznictwa o niezdolności do pracy;
- 3) prawo przekazania sprawy do ponownego rozpatrzenia przez lekarza orzecznika, jeżeli w wyniku kontroli, o której mowa w pkt 1, zostanie stwierdzony brak zgodności orzeczenia ze stanem faktycznym lub zasadami orzecznictwa o niezdolności do pracy.

6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) organizację, szczegółowe zasady i tryb:
 - a) orzekania o niezdolności do pracy,
 - b) sprawowania nadzoru nad wykonywaniem tego orzecznictwa;
- 2) szczególne kwalifikacje zawodowe wymagane od lekarzy orzeczników.

Rozdział 4

Podstawa wymiaru emerytur i rent

Art. 15. 1. Podstawę wymiaru emerytury i renty stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 prze-

ciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, z uwzględnieniem ust. 6 i art. 176.

2. W przypadku gdy zainteresowany w ciągu 20 lat poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłosił wniosek o emeryturę, pobierał przez więcej niż 10 lat zasiłek przedemerytalny, podstawę wymiaru emerytury stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany nabył prawo do tego zasiłku.

3.¹⁰⁾ Do podstawy wymiaru emerytury lub renty, o której mowa w ust. 1 i 2, dolicza się kwoty przysługujących ubezpieczonemu w danym roku kalendarzowym wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy, wypłaconych na podstawie przepisów Kodeksu pracy, oraz kwoty zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku wyrównawczego, świadczenia wyrównawczego lub dodatku wyrównawczego, a także wartość rekompensaty pieniężnej ustaloną zgodnie z pkt 3 załącznika do ustawy z dnia 6 marca 1997 r. o zrekompensowaniu okresowego niepodwyższania płac w sferze budżetowej oraz utraty niektórych wzrostów lub dodatków do emerytur i rent. Do podstawy wymiaru wlicza się również kwoty zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków szkoleniowych lub stypendiów wypłaconych z Funduszu Pracy za okres udokumentowanej niezdolności do pracy.

4. W celu ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty:

- 1) oblicza się sumę kwot podstaw wymiaru składek i kwot, o których mowa w ust. 3, w okresie każdego roku z wybranych przez zainteresowanego lat kalendarzowych;
- 2) oblicza się stosunek każdej z tych sum kwot do rocznej kwoty przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonej za dany rok kalendarzowy, wyrażając go w procentach, z zaokrągleniem do setnych części procentu;
- 3) oblicza się średnią arytmetyczną tych procentów, która, z zastrzeżeniem ust. 5, stanowi wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury lub renty, oraz

4) mnoży się przez ten wskaźnik kwotę bazową, o której mowa w art. 19.

5. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru nie może być wyższy niż 250 %.

6. Na wniosek ubezpieczonego podstawę wymiaru emerytury lub renty może stanowić ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu.

7. Przepisy ust. 1—6 stosuje się odpowiednio do osoby, która osiągała uposażenie.

8. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty przysługującej duchownym przyjmuje się przeciętną podstawę wymiaru składek z pełnych lat kalendarzowych ubezpieczenia przypadających po dniu 1 lipca 1989 r. do dnia, w którym zgłoszono wniosek o świadczenie, z tym że z okresu nie dłuższego niż określony w ust. 1; na wniosek ubezpieczonego podstawę wymiaru ustala się w myśl ust. 1.

Art. 16. Przy ustalaniu kolejnych 10 lat kalendarzowych, o których mowa w art. 15 ust. 1 i 2, przyjmuje się lata kalendarzowe następujące bezpośrednio po sobie, chociażby ubezpieczony w niektórych z tych lat przez okres roku lub w okresie krótszym niż rok nie pozostawał w ubezpieczeniu.

Art. 17. 1. Jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru renty w myśl art. 15 ust. 1 dla ubezpieczonego, o którym mowa w art. 58 ust. 1 pkt 1—4, do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się podstawę wymiaru składek za okres faktycznego podlegania ubezpieczeniu, z uwzględnieniem ust. 2 i 3. Przepis art. 15 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

2. Nie ustala się podstawy wymiaru renty dla ubezpieczonego, o którym mowa w ust. 1, jeżeli nie pozostawał on w ubezpieczeniu co najmniej przez 1 rok kalendarzowy.

3. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru renty w myśl art. 15 ust. 1 dla ubezpieczonego, o którym mowa w art. 58 ust. 1 pkt 5, z powodu pełnienia zastępczej służby wojskowej, odbywania czynnej służby wojskowej albo korzystania z urlopu wychowawczego.

Art. 18. 1. Podstawę wymiaru emerytury lub renty dla osób, którym przy ustalaniu prawa do świadczenia uwzględniono okresy ubezpieczenia za granicą, o których mowa w art. 8, ustala się na zasadach określonych w art. 15—17, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Jeżeli okres kolejnych 10 lat kalendarzowych, o których mowa w art. 15 ust. 1, obejmuje również ubezpieczenie za granicą, podstawę wymiaru emerytury lub renty ustala się z okresu faktycznego pozostawania w ubezpieczeniu społecznym w Polsce.

¹⁰⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 1999 r. o zmianie ustawy o zrekompensowaniu okresowego niepodwyższania płac w sferze budżetowej oraz utraty niektórych wzrostów lub dodatków do emerytur i rent (Dz. U. Nr 72, poz. 801), która weszła w życie z dniem 15 września 1999 r.

Art. 19.¹¹⁾ Kwota bazowa wynosi 100 % przeciętnego wynagrodzenia pomniejszonego o potrącone od ubezpieczonych składki na ubezpieczenia społeczne, określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji.

Art. 19a.¹²⁾ Kwota bazowa ustalona na podstawie art. 19 obowiązuje od dnia 1 marca roku, w którym przeprowadzono waloryzację, do końca lutego następnego roku.

Art. 20.¹³⁾ Prezes Głównego Urzędu Statystycznego ogłasza, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” w terminie:

- 1) do 9 roboczego dnia lutego każdego roku:
 - a) kwotę przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym,
 - b) kwotę bazową, o której mowa w art. 19;
- 2) do 7 roboczego dnia drugiego miesiąca każdego kwartału kwotę przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale.

Art. 21. 1. Podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, stanowi:

- 1) podstawa wymiaru renty — w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do renty albo
- 2) podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15.

2. Przepis ust. 1 pkt 1 stosuje się przy ustalaniu podstawy wymiaru:

- 1) emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do emerytury na podstawie przepisów wymienionych w art. 195;
- 2) renty z tytułu niezdolności do pracy dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do tej renty albo do emerytury na podstawie przepisów wymienionych w art. 195.

3. Podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej pobierała świadczenie przedemerytalne na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, stanowi podstawa wymiaru emerytu-

ry przyjęta do ustalenia świadczenia przedemerytalnego — w wysokości uwzględniającej wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do świadczenia przedemerytalnego albo podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15.

Art. 22. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady ustalania podstawy wymiaru emerytury i renty, uwzględniające w szczególności:

- 1) przypadki, w których do podstawy wymiaru emerytury lub renty dolicza się niektóre wypłaty dokonane na rzecz pracownika, jeżeli wypłaty te w okresie przed dniem wejścia w życie ustawy były uwzględniane przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury lub renty, mimo że były wyłączone z podstawy wymiaru składek;
- 2) przypadki, w których podstawę wymiaru emerytury lub renty dla pracowników zatrudnionych za granicą ustala się na podstawie wynagrodzenia przysługującego pracownikom zatrudnionym w tym okresie w kraju w tym samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę, albo na podstawie kwot ryczałtowych.

Art. 23. Jeżeli podstawy wymiaru emerytury lub renty nie można ustalić zgodnie z zasadami określonymi w ustawie lub w rozporządzeniu, o którym mowa w art. 22, emeryturę lub rentę ustala się w wysokości najniższej emerytury lub renty.

DZIAŁ II

Emerytura

Rozdział 1

Emerytura dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.

Art. 24. 1. Ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego, wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 46—50 i 184.

2. Dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, z wyjątkiem ubezpieczonych mających prawo do emerytury na warunkach określonych w art. 32—34, 39, 40, 46, 48—50, 184 oraz w art. 88 ustawy, o której mowa w art. 150, zostaną ustanowione emerytury pomostowe.

3. Zasady, warunki i tryb ustanawiania emerytur, o których mowa w ust. 2, określi odrębna ustawa.

Art. 25. 1. Podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem waloryzacji składek

¹¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 56, poz. 498), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.

¹²⁾ Dodany przez art. 1 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 11.

¹³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 11.

zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173—175, z zastrzeżeniem art. 185.

2. Kwota, o której mowa w ust. 1, nie podlega dziedziczeniu.

3. Waloryzacji podlega:

- 1) w terminie od dnia 1 marca danego roku kwota zaewidencjonowanych składek na dzień 31 lipca poprzedniego roku powiększona o kwotę waloryzacji od dnia 1 grudnia poprzedniego roku oraz kwota składek zaewidencjonowanych w okresie od dnia 1 sierpnia poprzedniego roku do dnia 31 października poprzedniego roku;
- 2) w terminie od dnia 1 czerwca danego roku kwota zaewidencjonowanych składek na dzień 31 października poprzedniego roku powiększona o kwotę waloryzacji od dnia 1 marca danego roku oraz kwota składek zaewidencjonowanych w okresie od dnia 1 listopada poprzedniego roku do dnia 31 stycznia danego roku;
- 3) w terminie od dnia 1 września danego roku kwota zaewidencjonowanych składek na dzień 31 stycznia danego roku powiększona o kwotę waloryzacji od dnia 1 czerwca danego roku oraz kwota składek zaewidencjonowanych w okresie od dnia 1 lutego danego roku do dnia 30 kwietnia danego roku;
- 4) w terminie od dnia 1 grudnia danego roku kwota zaewidencjonowanych składek na dzień 30 kwietnia danego roku powiększona o kwotę waloryzacji od dnia 1 września danego roku oraz kwota składek zaewidencjonowanych w okresie od dnia 1 maja danego roku do dnia 31 lipca danego roku.

4. Waloryzacja składek polega na pomnożeniu zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składek przez wskaźnik waloryzacji określony w ust. 5.

5. Wskaźnik waloryzacji składek jest równy wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w kwartale kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do poprzedniego kwartału powiększonemu o 75 % różnicy między wskaźnikiem przyrostu sumy podstaw wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne w kwartale kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do kwartału poprzedniego a wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych w tym samym okresie ogółem.

6. Wskaźnik waloryzacji składek ustala się z dokładnością do setnych części procentu.

7. Pierwszej waloryzacji dokonuje się w dniu 1 września 1999 r.

8. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” do 20 dnia

pierwszego miesiąca każdego kwartału wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem za poprzedni kwartał.

9. Prezes Zakładu ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” do 25 dnia miesiąca poprzedzającego waloryzację wskaźnik waloryzacji składek za poprzedni kwartał.

Art. 26. 1. Emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183.

2. Wiek ubezpieczonego w dniu przejścia na emeryturę wyraża się w ukończonych latach i miesiącach.

3. Średnie dalsze trwanie życia ustala się wspólnie dla mężczyzn i kobiet oraz wyraża się w miesiącach.

4. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” corocznie w terminie do dnia 31 marca tablice trwania życia, z uwzględnieniem ust. 3, dla wieku ubezpieczonych określonego w myśl ust. 2.

5. Tablice, o których mowa w ust. 4, są podstawą przyznawania emerytur na wnioski zgłoszone od dnia 1 kwietnia do dnia 31 marca następnego roku kalendarzowego.

Rozdział 2

Emerytura dla ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.

Art. 27. Ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn;
- 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Art. 28. Ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn;
- 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 15 lat dla kobiet i co najmniej 20 lat dla mężczyzn.

Art. 29. Ubezpieczeni urodzeni przed dniem 1 stycznia 1949 r., będący pracownikami, którzy nie osiągnęli wieku emerytalnego określonego w art. 27 pkt 1, mogą przejść na emeryturę:

- 1) kobieta — po osiągnięciu wieku 55 lat, jeżeli ma co najmniej 30-letni okres składkowy i nieskładkowy albo jeżeli ma co najmniej 20-letni okres składkowy i nieskładkowy oraz została uznana za całkowicie niezdolną do pracy;
- 2) mężczyzna — po osiągnięciu wieku 60 lat, jeżeli ma co najmniej 25-letni okres składkowy i nieskładkowy oraz został uznany za całkowicie niezdolnego do pracy.

Art. 30. Odrębne przepisy określają zasady wcześniejszego przechodzenia na emeryturę dla osób, określonych w art. 27, które są:

- 1) inwalidami wojennymi i wojskowymi oraz kombatanami;
- 2) pracownikami urzędów państwowych;
- 3) pracownikami samorządowymi;
- 4) żołnierzami zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianymi w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu;
- 5) nauczycielami akademickimi.

Art. 31. Osoby urodzone przed dniem 1 stycznia 1949 r., uprawnione do renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy (przy wykonywaniu pozarolniczej działalności gospodarczej, działalności twórczej lub artystycznej, umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo przy wykonywaniu przez osoby duchowne i zakonne czynności religijnych lub czynności związanych z powierzonymi funkcjami duszpasterskimi lub zakonnymi), w drodze do pracy lub z pracy albo wskutek choroby zawodowej, mogą przejść na emeryturę:

- 1) kobieta — po osiągnięciu wieku 55 lat, jeżeli ma co najmniej 20-letni okres składkowy i nieskładkowy;
- 2) mężczyzna — po osiągnięciu wieku 60 lat, jeżeli ma co najmniej 25-letni okres składkowy i nieskładkowy.

Art. 32. 1. Ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2—3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1.

2.¹⁴⁾ Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stano-

wisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

3. Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uważa się:¹⁵⁾

- 1) pracowników organów kontroli państwowej;
- 2) pracowników organów administracji celnej;
- 3) pracowników wykonujących działalność twórczą lub artystyczną;
- 4) dziennikarzy zatrudnionych w redakcjach dzienników, czasopism, w radiu, telewizji oraz w organach prasowych, informacyjnych, publicystycznych albo fotograficznych, objętych układem zbiorowym pracy dziennikarzy;
- 5) nauczycieli, wychowawców lub innych pracowników pedagogicznych wykonujących pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. — Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112, Nr 137, poz. 1304, Nr 203, poz. 1966 i Nr 213, poz. 2081);
- 6)¹⁶⁾ żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Celnej, Służby Więziennej i Państwowej Straży Pożarnej;
- 7) pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a—5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1229 oraz z 2003 r. Nr 52, poz. 452).

4.¹⁷⁾ Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, z uwzględnieniem ust. 4a.

4a.¹⁸⁾ Przepis ust. 4 stosuje się do pracowników, którzy:

- 1) kontynuują pracę, o której mowa w ust. 2, w podmiotach powstałych w wyniku przekształcenia lub restrukturyzacji;
- 2) zostali przejęci w trybie art. 23¹ Kodeksu pracy od pracodawców będących podmiotami, o których mowa w ust. 2.

¹⁵⁾ Zdanie wstępne w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 11; wszedł w życie z dniem 2 maja 2003 r.

¹⁶⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 90 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 5, art. 134 pkt 1 ustawy, o której mowa w odnośniku 6, i art. 197 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 4.

¹⁷⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 4 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 11; wszedł w życie z dniem 2 maja 2003 r.

¹⁸⁾ Dodany przez art. 1 pkt 4 lit. d ustawy, o której mowa w odnośniku 11; wszedł w życie z dniem 2 maja 2003 r.

¹⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 11; wszedł w życie z dniem 2 maja 2003 r.

5. Odrębne przepisy określają zasady przechodzenia na emeryturę, bez względu na wiek, nauczycieli urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.

Art. 33. Osoby urodzone przed dniem 1 stycznia 1949 r., ubezpieczone z tytułu działalności twórczej lub artystycznej, mają prawo do emerytury w wieku określonym dla pracowników wykonujących działalność twórczą lub artystyczną.

Art. 34. 1. Górnicza emerytura przysługuje pracownikowi urodzonemu przed dniem 1 stycznia 1949 r., który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) ukończył 55 lat życia;
- 2) ma okres pracy górniczej wynoszący łącznie z okresami pracy równorzędnej i okresami zaliczalnymi do pracy górniczej co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 5 lat pracy górniczej określonej w art. 36 ust. 1.

2. Wiek emerytalny wymagany od pracowników: kobiet mających co najmniej 20 lat, a mężczyzn co najmniej 25 lat pracy górniczej, równorzędnej i okresów zaliczalnych do pracy górniczej, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej, o której mowa w art. 36 ust. 1, wynosi 50 lat.

Art. 35. Przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej uwzględnia się okresy pracy górniczej i pracy równorzędnej z pracą górniczą oraz okresy zaliczalne do pracy górniczej, będące okresami składkowymi lub nieskładkowymi w rozumieniu ustawy, z tym że okresy pracy górniczej i pracy równorzędnej z pracą górniczą uwzględnia się, jeżeli praca ta wykonywana była co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy.

Art. 36. 1. Za pracę górniczą uważa się zatrudnienie:

- 1) pod ziemią w kopalniach węgla, rud, kruszców, surowców ogniotrwałych, glin szlachetnych, kaolinów, magnezytów, gipsu, anhydrytu, soli kamiennej i potasowej, fosforytów oraz barytu;
- 2) pod ziemią i przy głębieniu szybów w przedsiębiorstwach budowy kopalń określonych w pkt 1 oraz pod ziemią w przedsiębiorstwach i innych podmiotach wykonujących dla tych kopalń roboty górnicze lub przy budowie szybów;
- 3) pod ziemią w przedsiębiorstwach montażowych, przedsiębiorstwach maszyn górniczych, zakładach naprawczych i innych podmiotach wykonujących dla kopalń określonych w pkt 1 podziemne roboty budowlano-montażowe, roboty przy naprawie maszyn i wdrażaniu nowych urządzeń; pracownikom zatrudnionym w tych przedsiębiorstwach, zakładach i innych podmiotach uznaje się za pracę górniczą te miesiące zatrudnienia, w których co najmniej połowę dniówek roboczych przepracowali pod ziemią;
- 4) na odkrywce w kopalniach siarki i węgla brunatnego przy ręcznym lub zmechanizowanym urabia-

niu, ładowaniu oraz przewozie nadkładu i złoża, przy pomiarach w zakresie miernictwa górniczego oraz przy bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń wydobywczych, a także w kopalniach otworowych siarki oraz w przedsiębiorstwach i innych podmiotach wykonujących roboty górnicze dla kopalń siarki i węgla brunatnego, na stanowiskach określonych w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki i ministrem właściwym do spraw Skarbu Państwa;

- 5) pod ziemią na stanowiskach dozoru ruchu oraz kierownictwa ruchu kopalń, przedsiębiorstw i innych podmiotów określonych w pkt 1—3, a także w kopalniach siarki i węgla brunatnego oraz w przedsiębiorstwach i innych podmiotach, o których mowa w pkt 4, na stanowiskach określonych w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw gospodarki, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw Skarbu Państwa i ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego;
- 6) w charakterze członków drużyn ratowniczych kopalń określonych w pkt 1 i 4, mechaników sprzętu ratowniczego tych drużyn oraz w charakterze ratowników zawodowych w stacjach ratownictwa górniczego;
- 7) na stanowiskach maszynistów wyciągowych na szybach oraz na stanowiskach sygnalistów na nadszybiach szybów w kopalniach, przedsiębiorstwach i innych podmiotach określonych w pkt 1 i 2;
- 8) na stanowiskach pracy pod ziemią w nieczynnych kopalniach wymienionych w pkt 1;
- 9) na stanowiskach nauczycieli (instruktorów) zawodu w górniczych polach szkoleniowych pod ziemią oraz w kopalniach siarki i węgla brunatnego;
- 10) w urzędach górniczych, jeżeli zatrudnienie jest związane z wykonywaniem czynności inspekcyjno-technicznych w kopalniach, przedsiębiorstwach i innych podmiotach określonych w pkt 1—4;
- 11) w przedsiębiorstwach i innych podmiotach miernictwa górniczego lub geologicznych, jeżeli zatrudnienie jest wykonywane bezpośrednio przy pomiarach z zakresu miernictwa górniczego, geologii i hydrologii; pracownikom zatrudnionym w tych przedsiębiorstwach i podmiotach uznaje się za pracę górniczą te miesiące zatrudnienia, w których co najmniej połowę dniówek roboczych przepracowali pod ziemią;
- 12) w charakterze lekarzy i felczerów w górniczych zespołach opieki zdrowotnej, w zakładach górniczej służby zdrowia przy kopalniach węgla kamiennego i rud oraz w zakładach służby zdrowia kopalń siarki lub węgla brunatnego, jeżeli pracownicy ci są zatrudnieni w tych zakładach w łącznym wymiarze co najmniej 30 godzin tygodniowo oraz

wykonywają systematyczną kontrolę sanitarnohigieniczną stanowisk pracy pod ziemią, w kopalniach siarki lub węgla brunatnego — co najmniej przez 20 godzin w ciągu miesiąca, przy czym do okresu 20 godzin kontroli sanitarnohigienicznej stanowisk pracy pod ziemią wlicza się również czas zużyty na jazdę i wyjazd ze stanowisk pracy pod ziemią.

2.¹⁹⁾ Na równi z okresami pracy górniczej określonej w ust. 1 traktuje się okres urlopu górniczego do 5 lat oraz okres świadczenia górniczego do 3 lat, przewidzianych w odrębnych przepisach.

3. Za pracę równorzędną z pracą górniczą uważa się:

- 1) pełnienie przez pracowników funkcji z wyboru w organach związku zawodowego zrzeszającego pracowników kopalń, przedsiębiorstw i innych podmiotów określonych w ust. 1 pkt 1—4, jeżeli pracownicy ci bezpośrednio przed objęciem tych funkcji wykonywali pracę górniczą, o której mowa w ust. 1;
- 2) zatrudnienie na stanowiskach wymagających kwalifikacji inżyniera lub technika w zakresie górnictwa:
 - a) w administracji kopalń, przedsiębiorstw i innych podmiotów określonych w ust. 1 pkt 1—4 oraz w zarządach spółek węglowych, byłych gwarectwach, zrzeszeniach i zjednoczeniach tych kopalń i przedsiębiorstw,
 - b) w urzędach górniczych,
 - c) na stanowiskach nauczycieli w górniczych szkołach zawodowych i technicach,
 - d) w urzędach naczelnych i centralnych organów administracji państwowej oraz w urzędach terenowych organów administracji, będących organami założycielskimi kopalń i przedsiębiorstw określonych w ust. 1 pkt 1—4, a także w jednostkach podległych tym organom, jeżeli jednostki te działają w zakresie przemysłów określonych w ust. 1 pkt 1—4,

pod warunkiem uprzedniego przepracowania w kopalniach, przedsiębiorstwach i innych podmiotach określonych w ust. 1 pkt 1—4 co najmniej 5 lat pod ziemią, na odkrywce w kopalniach siarki lub węgla brunatnego, a także w kopalniach otworowych siarki albo na stanowiskach dozoru lub kierownictwa ruchu;

- 3) zatrudnienie na stanowiskach wymagających kwalifikacji inżyniera lub technika w zakresie górnictwa pracowników wykonujących prace wymienione w ust. 1 oraz w pkt 1, 2 i 4 i przeniesionych do urzędów naczelnych i centralnych organów admi-

nistracji państwowej niewymienionych w pkt 2 lit. d, do instytucji podporządkowanych tym organom, do pracy w wyższych szkołach górniczych i w wydawnictwach górniczo-hutniczych, jeżeli pracownicy ci przepracowali uprzednio w kopalniach, przedsiębiorstwach lub innych podmiotach określonych w ust. 1 pkt 1—4 co najmniej 5 lat pod ziemią, na odkrywce w kopalniach siarki lub węgla brunatnego, a także w kopalniach otworowych siarki albo na stanowiskach dozoru lub kierownictwa ruchu;

- 4) zatrudnienie przy innych pracach, nie dłuższe niż 5 lat, do których pracownicy wykonujący prace określone w ust. 1 i w niniejszym ustępie przeszli w drodze wyboru lub zalecenia jednostki nadrzędnej albo w związku z likwidacją kopalni, zakładu górniczego, przedsiębiorstwa lub innego podmiotu, o których mowa w ust. 1 pkt 1—4.

4. Za pracowników zatrudnionych na stanowiskach wymagających kwalifikacji inżyniera lub technika w zakresie górnictwa w jednostkach organizacyjnych określonych w ust. 3 pkt 2 i 3 uważa się osoby, które:

- 1) posiadają tytuł inżyniera lub technika i są zatrudnione zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami w zakresie górnictwa albo
- 2) nie posiadają tytułu inżyniera lub technika, lecz mają praktyczne przygotowanie nabyte w czasie wykonywanej uprzednio co najmniej przez 5 lat pracy na stanowiskach w dozorcze ruchu lub w innej pracy pod ziemią albo w kopalniach siarki lub węgla brunatnego oraz wykonują czynności, które wymagają kwalifikacji inżyniera lub technika i są powierzane inżynierom lub technikom.

5. Okresy pracy górniczej wymienionej w ust. 1 pkt 1—4 wykonywanej za granicą traktuje się na równi z okresami takiej pracy wykonywanej w kraju, jeżeli spełnione są warunki określone w ustawie, wymagane do uwzględnienia tych okresów pracy przy ustalaniu prawa do świadczeń.

Art. 37. 1. Przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury pracownikom zatrudnionym pod ziemią oraz w kopalniach siarki lub węgla brunatnego zalicza się w wymiarze półtorakrotnym następujące okresy pracy na obszarze Państwa Polskiego:

- 1) w przodkach bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębianiu szybów i robotach szybowych;
- 2) w drużynach ratowniczych;
- 3) w charakterze mechaników sprzętu ratowniczego drużyn ratowniczych.

2. Okresy pracy wymienione w ust. 1 pkt 2 i 3 zalicza się w wymiarze półtorakrotnym również tym pra-

¹⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 39 pkt 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003—2006 (Dz. U. Nr 210, poz. 2037), która weszła w życie z dniem 26 grudnia 2003 r.

ownikom dozoru ruchu i kierownictwa ruchu kopalń, którzy pracują przez co najmniej połowę dniówek roboczych w miesiącu pod ziemią, w kopalniach siarki lub w kopalniach węgla brunatnego.

3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki i ministrem właściwym do spraw Skarbu Państwa, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowo stanowiska pracy, na których zatrudnienie zalicza się w myśl ust. 1 i 2 w wymiarze półtora-krotnym.

4. Minister właściwy do spraw gospodarki, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw Skarbu Państwa i ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, określa, w drodze rozporządzenia, zasady ewidencjonowania przez pracodawców okresów zatrudnienia na stanowiskach, na których okresy pracy górniczej zalicza się w wymiarze półtora-krotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury, oraz na niektórych innych stanowiskach pracy górniczej.

5. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do okresów pracy górniczej wykonywanej w czasie służby wojskowej pełnionej przed dniem 1 stycznia 1960 r.

Art. 38. Za okresy zaliczalne do pracy górniczej uważa się okresy wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 4—8, ust. 2 pkt 2, 3, 5—8 oraz w art. 7 pkt 1—7, 9 i 12, z tym że przez zatrudnienie, o którym mowa w tych przepisach, uważa się pracę górniczą oraz pracę równorzędną z pracą górniczą określone w art. 36 ust. 1 lub ust. 3, wykonywane co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy.

Art. 39. Ubezpieczonemu, urodzonemu przed dniem 1 stycznia 1949 r., spełniającemu warunek określony w art. 27 pkt 2 i niespełniającemu warunków wymaganych do uzyskania górniczej emerytury na podstawie art. 34, który ma co najmniej 5 lat:

- 1) pracy górniczej, o której mowa w art. 36 ust. 1, wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, albo
- 2) pracy górniczej, o której mowa w art. 36 ust. 1 pkt 4 i 5, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywcę w kopalniach siarki i węgla brunatnego oraz w kopalniach otworowych siarki,

wiek emerytalny, o którym mowa w art. 27 pkt 1, obniża się o 6 miesięcy za każdy rok takiej pracy, nie więcej jednak niż o 15 lat.

Art. 40. Kolejowa emerytura przysługuje pracownikowi kolejowemu urodzonemu przed dniem 1 stycznia 1949 r., który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący dla kobiet 55 lat, mężczyzn 60 lat;
- 2) ma okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety i 25 lat dla mężczyzny,

w tym co najmniej 15 lat zatrudnienia na kolei, łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia na kolei, o których mowa w art. 44—45.

Art. 41. Przy ustalaniu prawa do emerytury kolejowej uwzględnia się okresy pracy na kolei i pracy równorzędnej z pracą na kolei oraz okresy zaliczalne do pracy na kolei, będące okresami składkowymi lub nieskładkowymi w rozumieniu ustawy.

Art. 42. 1. Pracownikami kolejowymi w rozumieniu ustawy są osoby pozostające w stosunku pracy w:

- 1) jednostkach organizacyjnych przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe”, z wyłączeniem biur projektów kolejowych;
- 2) innych jednostkach (komórkach) organizacyjnych, których pracownicy byli objęci dotychczasowymi przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin;
- 3)²⁰⁾ podmiotach wydzielonych z przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” w okresie od dnia 1 września 1999 r. do dnia wpisu spółki „Polskie Koleje Państwowe Spółka Akcyjna” do rejestru handlowego.

2. Zatrudnienie pracowników kolejowych w jednostkach (komórkach) organizacyjnych, określonych w ust. 1, zwanych dalej „kolejowymi jednostkami organizacyjnymi”, uważa się w rozumieniu ustawy za zatrudnienie na kolei.

3.²¹⁾ Od dnia wpisu spółki „Polskie Koleje Państwowe Spółka Akcyjna” do rejestru handlowego pracownikami kolejowymi, w rozumieniu ustawy, są również pracownicy zatrudnieni w tej spółce oraz w innych podmiotach wydzielonych z tej spółki na podstawie ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (Dz. U. Nr 84, poz. 948, z 2001 r. Nr 100, poz. 1086 i Nr 154, poz. 1802, z 2002 r. Nr 205, poz. 1730 i Nr 240, poz. 2055 oraz z 2003 r. Nr 6, poz. 63, Nr 80, poz. 720 i Nr 203, poz. 1966).

Art. 43. 1. Za okresy zatrudnienia na kolei uważa się okresy pozostawania w stosunku pracy w kolejowych jednostkach organizacyjnych, w czasie których pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński lub opiekuńczy.

2. Każdy pełny rok zatrudnienia na kolei na parowym, spalinowym lub elektrycznym pojeździe trakcyjnym, w drużynach konduktorskich oraz na stanowi-

²⁰⁾ Dodany przez art. 73 lit. a ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (Dz. U. Nr 84, poz. 948), która weszła w życie z dniem 27 października 2000 r.

²¹⁾ Dodany przez art. 73 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 20.

skach manewrowych lub ustawiaczy liczy się jako 14 miesięcy zatrudnienia na kolei.

Art. 44. Za okresy równorzędne z okresami zatrudnienia na kolei uważa się okresy:

- 1) pobierania — po ustaniu zatrudnienia na kolei w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie — zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub opiekuńczego z tytułu tego zatrudnienia;
- 2) pobierania renty chorobowej przyznanej przez właściwą kolejową jednostkę organizacyjną;
- 3) wykonywania przed dniem 1 stycznia 1975 r. pracy w kolejowej jednostce organizacyjnej na podstawie umowy o naukę zawodu, przyuczenia do określonej pracy lub odbycia wstępnego stażu pracy;
- 4) zatrudnienia lub pełnienia funkcji z wyboru w związkach zawodowych w czasie bezpłatnego urlopu udzielonego pracownikowi na ten cel;
- 5) zatrudnienia, jednak nie dłuższego niż 5 lat, licząc od ustania zatrudnienia na kolei, jeżeli zatrudnienie na kolei ustało wskutek:
 - a) przejścia za zgodą kolejowej jednostki organizacyjnej do zatrudnienia w resorcie komunikacji niebędącego zatrudnieniem na kolei,
 - b) przejścia z zatrudnienia na kolei do zatrudnienia w urzędach naczelnych i centralnych organów administracji państwowej,
 - c) nawiązania stosunku pracy na podstawie wyboru,
 - d) przejścia za zgodą kolejowej jednostki organizacyjnej do zatrudnienia na kolejach użytku niepublicznego,
 - e) przejścia za zgodą kolejowej jednostki organizacyjnej do zatrudnienia w innych resortach w celu zorganizowania lub budowy transportu kolejowego;
- 6) zatrudnienia, jednak nie dłuższego niż 5 lat, w jednostkach (komórkach) organizacyjnych resortu komunikacji niebędących kolejowymi jednostkami organizacyjnymi, jeżeli nastąpiła zmiana tego zatrudnienia na zatrudnienie na kolei i jeżeli okres 5 lat zatrudnienia w tych jednostkach nie podlega zaliczeniu na podstawie pkt 5 lit. a);
- 7) zatrudnienia w międzynarodowych organizacjach kolejowych i w zagranicznych placówkach kolejowych po oddelegowaniu do tego zatrudnienia z zatrudnienia na kolei;
- 8) wykonywania zatrudnienia za granicą przez specjalistów w czasie trwania stosunku pracy z kolejową jednostką organizacyjną;
- 9) niewykonywania pracy na kolei, jeżeli za okresy te przysługuje wynagrodzenie w wyniku przywrócenia do pracy albo odszkodowanie;

10) zatrudnienia na kolejach innych państw, pod warunkiem że pracownik po tych okresach był zatrudniony na kolejach polskich.

Art. 45. 1. Za okresy zaliczane do okresów zatrudnienia na kolei uważa się okresy:

- 1) przerwy w pracy na kolei obejmującej okresy wymienione w art. 44 pkt 6 i 7;
- 2) zatrudnienia poza koleją w okresie po dniu 31 sierpnia 1939 r. do dnia 9 maja 1945 r. pracowników, którzy w dniu 31 sierpnia 1939 r. byli zatrudnieni na kolei i po dniu 9 maja 1945 r. podjęli ponownie w Polsce zatrudnienie na kolei;
- 3) pobierania stypendium sportowego z tytułu wyczynowego uprawiania sportu, wypłacanego przez kolejowy klub sportowy, jeżeli osoba pobierająca stypendium przed okresem jego pobierania była zatrudniona na kolei.

2. Okresy działalności kombatanckiej, służby wojskowej oraz służby w:

- 1) Policji (Milicji Obywatelskiej),
- 2)⁴⁾ Urzędzie Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (w organach bezpieczeństwa publicznego),
- 3) Straży Granicznej,
- 4) Służbie Więziennej,
- 5) Państwowej Straży Pożarnej,
- 6)²²⁾ Biurze Ochrony Rządu

traktuje się na równi z okresami zaliczalnymi do okresów zatrudnienia na kolei.

Rozdział 3

Przepisy szczególne dotyczące emerytury dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r.

Art. 46. 1. Prawo do emerytury na warunkach określonych w art. 29, 32, 33 i 39 przysługuje również ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego;
- 2) warunki do uzyskania emerytury określone w tych przepisach spełnią do dnia 31 grudnia 2006 r.;
- 3) nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy — w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

²²⁾ Dodany przez art. 134 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 6.

2. Jeżeli ubezpieczony, o którym mowa w ust. 1, nie zawrze umowy o przystąpieniu do otwartego funduszu emerytalnego w terminie do dnia 31 grudnia 1999 r., uważa się, że ubezpieczony nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego.

Art. 47. Odrębne przepisy określają zasady przechodzenia na emeryturę, bez względu na wiek, nauczycieli urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r.

Art. 48. 1. Prawo do górniczej emerytury, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko, przysługuje pracownikom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., którzy pracę górniczą wykonywali pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wynoszący co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 i z zastrzeżeniem art. 49.

2. Do okresów pracy górniczej, o której mowa w ust. 1, zalicza się także:

- 1) okresy niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy, wypadku w drodze do pracy lub z pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne,
- 2) inne niż wymienione w pkt 1 okresy niezdolności do pracy z powodu choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy w wymiarze do 35 dni w roku kalendarzowym,

bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy.

3.²³⁾ Przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury na podstawie ust. 1 uwzględnia się również, w wymiarze do 5 lat, okres urlopu górniczego oraz okres świadczenia górniczego do 3 lat, o których mowa w art. 36 ust. 2.

Art. 49. 1. Prawo do emerytury górniczej, o której mowa w art. 34 lub 48, przysługuje pracownikom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego;
- 2) warunki do uzyskania emerytury określone w tych przepisach spełnią do dnia 31 grudnia 2006 r.;
- 3) nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy.

2. Przepis art. 46 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 50.1. Prawo do emerytury kolejowej, o której mowa w art. 40, przysługuje pracownikom kolejowym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego;
- 2) warunki do uzyskania emerytury określone w tym przepisie spełnią do dnia 31 grudnia 2006 r.;
- 3) nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy.

2. Przepis art. 46 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 4

Ustalanie wysokości emerytur, o których mowa w art. 27—50

Art. 51. 1. Przy ustalaniu wysokości górniczych emerytur, o których mowa w art. 34 lub 48, stosuje się, z zastrzeżeniem ust. 2, następujące przeliczniki:

- 1) 1,5 za każdy rok pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy;
- 2) 1,8 za każdy rok pracy, o której mowa w art. 37;
- 3) 1,4 za każdy rok pracy w pełnym wymiarze czasu pracy, o której mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1—3 i 5—11, wykonywanej częściowo na powierzchni i częściowo pod ziemią;
- 4) 1,2 za każdy rok pracy, o której mowa w art. 36 ust. 1 pkt 4 i 5, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce w kopalniach siarki i węgla brunatnego, w kopalniach otworowych siarki oraz w przedsiębiorstwach i innych podmiotach wykonujących roboty górnicze dla kopalń siarki i węgla brunatnego.

2. Przy ustalaniu wysokości górniczych emerytur łączny okres pracy obliczony z zastosowaniem przeliczników, o których mowa w ust. 1, uwzględnia się w wymiarze nie dłuższym niż 45 lat.

Art. 52. 1. Przy ustalaniu wysokości emerytur innych niż określone w art. 51 stosuje się następujące przeliczniki:

- 1) 1,5 za każdy rok pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy,
- 2) 1,8 za każdy rok pracy górniczej wykonywanej pod ziemią, o której mowa w art. 37 ust. 1, pod warunkiem wykonywania takiej pracy co najmniej przez 5 lat, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Przy ustalaniu wysokości emerytur łączny okres pracy obliczony z zastosowaniem przeliczników, o których mowa w ust. 1, uwzględnia się w wymiarze nie dłuższym niż 40 lat.

²³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 39 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 19.

Art. 53. 1. Emerytura wynosi:

- 1) 24 % kwoty bazowej, o której mowa w art. 19, oraz
 - 2) po 1,3 % podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych,
 - 3) po 0,7 % podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych,
- z uwzględnieniem art. 55.

2. Przy obliczaniu emerytury okresy, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

Art. 54. Emerytur, o których mowa w art. 28, nie podwyższa się do kwoty najniższej emerytury.

Art. 55. Ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53.

Art. 56. 1. Osobie, której przy ustalaniu prawa do emerytury uwzględniono okresy pracy w gospodarstwie rolnym określone w art. 10, oblicza się wysokość przysługującego świadczenia jako część świadczenia obliczonego w myśl art. 53, z uwzględnieniem okresów pracy w gospodarstwie rolnym, proporcjonalnie do udziału okresów składkowych i nieskładkowych w okresie stanowiącym sumę okresów składkowych, nieskładkowych i uwzględnionych okresów pracy w gospodarstwie rolnym.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do osoby, która udowodniła co najmniej: 20 lat — kobieta lub 25 lat — mężczyzna okresów składkowych albo okresów składkowych uzupełnionych okresami nieskładkowymi w rozmiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2, lecz wysokość przysługującej jej emerytury oblicza się w myśl art. 53, z uwzględnieniem okresów składkowych i nieskładkowych, bez uwzględnienia okresów pracy w gospodarstwie rolnym.

3. Świadczenie, którego wysokość ustalono w myśl ust. 1 lub 2, zwiększa się o kwotę odpowiadającą części składkowej emerytury ustalonej według zasad wymiaru określonych w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, z uwzględnieniem całego udowodnionego okresu pracy w gospodarstwie rolnym, z tym że okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym — bez podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu — po ukończeniu 16 roku życia, przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r., uwzględnia się, jeżeli przypadają nie wcześniej niż 25 lat przed ustaleniem prawa do emerytury.

4. Jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe nie zostały uzupełnione okresami wymienionymi w art. 10, emerytura ulega zwiększeniu za okres opłacania

składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników. Zwiększenie to ustala się według zasad wymiaru przewidzianych dla części składkowej w przepisach, o których mowa w ust. 3.

5. Zwiększenie, o którym mowa w ust. 4, nie przysługuje osobie mającej ustalone prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

6. Zwiększenie, o którym mowa w ust. 4, przyznaje się na wniosek zainteresowanego.

7. Emerytury, o których mowa w ust. 1—4, wypłaca się z Funduszu, z tym że koszty tych emerytur podlegają odpowiedniej refundacji:

- 1) w części odpowiadającej zwiększeniu o część składkową w wysokości obliczonej zgodnie z ust. 3 i 4 — z funduszu emerytalno-rentowego określonego w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników;
- 2) w części odpowiadającej podwyższeniu do kwoty najniższej emerytury — z budżetu państwa.

DZIAŁ III

Renty z tytułu niezdolności do pracy i renta rodzinna

Rozdział 1

Renta z tytułu niezdolności do pracy

Art. 57. 1.²⁴⁾ Renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

- 1) jest niezdolny do pracy;
- 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;
- 3) niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3—8 i 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt 11—12, 13 lit. a, pkt 14 lit. a i pkt 15—17 oraz art. 7 pkt 1—4, 5 lit. a, pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

2.²⁵⁾ Przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

²⁴⁾ Oznaczenie ustalone przez art. 24 pkt 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268), która weszła w życie z dniem 1 października 2003 r.

²⁵⁾ Dodany przez art. 24 pkt 1 ustawy, o której mowa w odnośniku 24.

Art. 57a.²⁶⁾ Warunek określony w art. 57 ust. 1 pkt 2 nie jest wymagany od ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy jest spowodowana wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy.

Art. 57b.²⁷⁾ 1. Za wypadek w drodze do pracy lub z pracy uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło w drodze do lub z miejsca wykonywania zatrudnienia lub innej działalności stanowiącej tytuł ubezpieczenia rentowego, jeżeli droga ta była najkrótsza i nie została przerwana. Jednakże uważa się, że wypadek nastąpił w drodze do pracy lub z pracy, mimo że droga została przerwana jeżeli przerwa była życiowo uzasadniona i jej czas nie przekraczał granic potrzeby, a także wówczas, gdy droga, nie będąc drogą najkrótszą, była dla ubezpieczonego, ze względów komunikacyjnych, najdogodniejsza.

2. Za drogę do pracy lub z pracy uważa się oprócz drogi z domu do pracy lub z pracy do domu również drogę do miejsca lub z miejsca:

- 1) innego zatrudnienia lub innej działalności stanowiącej tytuł ubezpieczenia rentowego;
- 2) zwykłego wykonywania funkcji lub zadań zawodowych albo społecznych;
- 3) zwykłego spożywania posiłków;
- 4) odbywania nauki lub studiów.

3. Ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku w drodze do pracy lub z pracy dokonują w karcie wypadku w drodze do pracy lub z pracy pracodawcy w stosunku do ubezpieczonych, będących pracownikami, a w stosunku do pozostałych ubezpieczonych podmioty określone w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. Nr 199, poz. 1673 i Nr 241, poz. 2074 oraz z 2003 r. Nr 83, poz. 760 i Nr 223, poz. 2217).

4. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady, tryb uznawania zdarzenia za wypadek w drodze do pracy lub z pracy, sposób jego dokumentowania, wzór karty wypadku w drodze do pracy lub z pracy oraz termin jej sporządzania, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia jednolitości sposobu informowania o zaistnieniu wypadku.

Art. 58. 1. Warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczo-

ny osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej:²⁸⁾

- 1) 1 rok — jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat;
- 2) 2 lata — jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat;
- 3) 3 lata — jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat;
- 4) 4 lata — jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat;
- 5) 5 lat — jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

2. Okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy; do tego dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej lub renty rodzinnej.

3.²⁹⁾ Jeżeli ubezpieczony nie osiągnął okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w ust. 1, warunek posiadania wymaganego okresu uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał, bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy, okresy składkowe i nieskładkowe.

Art. 59. 1. Osobie, która spełniła warunki określone w art. 57, przysługuje:

- 1) renta stała — jeżeli niezdolność do pracy jest trwała;
- 2) renta okresowa — jeżeli niezdolność do pracy jest okresowa.

2. Renta okresowa przysługuje przez okres wskazany w decyzji organu rentowego.

Art. 60. 1.³⁰⁾ Osobie spełniającej warunki określone w art. 57, w stosunku do której orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego ze względu na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie, przysługuje renta szkoleniowa przez okres 6 miesięcy, z zastrzeżeniem ust. 2 i 4.

²⁶⁾ Dodany przez art. 44 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. Nr 199, poz. 1673), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.; w brzmieniu ustalonym przez art. 24 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 24.

²⁷⁾ Dodany przez art. 44 ustawy wymienionej jako pierwsza w odnośniku 26.

²⁸⁾ Zdanie wstępne w brzmieniu ustalonym przez art. 24 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 24.

²⁹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 18 ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy — Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, ustawy — Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 111, poz. 1194), która weszła w życie z dniem 21 października 2001 r.

³⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

2. Okres 6 miesięcy, o którym mowa w ust. 1, ulega wydłużeniu na czas niezbędny do przekwalifikowania zawodowego, nie dłużej niż o 30 miesięcy.

3. Przedłużenie prawa do renty, o którym mowa w ust. 2, następuje na podstawie wniosku starosty.

4. Okres 6 miesięcy, o którym mowa w ust. 1, może ulec skróceniu, jeżeli przed upływem tego okresu starosta zawiadomi organ rentowy:

- 1) o braku możliwości przekwalifikowania do innego zawodu;
- 2) o tym, że osoba zainteresowana nie poddaje się przekwalifikowaniu zawodowemu.

Art. 61. Prawo do renty, które ustało z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, podlega przywróceniu, jeżeli w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty ubezpieczony ponownie stał się niezdolny do pracy.

Art. 62. 1. Renta dla osoby całkowicie niezdolnej do pracy wynosi:

- 1) 24 % kwoty bazowej, o której mowa w art. 19, oraz
- 2) po 1,3 % podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych;
- 3) po 0,7 % podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych;
- 4) po 0,7 % podstawy jej wymiaru za każdy rok okresu brakującego do pełnych 25 lat okresów składkowych oraz nieskładkowych, przypadających od dnia zgłoszenia wniosku o rentę do dnia, w którym rencista ukończyłby 60 lat.

2. Renta dla osoby częściowo niezdolnej do pracy wynosi 75 % renty dla osoby całkowicie niezdolnej do pracy.

3. Przy obliczaniu renty okresy, o których mowa w ust. 1 pkt 2—4, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

Art. 63. 1. Osobie, której przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy uwzględniono okresy pracy w gospodarstwie rolnym wymienione w art. 10 ust. 1 pkt 1, wysokość tej renty oblicza się z uwzględnieniem liczby lat i miesięcy tych okresów, w wymiarze przyjętym do ustalenia prawa do renty.

2. Renty, o których mowa w ust. 1, wypłaca się z Funduszu, z tym że koszty tych rent podlegają odpowiedzialnej refundacji:

- 1) w części odpowiadającej uwzględnionym okresom pracy w gospodarstwie rolnym — z funduszu emerytalno-rentowego określonego w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników;
- 2) w części odpowiadającej podwyższeniu do kwoty świadczenia najniższego — z budżetu państwa.

Art. 64. 1. Renta szkoleniowa wynosi 75 % podstawy wymiaru renty.

2. Renta szkoleniowa nie może być niższa niż najniższa renta dla osoby częściowo niezdolnej do pracy.

3. Renta szkoleniowa nie przysługuje w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności, o której mowa w art. 104 ust. 1—4, bez względu na wysokość tego przychodu.

Rozdział 2

Renta rodzinna

Art. 65. 1. Renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

2. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

3. (uchylony).³¹⁾

Art. 66.³²⁾ W razie śmierci osoby pobierającej zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny także wówczas, gdy osoba, po której przysługuje renta, zmarła po upływie 18 miesięcy od ustania okresów wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 3. W takim przypadku przyjmuje się, że osoba zmarła spełniała warunki do uzyskania renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Art. 67. 1. Do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny spełniający warunki określone w art. 68—71:

- 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
- 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, w tym również w ramach rodziny zastępczej;
- 3) małżonek (wdowa i wdowiec);
- 4) rodzice.

2. Za rodziców w rozumieniu ustawy uważa się również ojczyma i macochę oraz osoby przysposabiające.

Art. 68. 1. Dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;

³¹⁾ Przez art. 10 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

³²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 24 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 24.

- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

2. Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Art. 69. Przyjęte na wychowanie i utrzymanie wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, o których mowa w art. 67 ust. 1 pkt 2, mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełniają warunki określone w art. 68, a ponadto:

- 1) zostały przyjęte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na rok przed śmiercią ubezpieczonego (emeryta lub rencisty), chyba że śmierć była następstwem wypadku, oraz
- 2) nie mają prawa do renty po zmarłych rodzicach, a gdy rodzice żyją, jeżeli:
 - a) nie mogą zapewnić im utrzymania albo
 - b) ubezpieczony (emeryt lub rencista) lub jego małżonek był ich opiekunem ustanowionym przez sąd.

Art. 70. 1. Wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo
- 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole — 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

2. Prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ust. 1 pkt 2.

3. Małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

4. Wdowa niespełniająca warunków do renty rodzinnej określonych w ust. 1 lub 2 i niemająca niezbędnych źródeł utrzymania ma prawo do okresowej renty rodzinnej:

- 1) przez okres jednego roku od chwili śmierci męża;

- 2) w okresie uczestniczenia w zorganizowanym szkoleniu mającym na celu uzyskanie kwalifikacji do wykonywania pracy zarobkowej, nie dłużej jednak niż przez 2 lata od chwili śmierci męża.

5. Przepisy ust. 1—3 stosuje się odpowiednio do wdowca.

Art. 71. Rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) ubezpieczony (emeryt lub rencista) bezpośrednio przed śmiercią przyczynił się do ich utrzymania;
- 2) spełniają odpowiednio warunki określone dla wdowy i wdowca w art. 70 ust. 1 i 2 oraz, co do wieku, również w art. 70 ust. 5.

Art. 72. W razie ustania prawa do renty rodzinnej z powodu ustąpienia niezdolności do pracy stosuje się odpowiednio przepis art. 61.

Art. 73. 1. Renta rodzinna wynosi:

- 1) dla jednej osoby uprawnionej — 85 % świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu;
- 2) dla dwóch osób uprawnionych — 90 % świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu;
- 3) dla trzech lub więcej osób uprawnionych — 95 % świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu.

2. Za kwotę świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu, uważa się kwotę emerytury, z zastrzeżeniem ust. 3, lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

3. Jeżeli emerytura zmarłego została obliczona wraz ze zwiększeniami, o których mowa w art. 56 ust. 3 i 4, rentę rodzinną oblicza się jako procent świadczenia zmarłego w wysokości pomniejszonej o te zwiększenia, odpowiednio do liczby uprawnionych do renty. Tak obliczoną rentę rodzinną uzupełnia się do wysokości uwzględniającej 50 % zwiększenia, które przysługiwałoby zmarłemu.

4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do obliczania renty rodzinnej po osobach mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie przepisów, o których mowa w art. 195.

5. Renty rodzinne wypłaca się z Funduszu, z tym że koszty tych rent podlegają odpowiedniej refundacji:

- 1) w części odpowiadającej zwiększeniu, o którym mowa w ust. 3 i 4, oraz w części odpowiadającej okresom pracy w gospodarstwie rolnym uwzględnionym w myśl art. 63 ust. 1 — z funduszu emerytalno-rentowego określonego w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników;
- 2) w części odpowiadającej podwyższeniu do kwoty świadczenia najniższego — z budżetu państwa.

Art. 74. 1. Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna, z uwzględnieniem ust. 2—4.

2. Renta rodzinna podlega podziałowi na równe części między uprawnionych.

3. W razie ujawnienia okoliczności powodujących konieczność dokonania podziału renty rodzinnej po raz pierwszy lub zmiany warunków dotychczasowego podziału renty ze względu na zmianę liczby osób uprawnionych organ rentowy dokonuje podziału świadczenia od miesiąca ujawnienia tych okoliczności. Przepisy art. 129 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

4. W razie ujawnienia okoliczności powodujących ustanie podziału renty rodzinnej przepis art. 133 stosuje się odpowiednio.

DZIAŁ IV

Dodatki do emerytur i rent

Art. 75. 1. Dodatek pielęgnacyjny przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty, jeżeli osoba ta została uznana za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo ukończyła 75 lat życia, z zastrzeżeniem ust. 4.

2. Dodatek pielęgnacyjny wynosi 106,41 zł miesięcznie.³³⁾

3. Kwotę dodatku, o którym mowa w ust. 2, podwyższa się przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent od miesiąca, w którym przeprowadzana jest waloryzacja.

4. Osobie uprawnionej do emerytury lub renty przebywającej w domu pomocy społecznej, w zakładzie opiekuńczo-leczniczym lub w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym dodatek pielęgnacyjny nie przysługuje, chyba że przebywa poza tą placówką przez okres dłuższy niż 2 tygodnie w miesiącu.

Art. 76. 1. Jeżeli do renty rodzinnej uprawniona jest sierota zupełna, przysługuje jej dodatek dla sierot zupełnych.

2. Dodatek, o którym mowa w ust. 1, wynosi 200 zł miesięcznie.³³⁾

3. Kwotę dodatku, o którym mowa w ust. 2, podwyższa się przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent od miesiąca, w którym przeprowadzana jest waloryzacja.

DZIAŁ V

Zasiłek pogrzebowy

Art. 77. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci:

1) ubezpieczonego;

2) osoby pobierającej emeryturę lub rentę;

3) osoby, która w dniu śmierci nie miała ustalonego prawa do emerytury lub renty, lecz spełniała warunki do jej uzyskania i pobierania;

4) członka rodziny osoby wymienionej w pkt 1 i 2.

2. Członkami rodziny, o których mowa w ust. 1 pkt 4, są osoby wymienione w art. 67, z tym że od wnuków i rodzeństwa nie wymaga się spełnienia warunku przyjęcia na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności.

3. Zasiłek pogrzebowy przysługuje również w razie śmierci ubezpieczonego po ustaniu ubezpieczenia, jeżeli śmierć nastąpiła w okresie pobierania zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego lub zasiłku macierzyńskiego.

4. Zasiłek pogrzebowy przysługuje tylko z jednego tytułu.

Art. 78. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu.

2. Zasiłek pogrzebowy przysługuje również pracodawcy, domowi pomocy społecznej, gminie, powiatowi, osobie prawnej kościoła lub związku wyznaniowego, jeżeli pokryły koszty pogrzebu.

3. W razie poniesienia kosztów pogrzebu przez więcej niż jedną osobę lub podmiot, o którym mowa w ust. 2, zasiłek pogrzebowy ulega podziałowi między te osoby lub podmioty — proporcjonalnie do poniesionych kosztów pogrzebu.

Art. 79. 1. W razie poniesienia kosztów pogrzebu przez inną osobę niż wymieniona w art. 77 ust. 1 pkt 4, pracodawcę, dom pomocy społecznej, gminę, powiat, osobę prawną kościoła lub związku wyznaniowego, zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości udokumentowanych kosztów pogrzebu, nie wyższej jednak niż określona w art. 80.

2. Jeżeli pogrzeb organizowany był na koszt Państwa, organizacji politycznej lub społecznej, lecz osoby, o których mowa w art. 77 ust. 1 pkt 4, poniosły również część jego kosztów, przysługuje im zasiłek w wysokości określonej w art. 80.

Art. 80. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości 200 % przeciętnego wynagrodzenia obowiązującego w dniu śmierci osoby, której koszty pogrzebu zostały poniesione.

2. Kwotę, o której mowa w ust. 1, ustala się miesięcznie, poczynając od trzeciego miesiąca kalendarzowego kwartału, na okres 3 miesięcy, na podstawie przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału.

3. Kwotę zasiłku pogrzebowego ogłasza Prezes Zakładu w formie komunikatu ogłaszanego w Dzienniku

³³⁾ Należną kwotę ogłasza Prezes Zakładu na podstawie art. 94 ust. 2 ustawy.

Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” w terminie do 14 dnia roboczego drugiego miesiąca każdego kwartału kalendarzowego.

Art. 81. Prawo do zasiłku pogrzebowego wygasa w razie niezgłoszenia wniosku o jego przyznanie w okresie 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, po której zasiłek przysługuje.

DZIAŁ VI

Świadczenia przyznawane w szczególnym trybie

Art. 82. 1. Prezes Rady Ministrów w szczególnie uzasadnionych przypadkach może przyznać emeryturę lub rentę na warunkach i w wysokości innej niż określone w ustawie.

2. Prezes Rady Ministrów przedstawia Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej w terminie do dnia 31 stycznia każdego roku kalendarzowego informację o przyznanych w roku poprzedzającym emeryturach i rentach na podstawie ust. 1.

Art. 83. 1. Ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty, nie mogą — ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek — podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania, Prezes Zakładu może przyznać w drodze wyjątku świadczenia w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie.

2. Przepis art. 82 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 84. Świadczenia, o których mowa w art. 82 i 83, finansowane są z budżetu państwa.

DZIAŁ VII

Przepisy wspólne dotyczące wysokości świadczeń

Rozdział 1

Dolna i górna granica wysokości świadczeń

Art. 85. 1. Kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy wynoszą:

- 1) 415,00 zł miesięcznie³³⁾ — dla osób całkowicie niezdolnych do pracy;
- 2) 319,23 zł miesięcznie³³⁾ — dla osób częściowo niezdolnych do pracy.

2. Kwota najniższej emerytury, z zastrzeżeniem art. 54 i 87, oraz renty rodzinnej wynosi 415,00 zł miesięcznie.³³⁾

3. Kwoty najniższych świadczeń, o których mowa w ust. 1 i 2, podwyższa się przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji, o którym mowa w art. 89—94.

4. Świadczenia ustalone w kwotach niższych niż określone w ust. 1—3, w tym także świadczenia ustalone wraz ze zwiększeniami, o których mowa w art. 56 ust. 3 i 4 oraz w art. 73 ust. 3 i 4, podwyższa się do tych kwot z urzędu, a jeżeli ich wypłata była wstrzymana — po wznowieniu wypłaty.

5.³⁴⁾ Przepis ust. 4 stosuje się do świadczeń przyznanych zgodnie z postanowieniami umów międzynarodowych ubezpieczonym zamieszkałym w Polsce, w taki sposób, aby suma świadczenia przyznanego na podstawie ustawy i świadczenia zagranicznego nie była niższa od kwoty świadczeń określonych w ust. 1—3.

6.³⁵⁾ Emerytura przysługującej z Funduszu nie podwyższa się do kwoty najniższej emerytury, jeżeli przysługuje ona osobie, która ma ustalone prawo do emerytury wojskowej obliczonej według zasad określonych w art. 15a ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66) lub do emerytury policyjnej obliczonej według zasad określonych w art. 15a ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 67).

Art. 86. 1. Kwota emerytury lub renty wraz ze zwiększeniami, o których mowa w art. 56 ust. 3 i 4 lub w art. 73 ust. 3 i 4, nie może przekraczać 100 % podstawy wymiaru emerytury lub renty.

2. Ograniczenie wysokości świadczeń do 100 % podstawy ich wymiaru nie dotyczy rent i emerytury w wysokości określonej w art. 85.

3. Do świadczeń ustalonych w myśl art. 23 w kwotach najniższych nie przysługują zwiększenia, o których mowa w art. 56 ust. 3 i 4 oraz w art. 73 ust. 3 i 4.

Art. 87. 1. W przypadku gdy emerytura przysługująca z Funduszu określona w art. 26 łącznie z emeryturą dożywotnią z zakładu emerytalnego jest niższa niż kwota, o której mowa w art. 85 ust. 2 i 3, emeryturę przysługującą z Funduszu podwyższa się w taki sposób, aby suma tych świadczeń nie była niższa od tej kwoty, o ile ubezpieczony:

- 1) mężczyzna — ukończył 65 lat życia i ma okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat,
- 2) kobieta — ukończyła 60 lat życia i ma okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat,

z uwzględnieniem ust. 3—7. Przepisy art. 5 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

³⁴⁾ Dodany przez art. 1 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 11; wszedł w życie z dniem 2 maja 2003 r.

³⁵⁾ Dodany przez art. 10 pkt 6 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

2. Podwyższenie, o którym mowa w ust. 1, podlega refundacji z budżetu państwa.

3. Przy obliczaniu okresów składkowych przypadających po dniu wejścia w życie ustawy dla celów podwyższenia emerytury w myśl ust. 1 miesiące, w których opłacane składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe obliczone od podstawy wymiaru niższej od kwoty najniższego wynagrodzenia pracowników, uwzględnia się w części odpowiadającej proporcji tej podstawy do kwoty najniższego wynagrodzenia, z zastrzeżeniem ust. 4.

4.³⁶⁾ Zasady, o której mowa w ust. 3, nie stosuje się, jeżeli zmniejszenie podstawy wymiaru składek poniżej najniższego wynagrodzenia nastąpiło na skutek pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wypłaconego na podstawie przepisów Kodeksu pracy, zasiłków i świadczenia rehabilitacyjnego z ubezpieczenia chorobowego lub z ubezpieczenia wypadkowego. Zasady tej nie stosuje się również, jeżeli podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowiła kwota zasiłku stałego z pomocy społecznej oraz do: pracowników, o których mowa w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1679), żołnierzy niezawodowych w służbie czynnej, ubezpieczonych odbywających zastępcze formy służby wojskowej, a także pozostających w służbie kandydackiej funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu i Państwowej Straży Pożarnej.

4.³⁷⁾ Zasady, o której mowa w ust. 3, nie stosuje się, jeżeli zmniejszenie podstawy wymiaru składek poniżej najniższego wynagrodzenia nastąpiło na skutek pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wypłaconego na podstawie przepisów Kodeksu pracy, zasiłków i świadczenia rehabilitacyjnego z ubezpieczenia chorobowego lub z ubezpieczenia wypadkowego. Zasady tej nie stosuje się również, jeżeli podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe stanowiła kwotę zasiłku stałego z pomocy społecznej lub świadczenia pielęgnacyjnego określonego w przepisach o świadczeniach rodzinnych oraz do: pracowników, o których mowa w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1697), żołnie-

rzy niezawodowych w służbie czynnej, ubezpieczonych odbywających zastępcze formy służby wojskowej, a także pozostających w służbie kandydackiej funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu i Państwowej Straży Pożarnej.

5. Prawo do podwyższenia, o którym mowa w ust. 1, nie przysługuje emerytom, którzy osiągają przychód z tytułu działalności, o której mowa w art. 104 ust. 1—4, jeżeli przychód ten przekracza kwotę podwyższenia.

5a.³⁸⁾ Prawo do podwyższenia, o którym mowa w ust. 1, nie przysługuje w razie zbiegu prawa do emerytury z Funduszu i emerytury dożywotniej z zakładu emerytalnego z prawem do emerytury wojskowej lub policyjnej, o której mowa w art. 85 ust. 5.

6. W okresie składkowym, o którym mowa w ust. 1, uwzględnia się nie więcej niż 10 lat kontynuowania ubezpieczenia w myśl przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych.

7. Do ustalenia kwoty przekroczenia, o której mowa w ust. 5, stosuje się odpowiednio przepisy art. 104 ust. 1—8 i art. 106.

Rozdział 2³⁹⁾

Waloryzacja świadczeń

Art. 88. 1. Emerytury i renty podlegają corocznie waloryzacji od dnia 1 marca. Waloryzacja polega na pomnożeniu kwoty świadczenia i podstawy jego wymiaru przez wskaźnik waloryzacji.

2. Waloryzacji podlega kwota świadczenia i podstawa jego wymiaru w wysokości przysługującej w ostatnim dniu lutego, bez uwzględniania dodatkowej waloryzacji, o której mowa w art. 91.

3. Waloryzacja obejmuje emerytury i renty przyznane przed dniem 1 marca.

Art. 89. 1. Wskaźnik waloryzacji wynosi nie mniej niż średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych w poprzednim roku kalendarzowym powiększony o co najmniej 20 % realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym, z uwzględnieniem art. 91.

2. Wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych, o którym mowa w ust. 1, jest wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych emerytów i rencistów albo wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, jeżeli jest on wyższy od wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych emerytów i rencistów.

³⁶⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 2001 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej, ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 154, poz. 1792), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2002 r., i art. 21 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1679), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.; w tym brzmieniu obowiązuje do dnia wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 37.

³⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 45 pkt 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 2255), która wejdzie w życie z dniem 1 maja 2004 r.

³⁸⁾ Dodany przez art. 10 pkt 7 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

³⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 ustawy, o której mowa w odnośniku 11.

Art. 90. 1. Wskaźnik waloryzacji, o którym mowa w art. 89 ust. 1, jest corocznie przedmiotem negocjacji w ramach Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych.

2. Jeżeli Trójstronna Komisja do Spraw Społeczno-Gospodarczych w terminie 2 dni od dnia ogłoszenia przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” komunikatu, o którym mowa w art. 94 ust. 1 pkt 1 i 2, uzgodni, w drodze uchwały, wysokość wskaźnika waloryzacji, wskaźnik ten podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, w drodze obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów.

3. Jeżeli nie nastąpi uzgodnienie stanowiska Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych w trybie określonym w ust. 1 i 2, Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wskaźnik waloryzacji, biorąc pod uwagę wskaźniki, o których mowa w art. 89.

Art. 91. 1. Jeżeli wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w czerwcu danego roku w stosunku do grudnia poprzedniego roku wynosi co najmniej 105 %, świadczenia waloryzuje się dodatkowo od dnia 1 września, na poczet kolejnej waloryzacji, z zastrzeżeniem ust. 3.

2. Dodatkowa waloryzacja polega na pomnożeniu kwoty świadczenia i podstawy jego wymiaru przez wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych, o którym mowa w ust. 1.

3. Dodatkowa waloryzacja obejmuje emerytury i renty przyznane przed terminem kolejnej waloryzacji.

4. Emerytury i renty w wysokości uwzględniającej podwyżkę, o której mowa w ust. 2, przysługują od dnia nabycia prawa do świadczenia, ustalonego w decyzji organu rentowego, nie wcześniej jednak niż od dnia 1 września, do dnia poprzedzającego termin kolejnej waloryzacji, z zastrzeżeniem art. 101 i 102.

5. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio do podstawy wymiaru emerytury i renty.

Art. 92. Jeżeli w poprzednim roku kalendarzowym świadczenia waloryzowano dodatkowo, wskaźnik bieżącej waloryzacji nie może być niższy niż wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych, o którym mowa w art. 91 ust. 1.

Art. 93. Zmiana wysokości emerytur i rent w ramach waloryzacji następuje z urzędu, a jeżeli wypłata świadczenia była wstrzymana — po jej wznowieniu, z uwzględnieniem wszystkich kolejnych waloryzacji i waloryzacji dodatkowych, przypadających w okresie wstrzymania wypłaty.

Art. 94. 1. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego ogłasza, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”:

1) w terminie do końca stycznia:

a) średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem,

b) średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych emerytów i rencistów

— w poprzednim roku kalendarzowym;

2) w terminie do 9 roboczego dnia lutego każdego roku wskaźnik przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym;

3) w terminie do końca lipca wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w czerwcu bieżącego roku w stosunku do grudnia poprzedniego roku.

2. Prezes Zakładu ogłasza, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” co najmniej na 7 dni roboczych przed najbliższym terminem:

1) waloryzacji i waloryzacji dodatkowej, o których mowa w art. 88 ust. 1 i w art. 91 ust. 1, należne od tego dnia kwoty:

a) najniższej emerytury i renty,

b) dodatku pielęgnacyjnego i dodatku dla sieroty zupełnej;

2) waloryzacji, o której mowa w art. 88 ust. 1, obowiązujące od dnia 1 marca kwoty maksymalnych zmniejszeń obliczonych zgodnie z art. 104 ust. 9.

Rozdział 3

Zbieg prawa do świadczeń

Art. 95. 1. W razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń — wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

2.⁴⁰⁾ Przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

⁴⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 8 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

3. Przepis ust. 1 stosuje się również w razie zbiegu u jednej osoby prawa do części renty rodzinnej z prawem do zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego.

Art. 96. 1. Odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do:

- 1) renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową;
- 2) renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 371 i Nr 181, poz. 1515 oraz z 2003 r. Nr 72, poz. 658);
- 3) renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy, wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy lub chorobą zawodową.

2. Odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub renty z prawem do emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników.

Art. 97. Osobom uprawnionym do emerytury lub renty oraz do świadczeń o charakterze rentowym z instytucji zagranicznych świadczenia przysługujące na podstawie ustawy wypłaca się w wysokości w niej określonej, jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej.

Art. 98. 1. Wstrzymanie wypłaty jednego ze świadczeń, o których mowa w art. 95, następuje od dnia, od którego przysługuje prawo do wypłaty świadczenia wyższego lub wybranego przez zainteresowanego.

2. W razie zbiegu prawa do świadczeń, o których mowa w art. 96, świadczenia te wypłaca się od dnia powstania prawa do dwóch świadczeń, jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

Art. 99. W razie zbiegu prawa do zasiłku pogrzebowego określonego ustawą z prawem do zasiłku pogrzebowego ustalonym na podstawie odrębnych ustaw przysługuje tylko jeden zasiłek.

DZIAŁ VIII

Zasady ustalania świadczeń

Rozdział 1

Powstanie i ustanie prawa do świadczeń

Art. 100. 1. Prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Jeżeli ubezpieczony pobiera zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne lub wynagrodzenie za

czas niezdolności do pracy wypłacane na podstawie przepisów Kodeksu pracy, prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy lub renty szkoleniowej powstaje z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku, świadczenia lub wynagrodzenia.

3. Przepis ust. 2 nie ma zastosowania do emerytury, o której mowa w dziale II rozdział 1.

Art. 101. Prawo do świadczeń ustaje:

- 1) gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa;
- 2) ze śmiercią osoby uprawnionej.

Art. 102. 1. Prawo do świadczenia uzależnione od okresowej niezdolności do pracy ustaje z upływem okresu, na jaki to świadczenie przyznano.

2. Prawo do renty szkoleniowej ustaje:

- 1) z upływem 6 miesięcy, jeżeli starosta nie wystąpi z wnioskiem o przedłużenie tego okresu;
- 2) od dnia otrzymania zawiadomienia starosty o braku możliwości przekwalifikowania do innego zawodu, także wówczas, gdy zawiadomienie to organ rentowy otrzymał przed upływem 6 miesięcy;
- 3) z upływem okresu, na jaki świadczenie przyznano na wniosek starosty;
- 4) od dnia otrzymania zawiadomienia starosty o tym, że osoba zainteresowana przed upływem 6 miesięcy lub w okresie, o którym mowa w pkt 3, nie poddaje się przekwalifikowaniu zawodowemu.

Rozdział 2

Zawieszanie lub zmniejszanie świadczeń

Art. 103. 1. Prawo do emerytur i rent ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 104—106.

2.⁴¹⁾ Przepisu ust. 1 nie stosuje się do emerytów, którzy ukończyli 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni), z zastrzeżeniem ust. 2a.

2a.⁴²⁾ Prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

⁴¹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 9, poz. 118); wszedł w życie z dniem 1 lipca 2000 r.

⁴²⁾ Dodany przez art. 2 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 41; wszedł w życie z dniem 1 lipca 2000 r.

3.⁴³⁾ Prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy lub renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, może ulec zawieszeniu również na wniosek emeryta lub rencisty.

4. (uchylony).⁴⁴⁾

Art. 104. 1. Prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, na zasadach określonych w ust. 3—8 oraz w art. 105, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6.

1a.⁴⁵⁾ Dla emerytów i rencistów prowadzących pozarolniczą działalność za przychód, o którym mowa w ust. 1, przyjmuje się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych.

2. Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również do emerytów i rencistów osiągających przychód z tytułu działalności wykonywanej za granicą.

4.⁴⁶⁾ Przepisy ust. 1, 1a i 2 stosuje się również do osób wyłączonych z obowiązku ubezpieczenia społecznego z tytułu ustalenia prawa do emerytury i renty lub wykonujących działalność niepodlegającą obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z uwagi na podleganie temu obowiązkowi z innego tytułu.

5. Przepisów ust. 1—4 nie stosuje się do honorariów z tytułu działalności twórczej i artystycznej.

6. Za przychód, o którym mowa w ust. 1, uważa się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, wypłacanego na podstawie przepisów Kodeksu pracy, i kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego.

7. Prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia

przychodu w kwocie wyższej niż 130 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

8. W razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 70 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyżej jednak niż 130 % tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998 r. w wysokości:

- 1) 24 % kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998 r. — dla emerytury lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy;
- 2) 18 % kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 — dla renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy;
- 3) 20,4 % kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 — dla renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba.

9. Kwoty maksymalnych zmniejszeń, o których mowa w ust. 8, podlegają podwyższeniu, przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent w kolejnych terminach waloryzacji.

10. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”:

- 1) w terminie do 14 dnia roboczego drugiego miesiąca każdego kwartału kalendarzowego — kwoty przychodu, o których mowa w ust. 7 i 8, z zaokrągleniem w górę do pełnych 10 groszy;
- 2) w terminie do 14 roboczego dnia listopada — kwoty graniczne przychodu dla mijającego roku kalendarzowego.

Art. 105. 1. Wysokość renty rodzinnej, przysługującej więcej niż jednej osobie, ulega zmniejszeniu w przypadku, gdy osoba uprawniona do części renty osiąga przychód w kwocie wyższej niż 70 % przeciętnego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyższej jednak niż 130 % tej kwoty miesięcznie.

2. Zmniejszenie renty następuje poprzez zmniejszenie części renty przysługującej osobie osiągającej przychód o kwotę przekroczenia, nie więcej jednak niż o kwotę, o której mowa w art. 104 ust. 8 pkt 3, pomnożoną przez proporcję części renty rodzinnej przed dokonaniem zmniejszenia i pełnej renty rodzinnej.

3. Przychód osiągnięty przez osobę uprawnioną do renty rodzinnej w wysokości przekraczającej kwotę równą 130 % przeciętnego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, powoduje zawieszenie prawa do części renty rodzinnej dla tej osoby.

⁴³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 7 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 11; wszedł w życie z dniem 2 maja 2003 r.

⁴⁴⁾ Przez art. 1 pkt 7 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 11; wszedł w życie z dniem 2 maja 2003 r.

⁴⁵⁾ Dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 lipca 1999 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 70, poz. 774), która weszła w życie z mocą od dnia 1 stycznia 1999 r.

⁴⁶⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 45.

Wysokości części renty przysługujących pozostałym członkom rodziny nie ulegają zmianie.

Art. 106. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe zasady zawieszania i zmniejszania świadczeń;
- 2) obowiązki emerytów i rencistów oraz płatników składek i urzędów skarbowych;
- 3) szczegółowe zasady rocznego i miesięcznego rozliczania świadczeń;
- 4) szczegółowe zasady zawieszania i zmniejszania świadczeń osobom, którym świadczenia przyznano z uwzględnieniem okresów ubezpieczenia za granicą.

Rozdział 3

Zmiany w prawie do świadczeń i ich wysokości

Art. 107. Prawo do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy oraz wysokość tych świadczeń ulega zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie.

Art. 107a.⁴⁷⁾ 1. Jeżeli do renty rodzinnej uprawnionych jest więcej niż jedna osoba i jedna lub kilka z tych osób zgłosi wniosek o wyłączenie z kręgu osób uprawnionych do renty, prawo do renty rodzinnej ulegnie ponownemu ustaleniu z pominięciem tej osoby (osób).

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, jest okolicznością powodującą ustanie prawa do renty rodzinnej osób wymienionych w ust. 1. Przepis art. 134 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 2 stosuje się odpowiednio.

3. Ponowne ustalenie wysokości renty rodzinnej dla pozostałych osób uprawnionych do renty następuje od miesiąca, od którego wstrzymano wypłatę renty osobie, o której mowa w ust. 1.

4. Na wniosek osoby, o której mowa w ust. 1, prawo do renty rodzinnej ulega ponownemu ustaleniu, nie wcześniej jednak niż od miesiąca zgłoszenia wniosku.

Art. 108. 1. Jeżeli po dniu, od którego przyznano emeryturę określoną w art. 24, emeryt podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, wysokość tego świadczenia ulega ponownemu ustaleniu w sposób określony w ust. 2.

2. Emerytury obliczone według zasad określonych w art. 26 powiększa się o kwotę wynikającą z podzielenia składek zaewidencjonowanych na koncie ubez-

piezonego po dniu ustalenia prawa do emerytury i zwaloryzowanych zgodnie z art. 25 przez wyrażone w miesiącach średnie dalsze trwanie życia ustalone dla wieku danego ubezpieczonego w dniu złożenia wniosku o przeliczenie wysokości emerytury, z uwzględnieniem ust. 4 i 5.

3. Ponowne ustalenie wysokości emerytury następuje na wniosek zgłoszony nie wcześniej niż po upływie roku kalendarzowego lub po ustaniu ubezpieczeń emerytalnego i rentowych.

4. Podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek zaewidencjonowanych od miesiąca, od którego została podjęta wypłata emerytury po raz pierwszy, do miesiąca poprzedzającego miesiąc zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie emerytury.

5. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio do kolejnych wniosków o ustalenie emerytury w nowej wysokości.

Art. 109. 1. Na wniosek emeryta lub rencisty wysokość emerytury określonej w art. 53 oraz renty ulega ponownemu ustaleniu na zasadach określonych w art. 110—113.

2. Jeżeli w wyniku ponownego ustalenia emerytura lub renta jest niższa, świadczenie przysługuje w dotychczasowej wysokości.

Art. 110. 1. Wysokość emerytury lub renty oblicza się ponownie od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art. 15, z uwzględnieniem ust. 3, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od poprzednio obliczonego.

2. Warunek posiadania wyższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru nie jest wymagany od emeryta lub rencisty, który od dnia ustalenia prawa do świadczenia do dnia zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie świadczenia, w myśl ust. 1, nie pobrał świadczenia wskutek zawieszania prawa do emerytury lub renty lub okres wymagany do ustalenia podstawy przypada w całości po przyznaniu prawa do świadczenia, a wskaźnik wysokości podstawy wynosi co najmniej 130 %.

3. Okres ostatnich 20 lat kalendarzowych, o których mowa w art. 15 ust. 1, obejmuje okres przypadający bezpośrednio przed rokiem, w którym zgłoszono wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia, z uwzględnieniem art. 176.

Art. 111. 1. Wysokość emerytury lub renty oblicza się ponownie, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, od podstawy wymiaru ustalonej w myśl art. 15, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego:

⁴⁷⁾ Dodany przez art. 1 pkt 8 ustawy, o której mowa w odnośniku 11; wszedł w życie z dniem 2 maja 2003 r.

- 1) z liczby kolejnych lat kalendarzowych i w okresie wskazanym do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru świadczenia,
- 2) z kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z 20 lat kalendarzowych, poprzedzających bezpośrednio rok kalendarzowy, w którym zgłoszono wniosek o ponowne ustalenie emerytury lub renty, z uwzględnieniem art. 176,
- 3) z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie emerytury lub renty

— a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od poprzednio obliczonego.

2. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru, obliczony na zasadach określonych w art. 15, mnoży się przez kwotę bazową ostatnio przyjętą do obliczenia świadczenia.

3. Podstawa wymiaru emerytury lub renty, ustalona na zasadach określonych w ust. 1 i 2, podlega wszystkim waloryzacjom przysługującym do dnia zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie tej podstawy.

Art. 112. 1. Jeżeli emeryt lub rencista zgłosi wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia przez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów składkowych lub nieskładkowych, kwotę przysługującego świadczenia zwiększa się doliczając:

- 1) do kwoty emerytury, o której mowa w art. 53, lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy:
 - a) po 1,3 % podstawy wymiaru, ustalonej w wyniku waloryzacji, za każdy rok okresów składkowych, o których mowa w art. 6,
 - b) po 0,7 % podstawy wymiaru, ustalonej w wyniku waloryzacji, za każdy rok okresów nieskładkowych, o których mowa w art. 7;
- 2) do kwoty renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy oraz do kwoty renty rodzinnej część wzrostu, o którym mowa w pkt 1, ustaloną przy zastosowaniu wskaźnika procentowego, określonego odpowiednio w art. 62 ust. 2 lub w art. 73 ust. 1.

2. Przy obliczaniu wzrostu, o którym mowa w ust. 1, okresy składkowe i nieskładkowe ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

Art. 113. Ponowne ustalenie wysokości emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, poprzez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów składkowych lub nieskładkowych, następuje na wniosek zgłoszony nie wcześniej niż po zakończeniu kwartału kalendarzowego, jeżeli emeryt lub rencista pozostaje w ubezpieczeniu, chyba że w kwartale kalendarzowym ustało ubezpieczenie.

Art. 114. 1. Prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość.

2. Jeżeli prawo do świadczeń lub ich wysokość ustalono orzeczeniem organu odwoławczego, organ rentowy na podstawie dowodów lub okoliczności, o których mowa w ust. 1:

- 1) wydaje we własnym zakresie decyzję przyznającą prawo do świadczeń lub podwyższającą ich wysokość;
- 2) występuje do organu odwoławczego z wnioskiem o wznowienie postępowania przed tym organem, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub że świadczenia przysługują w niższej wysokości; z wnioskiem tym organ rentowy może wystąpić w każdym czasie;
- 3) wstrzymuje wypłatę świadczeń w całości lub części, jeżeli emeryt lub rencista korzystał ze świadczeń na podstawie nieprawdziwych dokumentów lub zeznań albo w innych wypadkach złej woli.

DZIAŁ IX

Postępowanie w sprawach świadczeń i wypłata świadczeń

Rozdział 1

Ogólne zasady postępowania

Art. 115. 1. Decyzje w sprawach świadczeń wydają i świadczenia te wypłacają, z uwzględnieniem ust. 2—4, organy rentowe właściwe ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej.

2. Biuro Rent Zagranicznych i wyznaczone przez Prezesa Zakładu jednostki organizacyjne Zakładu wydają decyzje w sprawie świadczeń i świadczenia te wypłacają:

- 1) osobom zamieszkałym za granicą w państwie, z którym łączy Rzeczpospolitą Polską umowa międzynarodowa w dziedzinie ubezpieczeń społecznych;
- 2) osobom, którym przy ustalaniu prawa i wysokości emerytury lub renty uwzględniono okresy ubezpieczenia, o których mowa w art. 8.

3. Osobom zamieszkałym za granicą w państwie, z którym nie łączy Rzeczpospolitą Polską umowa międzynarodowa w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, decyzje w sprawach świadczeń wydają i świadczenia te wypłacają organy rentowe właściwe ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania w Polsce osoby zainteresowanej (ubezpieczonego).

4. (uchylony).⁴⁸⁾

Art. 116. 1. Postępowanie w sprawach świadczeń wszczytna się na podstawie wniosku zainteresowanego, chyba że ustawa stanowi inaczej.

2. Wniosek o emeryturę lub rentę może być wycofany, jednakże nie później niż do dnia uprawomocnienia się decyzji.

3. Wnioski w sprawie przyznania świadczeń zgłasza się w organie rentowym bezpośrednio lub za pośrednictwem płatnika składek, z uwzględnieniem art. 182.

4. Wnioski w sprawie przyznania świadczeń osobom, o których mowa w art. 115 ust. 2 i 3, zgłasza się w organach rentowych wymienionych w tych przepisach, z uwzględnieniem postanowień umów międzynarodowych.

5. Do wniosku w sprawie przyznania świadczeń powinny być dołączone dowody uzasadniające prawo do świadczeń i ich wysokości, określone w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

Art. 117. 1. Okresy składkowe, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2—9 i ust. 2 pkt 1 lit. b—d, pkt 2 lit. d i pkt 4—17, okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7, oraz okresy, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1, mogą być uwzględnione, jeżeli zostały udowodnione dokumentami (zaświadczeniami) lub wpisami w legitymacji ubezpieczeniowej bądź uznane orzeczeniem sądu, z uwzględnieniem ust. 3 i 4.

2. Przypadające po dniu wejścia w życie ustawy okresy składkowe, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1, okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1, oraz dane o podstawie wymiaru składek i wysokości wpłaconych składek podlegają uwzględnieniu na podstawie informacji zarejestrowanych na koncie ubezpieczonego.

3.⁴⁹⁾ Okresy osadzenia, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 8, na mocy wyroku — potwierdza prezes sądu okręgowego, a w przypadku osadzenia bez wyroku — Prezes Instytutu Pamięci Narodowej — Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

4. Okresy, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 10 i art. 7 pkt 4, mogą być udowodnione dokumentami lub zeznaniami świadków. Oceny tych dokumentów i zeznań dokonuje, w drodze decyzji, Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych zgodnie z przepisami o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego.

5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w drodze rozporządzenia, określa rodzaje dowodów niezbędnych do ustalenia prawa i wysokości świadczeń w przypadkach, gdy konto ubezpieczonego nie zawiera tych informacji.

Art. 118. 1. Organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120.

2. Jeżeli w wyniku decyzji zostało ustalone prawo do świadczenia oraz jego wysokość, organ rentowy dokonuje wypłaty świadczenia w terminie określonym w ust. 1.

3. Jeżeli na podstawie przedstawionych środków dowodowych nie jest możliwe ustalenie prawa lub wysokości świadczenia, za datę wyjaśnienia ostatniej okoliczności, o której mowa w ust. 1, uważa się datę końcową dodatkowego terminu do przedstawienia niezbędnych dowodów, wyznaczonego przez organ rentowy, albo datę przedstawienia tych dowodów.

4. Przy dokonywaniu wypłaty wynikającej z decyzji ponownie ustalającej prawo do świadczenia lub jego wysokość, ust. 1—3 stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem ust. 5.

5. Wypłata świadczenia wynikająca z decyzji, o której mowa w ust. 4, następuje w najbliższym terminie płatności świadczenia albo w następnym terminie płatności, jeżeli okres między datą wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji a najbliższym terminem płatności jest krótszy niż 30 dni.

6. Przepisów ust. 1—5 nie stosuje się, jeżeli umowy międzynarodowe stanowią inaczej.

7. Od decyzji organu rentowego przysługują osobie zainteresowanej środki odwoławcze określone w odrębnych przepisach.

Art. 119. 1. Organ rentowy wydaje decyzję o przyznaniu renty z tytułu okresowej niezdolności do pracy na okres wskazany w orzeczeniu lekarza orzecznika.

2. W razie orzeczenia o celowości przekwalifikowania zawodowego organ rentowy wydaje decyzję o przyznaniu renty szkoleniowej na okres 6 miesięcy i kieruje zainteresowanego do powiatowego urzędu pracy w celu poddania przekwalifikowaniu zawodowemu.

3. Na wniosek starosty organ rentowy wydaje decyzję o przedłużeniu prawa do renty szkoleniowej na okres wskazany w tym wniosku, z uwzględnieniem przepisu art. 60 ust. 2.

4. Organ rentowy ponownie kieruje zainteresowanego do lekarza orzecznika, jeżeli starosta zawiadomi o braku możliwości przekwalifikowania do innego zawodu.

⁴⁸⁾ Przez art. 10 pkt 9 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

⁴⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 5 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 7; wszedł w życie z dniem 29 października 1999 r.

Art. 120. Jeżeli prawo do świadczeń zostało udowodnione, ale zainteresowany nie przedłożył dowodów niezbędnych do ustalenia wysokości świadczeń, organ rentowy przyznaje zainteresowanemu świadczenia w kwocie zaliczkowej zbliżonej do kwoty przewidywanych świadczeń.

Art. 121. 1. Wyciągi z akt stanu cywilnego, zaświadczenia wydawane w celu ustalenia uprawnień do świadczeń oraz pisma o wydanie tych dokumentów są wolne od opłat.

2. W sprawach świadczeń przewidzianych w ustawie osoby zainteresowane i organy rentowe są zwolnione od wszelkich opłat.

Art. 122. 1. Organy administracji rządowej, samorządowej i pracodawcy są zobowiązane do udzielania organom rentowym pomocy i informacji w sprawach świadczeń przewidzianych w ustawie.

2. Podmioty, o których mowa w ust. 1, są zobowiązane — na wniosek osób zainteresowanych lub organu rentowego — do nieodpłatnego poświadczania własnoręczności lub autentyczności podpisów na oświadczeniach (deklaracjach) i formularzach rentowych wymaganych do uzyskania lub pobierania rent z instytucji zagranicznych.

3. Przepis ust. 2 nie narusza przepisów art. 96 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. — Prawo o notariacie (Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 369 oraz z 2003 r. Nr 49, poz. 408, Nr 124, poz. 1152 i Nr 217, poz. 2142).

Art. 123. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowy tryb postępowania w sprawach ustalania prawa do świadczeń pieniężnych przewidzianych w ustawie.

Art. 124. W postępowaniu w sprawach o świadczenia określone w ustawie stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej.

Rozdział 2

Obowiązki płatników składek, świadczeniobiorców oraz innych podmiotów

Art. 125. 1. Pracodawcy obowiązani są do:

- 1) współdziałania z pracownikiem w gromadzeniu dokumentacji niezbędnej do przyznania świadczenia;
- 2) wydawania pracownikowi lub organowi rentowemu zaświadczeń niezbędnych do ustalenia prawa do świadczeń i ich wysokości;
- 3) przygotowania wniosku o emeryturę i przedłożenia go za zgodą pracownika organowi rentowemu nie później niż na 30 dni przed zamierzonym terminem przejścia pracownika na emeryturę, z uwzględnieniem art. 182;

4) przygotowania, za zgodą pracownika, wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy i przedłożenia go organowi rentowemu na 30 dni przed ustaniem prawa do zasiłków chorobowych;

5) poinformowania bezzwłocznie, po śmierci pracownika, pozostałej po nim rodziny o warunkach uzyskania renty rodzinnej, przygotowania wniosku o rentę i przedłożenia go organowi rentowemu.

2. Przepisy ust. 1 stosuje się odpowiednio do innych płatników składek, z wyjątkiem zleceniodawców, osób fizycznych zatrudniających pracowników, niewypłacających świadczeń z ubezpieczenia chorobowego oraz płatników składek, którzy opłacają składkę za siebie i osoby współpracujące.

Art. 125a.⁵⁰⁾ 1. Płatnik składek jest zobowiązany, na żądanie organu rentowego, do wystawienia dokumentów (zaświadczeń) w celu udowodnienia okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1, oraz okresów nieskładkowych, o których mowa w art. 7 pkt 1, z uwzględnieniem ust. 2 i 5.

2. Płatnik składek jest zobowiązany do wystawienia dokumentów (zaświadczeń) w celu udowodnienia okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, okresów pracy górniczej oraz okresów pracy na kolei.

3. Płatnik składek jest zobowiązany do wystawienia zaświadczenia o wysokości przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, wypłaconego za okresy, za które przychód ten przysługuje, a także o wysokości wypłaconych wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy, świadczeń i zasiłków oraz innych należności, o których mowa w art. 15 ust. 3.

4. Płatnik składek jest zobowiązany przechowywać listy płac, karty wynagrodzeń albo inne dowody, na podstawie których następuje ustalenie podstawy wymiaru emerytury lub renty, przez okres 50 lat od dnia zakończenia przez ubezpieczonego pracy u danego płatnika.

5. Od osoby opłacającej składki na własne ubezpieczenie społeczne organ rentowy może żądać przedłożenia dowodów potwierdzających opłacanie składek oraz wysokości podstawy wymiaru składek za okres przypadający po dniu 31 grudnia 1998 r.

Art. 126. Osoba, która złożyła wniosek o przyznanie świadczenia, do którego prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy, oraz osoba mają-

⁵⁰⁾ Dodany przez art. 9 pkt 1 ustawy z dnia 11 stycznia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 8, poz. 64), która weszła w życie z dniem 17 lutego 2001 r.; w brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 241, poz. 2074), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.

ca ustalone prawo do takiego świadczenia jest zobowiązana, na żądanie organu rentowego, poddać się badaniom lekarskim oraz na wniosek lekarza orzecznika badaniom psychologicznym, jeżeli są one niezbędne do ustalenia prawa do świadczeń określonych ustawą. Przepis art. 134 ust. 1 pkt 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 127. 1. Emeryt lub rencista jest obowiązany zawiadomić organ rentowy o podjęciu działalności, o której mowa w art. 104 ust. 1—4, oraz o wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu.

2.⁵¹⁾ Obowiązki określone w ust. 1 spoczywają odpowiednio na pracodawcy i zleceniodawcy, a w przypadku osoby pełniącej służbę — na właściwej komórce kadrowej.

Art. 128. 1. Na żądanie organu rentowego emeryt lub rencista jest zobowiązany do potwierdzania własnoręcznym podpisem istnienia dalszego prawa do pobierania świadczeń określonych ustawą.

2. W razie zaistnienia okoliczności uniemożliwiających lub utrudniających emerytowi lub renciście złożenie tego podpisu, istnienie dalszego prawa do pobierania świadczeń przez tego emeryta lub rencistę może potwierdzić własnoręcznym podpisem upoważniona osoba sprawująca faktyczną opiekę nad emerytem lub rencistą.

3. Własnoręczność podpisu osób, o których mowa w ust. 1 i 2, potwierdzają nieodpłatnie właściwe organy administracji rządowej lub jednostek samorządu terytorialnego.

4. Przepis ust. 3 nie narusza przepisów art. 96 ustawy — Prawo o notariacie.

5. W razie niespełnienia wymogu, o którym mowa w ust. 1, przepisy art. 101 i 134 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Ogólne zasady wypłaty świadczeń

Art. 129. 1. Świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, z uwzględnieniem ust. 2.

2. W razie zgłoszenia wniosku o rentę rodzinną w miesiącu przypadającym bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego, emeryta lub rencisty, rentę rodzinną wypłaca się od dnia śmierci, nie wcześniej jednak niż od dnia spełnienia warunków do renty przez uprawnionych członków rodziny.

⁵¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 10 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

3. Warunkiem podjęcia wypłaty emerytury, o której mowa w art. 26, dla członków otwartych funduszy emerytalnych jest zawarcie umowy emerytalnej, o której mowa w przepisach o zakładach emerytalnych.

Art. 130. 1.⁵²⁾ Świadczenia wypłaca się za miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym w decyzji organu rentowego jako termin płatności świadczeń, z uwzględnieniem ust. 4 i 5, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej.

2. Świadczenia wypłaca się osobom uprawnionym, za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń, albo na wniosek tej osoby na jej rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, z uwzględnieniem ust. 3.

3. Osobie odbywającej karę pozbawienia wolności, karę aresztu wojskowego albo karę aresztu za wykroczenie oraz osobie tymczasowo aresztowanej świadczenia wypłaca się za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń:

- 1) pod adresem zakładu karnego lub aresztu;
- 2) na wniosek tej osoby — na jej rachunek w banku albo osobie wskazanej przez tę osobę, po uprzednim pouczeniu o okolicznościach, o których mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1.

4.⁵³⁾ Za dzień wypłaty świadczeń przekazywanych za granicę uważa się dzień przekazania należności do banku lub innej instytucji pośredniczącej w wypłacie świadczeń.

5.⁵³⁾ Świadczenia przekazywane za granicę, ustalone w kwotach niższych od najniższej emerytury, mogą być wypłacane w innych niż określone w ust. 1 terminach ustalonych w decyzji organu rentowego.

Art. 131. 1. W przypadku renty rodzinnej, do której uprawniona jest więcej niż jedna osoba, części renty, o których mowa w art. 74 ust. 2, przysługujące:

- 1) osobie małoletniej,
- 2) osobie pełnoletniej, nad którą ustanowiona została opieka prawna,

wypłaca się osobom sprawującym opiekę nad tymi osobami, po uprzednim pouczeniu o okolicznościach, o których mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1, z zastrzeżeniem ust. 5 i 6.

2. Część renty rodzinnej, przysługującą osobie pełnoletniej innej niż wymieniona w ust. 1 pkt 2, wypłaca się — na wniosek tej osoby — innej osobie pełnoletniej uprawnionej do części tej renty rodzinnej albo oso-

⁵²⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 9 pkt 2 lit. a ustawy wymienionej jako pierwsza w odnośniku 50.

⁵³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 2 lit. b ustawy wymienionej jako pierwsza w odnośniku 50.

bie, która sprawowała opiekę nad wnioskodawcą przed osiągnięciem pełnoletności, po uprzednim pouczeniu o okolicznościach, o których mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1.

3. W razie ujawnienia okoliczności powodujących konieczność dokonania podziału renty po raz pierwszy lub zmiany warunków dotychczasowego podziału renty, organ rentowy wypłaca wyrównanie świadczenia od miesiąca ujawnienia tych okoliczności.

4. Kwoty wypłacone przed dokonaniem podziału renty rodzinnej za okres, za który ustala się ten podział:

- 1) zalicza się na poczet kwot przysługujących w wyniku dokonania tego podziału, jeżeli za okres ten przysługuje wyrównanie świadczenia;
- 2) nie podlegają dochodzeniu, jeżeli w wyniku podziału ustalono, że za okres ten przysługiwało świadczenie w niższej wysokości.

5. W przypadku pobytu sieroty zupełnej w zakładzie specjalnym, w domu dziecka lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej rentę rodzinną wraz z dodatkiem dla sieroty zupełnej wypłaca się na rachunek oszczędnościowy w banku, wskazanym przez kierownika placówki lub opiekuna ustanowionego przez sąd.

6. W przypadku pobytu w zakładzie specjalnym, w domu dziecka lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej więcej niż jednej sieroty zupełnej uprawnionych do jednej renty rodzinnej, każdej z nich wypłaca się przysługującą jej część renty oraz dodatek dla sieroty zupełnej. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 132. Emerytowi lub renciście, który zamieszkał za granicą, świadczenie wypłaca się — na jego wniosek — osobie przez niego upoważnionej do odbioru, zamieszkałej w kraju, lub na rachunek bankowy emeryta lub rencisty w kraju, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej.

Art. 133. 1. W razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż:

- 1)⁵⁴⁾ od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, z zastrzeżeniem art. 107a ust. 3;
- 2) za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub

ich wysokości wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek kasacji, z tym że za miesiąc zgłoszenia wniosku przyjmuje się miesiąc wniesienia wniosku o wznowienie postępowania lub o kasację.

Art. 134. 1. Wypłatę świadczeń wstrzymuje się, jeżeli:

- 1) powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie prawa do świadczeń lub ustanie tego prawa;
- 2) osoba pobierająca świadczenia mimo pouczenia lub żądania organu rentowego nie przedłoży dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczeń;
- 3) osoba uprawniona do świadczeń nie poddała się badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu, bez uzasadnionych przyczyn, mimo wezwania organu rentowego;
- 4) okaże się, że prawo do świadczeń nie istniało;
- 5) świadczenia nie mogą być doręczone z przyczyn niezależnych od organu rentowego.

2. Wstrzymanie wypłaty świadczeń następuje poczynając od miesiąca:

- 1) przypadającego po miesiącu, w którym ustało prawo do świadczenia ustalone wskutek okresowej niezdolności do pracy;
- 2) przypadającego po miesiącu, w którym organ rentowy wydał decyzję o wstrzymaniu wypłaty w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1—4;
- 3) za który przysługiwało świadczenie niedoręczone w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 5.

3. Przepis ust. 2 pkt 2 stosuje się odpowiednio, jeżeli powstaną okoliczności uzasadniające zmniejszenie wysokości świadczeń.

4. Decyzji o wstrzymaniu wypłaty świadczeń nie wydaje się w przypadkach określonych w art. 102 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 i 3.

Art. 135. 1. W razie ustania przyczyny powodującej wstrzymanie wypłaty świadczenia, wypłatę wznowia się od miesiąca ustania tej przyczyny, jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano z urzędu decyzję o jej wznowieniu, z uwzględnieniem ust. 2.

2. W przypadkach określonych w art. 134 ust. 1 pkt 5 wypłatę świadczenia wznowia się od miesiąca, w którym ją wstrzymano, jednak za okres nie dłuższy niż 3 lata poprzedzające bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty.

3. Jeżeli wstrzymanie wypłaty świadczeń nastąpiło na skutek błędu organu rentowego, wypłatę wznowia się poczynając od miesiąca, w którym je wstrzymano, jednak za okres nie dłuższy niż 3 lata poprze-

⁵⁴⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 9 ustawy, o której mowa w odnośniku 11; wszedł w życie z dniem 2 maja 2003 r.

dzające bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano decyzję z urzędu o jej wznowieniu.

Art. 136. 1. W razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku — małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku — innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

2. Osoby wymienione w ust. 1 mają prawo do udziału w dalszym prowadzeniu postępowania o świadczenia, nieukończonego wskutek śmierci osoby, która o te świadczenia wystąpiła.

3. Roszczenia o wypłatę świadczeń, o których mowa w ust. 1, wygasają po upływie 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, której świadczenia przysługiwały, chyba że przed upływem tego okresu zgłoszony zostanie wniosek o dalsze prowadzenie postępowania.

Art. 137. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady wypłaty świadczeń.

Rozdział 4

Zwrot nienależnie pobranych świadczeń, egzekucja i potrącenia ze świadczeń

Art. 138. 1. Osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

2. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

3. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

4. Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane,

w pozostałych zaś wypadkach — za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

5. Kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach — za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji.

6. Organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń, ustaloną zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

Art. 139. 1. Ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie — po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych — podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141, następujące należności:

- 1) świadczenia wypłacane w kwocie zaliczkowej;
- 2) kwoty nienależnie pobranych emerytur, rent i innych świadczeń z tytułu:
 - a) zaopatrzenia emerytalnego oraz ubezpieczenia społecznego za okres przed dniem wejścia w życie ustawy,
 - b) ubezpieczeń społecznych, o których mowa w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych, wraz z odsetkami za zwłokę w ich spłacie,
 - c) zaopatrzenia określonego w odrębnych przepisach;
- 3) sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na zaspokojenie należności alimentacyjnych;
- 4) należności alimentacyjne potrącane na wniosek wierzyciela na podstawie przedłożonego przez niego tytułu wykonawczego;
- 5) sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne;
- 6)⁵⁵⁾ kwoty nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych lub pielęgnacyjnych w razie braku możliwości potrącenia z wypłacanych zasiłków rodzinnych lub pielęgnacyjnych, wraz z odsetkami za zwłokę w ich spłacie;
- 6)⁵⁶⁾ kwoty nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych lub pielęgnacyjnych oraz świadczeń rodzinnych w razie

⁵⁵⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do dnia wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 56.

⁵⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 45 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 37.

braku możliwości potrącenia z wypłacanych zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych oraz świadczeń rodzinnych, wraz z odsetkami za zwłokę w ich spłacie;

- 7) kwoty nienależnie pobranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego⁵⁷⁾;
- 8) zasiłki wypłacane z tytułu pomocy społecznej, jeżeli przy wypłacie zastrzeżono ich potrącenie;
- 9) zasiłki i świadczenia wypłacone na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu za okres, za który przyznano bezrobotnemu prawo do emerytury lub renty;
- 10) z tytułu odpłatności za pobyt osób uprawnionych do świadczeń w domach pomocy społecznej, zakładach opiekuńczo-leczniczych lub zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych — na wniosek dyrektorów tych placówek.

2. Odliczenie składki na ubezpieczenie zdrowotne nie może przekraczać zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych.

3. Potrącenia należności wymienionych w ust. 1 dokonuje się w kolejności podanej w tym przepisie.

4. Przy dokonywaniu potrąceń, o których mowa w ust. 1 pkt 4, potrąca się w pierwszej kolejności alimenty zaległe za okres wskazany w tytule wykonawczym, pod warunkiem uzyskania od wierzyciela oświadczenia, że nie zostały w inny sposób uiszczone przez dłużnika.

Art. 140. 1. Potrącenia, o których mowa w art. 139, mogą być dokonywane, z zastrzeżeniem art. 141, w następujących granicach:

- 1) świadczeń alimentacyjnych, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3 — do wysokości 60 % świadczenia;
- 2) należności egzekwowanych związanych z:
 - a) odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej,
 - b) odpłatnością za pobyt w zakładach opiekuńczo-leczniczych,
 - c) odpłatnością za pobyt w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych,do wysokości 50 % świadczenia;
- 3) innych egzekwowanych należności — do wysokości 25 % świadczenia.

⁵⁷⁾ Ustawa z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz. U. z 1991 r. Nr 45, poz. 200, z 1997 r. Nr 121, poz. 770, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 90, poz. 1000, z 2001 r. Nr 154, poz. 1791, z 2002 r. Nr 241, poz. 2074 oraz z 2003 r. Nr 83, poz. 759 i Nr 228, poz. 2255) utraci moc z dniem 1 maja 2004 r., zgodnie z art. 71 pkt 1 ustawy, o której mowa w odnośniku 37.

2.⁵⁸⁾ Jeżeli sumy, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3, mają być potrącone na rzecz kilku wierzycieli, a łączna suma, która może być potrącona, nie wystarcza na pełne pokrycie egzekwowanych należności, organ rentowy dokonuje przekazania potrąconych kwot po uzyskaniu rozstrzygnięcia organu egzekucyjnego. Do czasu uzyskania tego rozstrzygnięcia kwoty te pozostają w depozycie Zakładu.

2a.⁵⁹⁾ Przepisy ust. 2 stosuje się odpowiednio w przypadku potrącenia sum, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 5.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio w przypadku zbiegu egzekucji sum, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3 i 5, z potrąceniem należności alimentacyjnych, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 4.

4. Potrącenia, z zastrzeżeniem art. 141, nie mogą przekraczać:

- 1)⁶⁰⁾ 50 % miesięcznego świadczenia — jeżeli potrąceniu podlegają należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz w pkt 6—9;
- 2) 60 % miesięcznego świadczenia — jeżeli potrąceniu podlegają należności alimentacyjne, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 4;
- 3)⁶¹⁾ 65 % miesięcznego świadczenia — jeżeli potrąceniu podlegają należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 10.

5. Jeżeli należności alimentacyjne, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 4, mają być potrącone na rzecz kilku wierzycieli, a łączna suma, która może być potrącona, nie wystarcza na pełne pokrycie tych należności, potrącenia ustala się proporcjonalnie do wysokości udziału każdej z tych należności w łącznej sumie należności określonych w tytułach wykonawczych dla bieżących należności.

6. W przypadku zbiegu:

- 1) potrąceń sum egzekwowanych, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3 i 5, potrącenia nie mogą przekraczać łącznie:

⁵⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 66 pkt 1 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 203, poz. 1966), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.

⁵⁹⁾ Dodany przez art. 66 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 58.

⁶⁰⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 2 pkt 1 lit. a tiret pierwsze ustawy z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 19, poz. 238), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2000 r.; wszedł w życie z dniem 1 czerwca 2000 r.

⁶¹⁾ Dodany przez art. 2 pkt 1 lit. a tiret drugie ustawy, o której mowa w odnośniku 60; w brzmieniu ustalonym przez art. 66 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 58.

- a) 60 % świadczenia, jeżeli podlegają potrąceniu należności alimentacyjne,
- b) 50 % świadczenia, jeżeli podlegają potrąceniu należności inne niż alimentacyjne, z zastrzeżeniem lit. c,
- c) 25 % świadczenia, jeżeli podlegają potrąceniu wyłącznie należności egzekwowane, o których mowa w art. 140 ust. 1 pkt 3;

2)⁶²⁾ potrąceń sum egzekwowanych, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3 i 5, z potrąceniami innych należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 1, 2, 4 i 6—9 — stosuje się odpowiednio przepis pkt 1 lit. a i b;

3)⁶²⁾ potrąceń, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i 2 — stosuje się odpowiednio przepis pkt 1 lit. a i b.

6a.⁶³⁾ Potrąceń, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 10, dokonuje się do wysokości 70 % świadczenia — w przypadku zbiegu tych potrąceń z potrąceniami, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 1—9.

7.⁶⁴⁾ Wysokość części świadczenia podlegającego egzekucjom, o których mowa w ust. 1, oraz wysokość potrąceń, o których mowa w ust. 4, a także wysokość części świadczenia podlegającego potrąceniom, o których mowa w ust. 6, oraz ustaloną orzeczeniem sądu, ugodą sądową lub aktem notarialnym procentową wysokość potrąceń ze świadczeń z tytułu należności alimentacyjnych bez wskazania sposobu ich naliczania ustala się od kwoty świadczenia przed odliczeniem miesięcznej zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych.

8. Przepisy ust. 1—7 stosuje się odpowiednio przy dokonywaniu potrąceń z renty rodzinnej, do której uprawniona jest więcej niż jedna osoba, przy czym granice potrąceń ustala się proporcjonalnie do części renty podlegającej tym potrąceniom.

Art. 141. 1. Emerytury i renty są wolne od egzekucji i potrąceń, z zastrzeżeniem ust. 2, w części odpowiadającej:

- 1) 50 % kwoty najniższej emerytury lub renty — zależnie od rodzaju pobieranego przez emeryta (rentystę) świadczenia — przy potrącaniu:
 - a) należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3, wraz z kosztami i opłatami egzekucyjnymi,
 - b) należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 4,

c) należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 5;

2)⁶⁵⁾ 60 % kwoty najniższej emerytury lub renty — przy potrącaniu należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 1 i 2 i 6—9;

3)⁶⁶⁾ 20 % najniższej emerytury lub renty — przy potrącaniu należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 10.

2. Kwoty emerytur i rent przyznanych z uwzględnieniem okresów ubezpieczenia za granicą, wolne od potrąceń i egzekucji, ustala się proporcjonalnie do wypłacanego świadczenia.

3.⁶⁷⁾ Kwoty wolne od potrąceń i egzekucji ustala się dla emerytur i rent wraz ze wszystkimi wzrostami, zwiększeniami, dodatkami oraz innymi świadczeniami wypłacanymi wraz z emeryturą lub rentą na podstawie odrębnych przepisów, z wyłączeniem zasiłku rodzinnego, dodatku dla sierot zupełnych i dodatku (zasiłku) pielęgnacyjnego.

3.⁶⁸⁾ Kwoty wolne od potrąceń i egzekucji ustala się dla emerytur i rent wraz ze wszystkimi wzrostami, zwiększeniami, dodatkami oraz innymi świadczeniami wypłacanymi wraz z emeryturą lub rentą na podstawie odrębnych przepisów, z wyłączeniem świadczeń rodzinnych oraz dodatku dla sierot zupełnych i dodatku pielęgnacyjnego.

4. W razie zbiegu uprawnień do dwóch lub więcej świadczeń pieniężnych kwotę wolną od egzekucji i potrąceń ustala się od jednego — wyższego świadczenia.

Art. 142. W zakresie nieuregulowanym w art. 139—141 do egzekucji ze świadczeń pieniężnych stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego albo przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 143. W razie przyznania lub podwyższenia świadczeń za okres wsteczny, organ rentowy ma prawo potrącić na zaspokojenie należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 1 i 2, 4 i 6—10, kwotę wyrównania należną do dnia wydania decyzji ustalającej prawo do świadczeń lub ustalającej prawo do świadczeń w podwyższonej wysokości.

Art. 144. Od osób nieuprawnionych do pobierania świadczeń określonych w ustawie kwoty nienależnie pobranych świadczeń, o których mowa w art. 138 ust. 2 i 3, podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, na podstawie prawomocnej decyzji organu rentowego.

⁶²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 66 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 58.

⁶³⁾ Dodany przez art. 66 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 58.

⁶⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 66 pkt 6 ustawy, o której mowa w odnośniku 58.

⁶⁵⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 2 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 60.

⁶⁶⁾ Dodany przez art. 2 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 60.

⁶⁷⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do dnia wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 68.

⁶⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 45 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 37.

DZIAŁ X

**Przepisy zmieniające,
przejściowe i końcowe**

Rozdział 1

Zmiany w przepisach obowiązujących**Art. 145—172.** (pominięte).⁶⁹⁾

Rozdział 2

Przepisy przejściowe

Art. 173. 1. Dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy.

1a.⁷⁰⁾ Kapitał początkowy ustala się także dla zwolnionych ze służby: żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej, urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., jeżeli przed dniem 1 stycznia 1999 r. pozostawali oni w służbie i nie mają ustalonego prawa do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób.

2. Kapitał początkowy stanowi równowartość kwoty obliczonej według zasad określonych w art. 174 pomnożonej przez wyrażone w miesiącach średnie dalsze trwanie życia ustalone zgodnie z art. 26 ust. 3 dla osób w wieku 62 lat.

3. Wartość kapitału początkowego ustala się na dzień wejścia w życie ustawy.

4. Pierwszej waloryzacji kapitału początkowego dokonuje się od 1 czerwca 1999 r. poprzez pomnożenie tego kapitału wskaźnikiem wzrostu przeciętnego wynagrodzenia z pierwszego kwartału 1999 r. pomniejszonego o naliczone i potrącone od ubezpieczonego składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe w stosunku do przeciętnego wynagrodzenia z drugiego kwartału 1998 r.

5. Drugiej waloryzacji przeprowadzanej od 1 września 1999 r. oraz kolejnych dokonuje się na zasadach określonych w art. 25 ust. 3—6.

6. Kapitał początkowy ewidencjonowany jest na koncie ubezpieczonego.

Art. 174. 1. Kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2—12.

2.⁷¹⁾ Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy okresy składkowe, o których mowa w art. 6, i okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2. Przepisy art. 5 ust. 2a stosuje się odpowiednio.

3. Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu od dnia 1 stycznia 1980 r. do dnia 31 grudnia 1998 r.

4. Do obliczenia kapitału początkowego dla osoby mającej ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przyjmuje się podstawę wymiaru renty przyjętą w decyzji ustalającej prawo do świadczenia po raz pierwszy lub ponownie ustalającej wysokość renty bez uwzględnienia waloryzacji tej podstawy. W przypadku gdy renta przyznana została przed dniem 15 listopada 1991 r., do ustalenia kapitału początkowego przyjmuje się podstawę wymiaru ustaloną w wyniku rewaloryzacji, chyba że po tej dacie ponownie była ustalana jej wysokość.

5. Jeżeli z powodu niemożności ustalenia podstawy wymiaru renty jej wysokość została ustalona w kwocie najniższej renty, to w podstawie wymiaru kapitału początkowego przyjmuje się najniższe wynagrodzenie pracowników obowiązujące w okresie, o którym mowa w art. 15 ust. 1.

6. Przepisy ust. 5 stosuje się odpowiednio do ustalenia kapitału początkowego osób uznanych za reparatorów.

7. Do obliczenia kapitału początkowego przyjmuje się kwotę bazową wynoszącą 100 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w II kwartale kalendarzowym 1998 r.

8. Przy obliczaniu kapitału początkowego część kwoty bazowej wynoszącej 24 % tej kwoty mnoży się przez współczynnik proporcjonalny do wieku ubezpieczonego oraz okresu składkowego i nieskładkowego osiągniętego do dnia 31 grudnia 1998 r. Współczynnik ten oblicza się według następującego wzoru:

$$p = \sqrt{\frac{\text{wiek ubezpieczonego} - 18}{\text{wiek emerytalny} - 18} \times \frac{\text{staż ubezpieczeniowy}}{\text{wymagany staż}}}$$

gdzie:

„p” — oznacza współczynnik;
 wiek ubezpieczonego — oznacza wiek w dniu 31 grudnia 1998 r.;
 wiek emerytalny — oznacza 60 — dla kobiet i 65 — dla mężczyzn;
 staż ubezpieczeniowy — oznacza udowodniony okres składkowy i nieskładkowy,
 wymagany staż — oznacza 20 — dla kobiet i 25 — dla mężczyzn;

z zastrzeżeniem ust. 12.

⁶⁹⁾ Zamieszczone w obwieszczeniu.⁷⁰⁾ Dodany przez art. 10 pkt 11 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.⁷¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 12 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

9. Staż ubezpieczonego, o którym mowa w ust. 8, określa się w pełnych latach, z tym że jeżeli ubezpieczony ma więcej niż 6 miesięcy tego stażu ponad pełne lata, staż ten zaokrągla się w górę.

10. Wiek ubezpieczonego, o którym mowa w ust. 8, określa się w pełnych latach, z tym że jeżeli w dniu 31 grudnia 1998 r. ubezpieczony ma więcej niż 6 miesięcy ponad wiek ustalony, to przyjmuje się pełne lata po zaokrągleniu w górę.

11. W przypadku gdy w momencie objęcia ubezpieczeniem po raz pierwszy, ubezpieczony nie ukończył 18 roku życia, we wzorze, o którym mowa w ust. 8, liczbę 18 zastępuje się faktycznym wiekiem, w którym powstał obowiązek ubezpieczenia.

12. Współczynnik, o którym mowa w ust. 8:

- 1) zaokrągla się do setnych części procenta;
- 2) nie może być wyższy od 100 %.

13. Wartość współczynnika, obliczonego na podstawie ust. 8, w zależności od płci, wieku ubezpieczonego oraz stażu ubezpieczeniowego w dniu 31 grudnia 1998 r., przedstawiona jest w tabeli, stanowiącej załącznik do ustawy.

Art. 175. 1.⁷²⁾ Ubezpieczeni oraz płatnicy składek zobowiązani są do przekazywania Zakładowi, w terminie i trybie ustalonym przez organ rentowy, dokumentacji umożliwiającej ustalenie kapitału początkowego nie później niż do dnia 31 grudnia 2006 r. Przepisy art. 115 ust. 1—3, art. 116 ust. 5, art. 117, 121, 122 ust. 1, art. 123, 124 i 125 stosuje się odpowiednio.

1a.⁷³⁾ Płatnicy składek są zobowiązani do skompletowania dokumentacji umożliwiającej ustalenie kapitału początkowego dla ubezpieczonych, za których przekazują do Zakładu imienne raporty miesięczne, a następnie przekazania tej dokumentacji na żądanie organu rentowego i w terminie wyznaczonym przez ten organ, nie później jednak niż w terminie do dnia 31 grudnia 2003 r. — w celu umożliwienia ustalenia kapitału początkowego przez organ rentowy w okresie do dnia 31 grudnia 2006 r.

2.⁷⁴⁾ Dla osób, które nie pozostają w ubezpieczeniu, kapitał początkowy ustala się na ich udokumentowany wniosek.

3. Ustalenie kapitału początkowego następuje w formie decyzji organu rentowego w terminie 6 miesięcy od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do obliczenia tego kapitału. Od decyzji organu rentowego przysługują osobie zainteresowanej środki odwoławcze określone w odrębnych przepisach.

4. Ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego następuje w okolicznościach określonych w art. 114.

5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady współpracy Zakładu z ubezpieczonymi i płatnikami składek w zakresie ustalania kapitału początkowego.

Art. 176. Podstawę wymiaru emerytury i renty w 1999 r. stanowi ustalona, w sposób określony w art. 15 ust. 4 i 5, przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 19 lat kalendarzowych, poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, lub wniosek o ponowne ustalenie wysokości tych świadczeń.

Art. 177. W dniu wejścia w życie ustawy kwota bazowa stanowi 100 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w II kwartale kalendarzowym 1998 r. i wynosi 1 220,89 zł.

Art. 178. W okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 31 maja 1999 r. do przychodu, o którym mowa w art. 104 ust. 8, nie wlicza się płaconej przez ubezpieczonego składki z tytułu ubezpieczenia emerytalnego, rentowego i chorobowego.

Art. 179. Od 1 stycznia 1999 r. emerytury i renty przyznane od uposażeń osiągniętych przed tą datą na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 1 ust. 2¹⁾, podlegają dodatkowej waloryzacji wskaźnikiem 104,3 %.

Art. 180. 1. Osoby, którym w dniu wejścia w życie ustawy przysługują emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne na podstawie:

- 1) przepisów, o których mowa w art. 195,
- 2) art. 19a ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206, Nr 66, poz. 390 i Nr 92, poz. 540),
- 3) ustawy z dnia 14 grudnia 1990 r. o rewaloryzacji emerytur i rent dla osób, które ukończyły 80 lat, oraz o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 92, poz. 540)

— zachowują prawo do tych świadczeń w wysokości ustalonej przed dniem wejścia w życie ustawy, z zastrzeżeniem ust. 2—5 i z uwzględnieniem ust. 6—9.

2. Wysokość świadczeń dla osób wymienionych w ust. 1 pkt 1 i 3, które zgłoszą wniosek o przyznanie zwiększenia określonego w art. 56, oblicza się poprzez doliczenie tego zwiększenia do kwoty przysługującego świadczenia. Kwota emerytury lub renty wraz z tymi zwiększeniami nie może przekraczać 100 % podstawy wymiaru. Przepisy art. 73 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

⁷²⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 9 pkt 2 lit. a ustawy wymienionej jako druga w odnośniku 50.

⁷³⁾ Dodany przez art. 9 pkt 2 lit. b ustawy wymienionej jako druga w odnośniku 50.

⁷⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 2 lit. c ustawy wymienionej jako druga w odnośniku 50.

3. Jeżeli osobie, o której mowa w ust. 2, przysługuje emerytura lub renta w kwocie świadczenia najniższego, zwiększenie, o którym mowa w art. 56, dolicza się przed podwyższeniem świadczenia do kwoty najniższej.

4. Do ustalenia wysokości oraz przy wypłacie rent rodzinnych przysługujących w dniu wejścia w życie ustawy przepisy art. 74 i 131 stosuje się odpowiednio.

5. Świadczenia, o których mowa w ust. 1 i 2, wypłaca się z Funduszu, z tym że koszty tych świadczeń — w części odpowiadającej części składkowej emerytury lub renty rolniczej, zwiększeniu z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników za cały udowodniony okres pracy w gospodarstwie rolnym, w tym również przypadający wcześniej niż 25 lat przed ustaleniem prawa do emerytury lub renty oraz podlegają odpowiedniej refundacji z funduszu emerytalno-rentowego określonego w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników.

6. Emerytury i renty, o których mowa w ust. 1, podlegają waloryzacji na zasadach określonych w ustawie.

7. W razie złożenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia:

- 1) przez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów składkowych lub nieskładkowych stosuje się art. 112 i 113;
- 2) przez zmianę okresu, z którego podstawę wymiaru składki przyjmuje się jako podstawę wymiaru świadczenia, stosuje się odpowiednio art. 110 lub art. 111.

8. Do ustalenia wysokości świadczeń dla osób wymienionych w ust. 1 pkt 1, które zgłaszają wnioski o zastosowanie przeliczników do okresów pracy górniczej, stosuje się odpowiednio przepisy art. 51 lub 52.

9. W razie przyznania emerytury osobie, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, przyjmuje się wszystkie okresy uwzględnione w decyzji o przyznaniu renty z tytułu niezdolności do pracy lub o ponownym ustaleniu jej wysokości.

Art. 181. Prawo do górniczej renty rodzinnej ustalonej na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w art. 195 pkt 6, zachowuje wdowa, która zawarła ponownie związek małżeński przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, jeżeli:

- 1) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa, uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu;
- 2) po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy osiągnie wiek 50 lat życia albo stanie się niezdolna do pracy, jeżeli nie wychowuje co najmniej jednego z dzieci, wnuków lub rodzeństwa, uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym mężu.

Art. 182. Ubezpieczeni urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., do których nie stosuje się art. 46—50, zgłaszają wnioski o emeryturę bezpośrednio w organie rentowym.

Art. 183. 1. Emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej urodzonej po dniu 31 grudnia 1948 r., z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art. 46 lub 50, o ile osoba ta nie była członkiem otwartego funduszu emerytalnego, zgłoszony w roku kalendarzowym 2009, wynosi:

- 1) 80 % emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz
- 2) 20 % emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

2. Emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej, o której mowa w ust. 1, zgłoszony w roku kalendarzowym 2010, wynosi:

- 1) 70 % emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz
- 2) 30 % emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

3. Emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej, o której mowa w ust. 1, zgłoszony w roku kalendarzowym 2011, wynosi:

- 1) 55 % emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz
- 2) 45 % emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

4. Emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej, o której mowa w ust. 1, zgłoszony w roku kalendarzowym 2012, wynosi:

- 1) 35 % emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz
- 2) 65 % emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

5. Emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej, o której mowa w ust. 1, zgłoszony w roku kalendarzowym 2013, wynosi:

- 1) 20 % emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz
- 2) 80 % emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

6. Do ponownego ustalenia wysokości emerytury, o której mowa w ust. 1—5, z tytułu podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym po dniu przyznania emerytury stosuje się art. 108.

Art. 184. 1. Ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32—34, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat — dla kobiet i 65 lat — dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

2. Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązania stosunku pracy — w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Art. 185. 1. Przy ustalaniu wysokości emerytury dla osób nabywających prawo do emerytury w wieku określonym w art. 184 kapitał początkowy podlega przeliczeniu poprzez dodanie do okresów składkowych równego różnicy pomiędzy wiekiem emerytalnym, o którym mowa w art. 24, a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę. Do przeliczonego kapitału początkowego stosuje się przepisy art. 173 ust. 3—6.

2. Okresy składkowe, o których mowa w ust. 1, ustala się z dokładnością do pełnego miesiąca.

Art. 186. 1. Rozpatrzeniu na podstawie ustawy podlegają wnioski:

- 1) osób, które nie odpowiadały warunkom wymaganym do uzyskania prawa do emerytury lub renty na podstawie przepisów dotychczasowych, jeżeli osoby te odpowiadają warunkom do uzyskania świadczeń na podstawie ustawy;
- 2) osób, które przedłożyły nowe dowody mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość.

2. Przepisy ustawy stosuje się do wniosków o świadczenia zgłoszonych:

- 1) począwszy od dnia wejścia w życie ustawy;
- 2) przed dniem wejścia w życie ustawy, jeżeli choćby jeden z warunków do uzyskania prawa do świadczenia został spełniony, poczynając od tego dnia.

3.⁷⁵⁾ Do wniosków osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r., które do dnia wejścia w życie ustawy nie zgłosiły wniosku o emeryturę, mimo że spełniły warunki do nabycia prawa do tego świadczenia — stosuje się przepisy ustaw i dekretu wymienionych w art. 195 dotyczące warunków nabycia prawa do emerytury, chyba że przepisy ustawy są dla tych osób korzystniejsze.

4. Prawo do emerytury określonej w art. 28 ust. 3 ustawy, o której mowa w art. 166, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, zachowuje poseł lub senator, który do dnia 31 grudnia 1997 r. spełnił warunki wymagane do jej przyznania.

Art. 187. Orzekanie w sprawach niezdolności do pracy osób mających ustalone prawo do renty na podstawie przepisów obowiązujących w dniu 31 sierpnia 1997 r., w przypadkach gdy osoby te ma-

ją wyznaczone kontrolne badania stopnia ich niezdolności do pracy, następuje przy zastosowaniu przepisów art. 12—14.

Art. 188. Potrąceń z tytułu zaległych składek na ubezpieczenie społeczne ubezpieczonego będącego jednocześnie płatnikiem składek, za okres poprzedzający nabycie prawa do pobieranej emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy albo renty rodzinnej po tym ubezpieczonym, ustalonych przed dniem wejścia w życie ustawy, dokonuje się na zasadach określonych w ustawie dla świadczeń wypłacanych w kwocie zaliczkowej.

Art. 189. Do czasu wprowadzenia zewnętrznej wymiennalności złotego świadczenia przekazywane za granicę, na podstawie umów międzynarodowych, przelicza się ze złotych na walutę obcą (wymienialną) według kursu tej waluty, obowiązującego w dniu dokonywania przeliczenia przez organ rentowy.

Art. 190. 1. Członków rodziny emeryta lub rencisty, odbywającego karę pozbawienia wolności na mocy orzeczenia sądu, którym wypłacano przysługujące emerytowi lub renciście świadczenia w całości lub w części, uznaje się począwszy od dnia wejścia w życie ustawy za osoby, o których mowa w art. 130 ust. 3 pkt 2, bez konieczności ich wskazania przez osobę uprawnioną do świadczeń.

2. Osobom tym wypłaca się świadczenia określone ustawą, po uprzednim pouczeniu o okolicznościach, o których mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1.

3. W razie wydania orzeczenia uniewinniającego lub umarzającego postępowanie emerytowi lub renciście wypłaca się, za cały okres pozbawienia wolności przypadający przed dniem wejścia w życie ustawy, część świadczenia, której wypłata była wstrzymana na podstawie art. 85 ust. 1 lub 4 ustawy wymienionej w art. 195 pkt 5.

Art. 191. 1. Ponowne ustalenie wysokości świadczenia, przy uwzględnieniu nowych okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 8, następuje na wniosek zainteresowanego, z tym że świadczenia w podwyższonej wysokości wypłaca się od miesiąca, w którym zgłoszony został ten wniosek, i nie wcześniej niż od dnia wejścia w życie ustawy.

2. Do emerytur i rent podlegających zawieszeniu lub zmniejszeniu w związku z osiągnięciem dochodów w 1998 r. stosuje się, zamiast przepisów art. 103—106, przepisy art. 24 i 25 ustawy, o której mowa w art. 195 pkt 9.

3. Do potrąceń i egzekucji ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie, dokonywanych na podstawie przepisów dotychczasowych, począwszy od dnia wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy art. 139—141, 143 i 144.

Art. 192. Ilekroć przepisy odsyłają do przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw, na-

⁷⁵⁾ Utracił moc, w zakresie, w jakim uzależnia od urodzenia przed 1 stycznia 1949 r. stosowanie — do wniosków o emeryturę zgłoszonych po dniu wejścia w życie ustawy — przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz. U. Nr 28, poz. 149 oraz z 1999 r. Nr 61, poz. 679), z dniem 17 stycznia 2000 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 stycznia 2000 r. sygn. akt K. 18/99 (Dz. U. Nr 2, poz. 26).

leży przez to rozumieć odesłanie do przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 193. 1. Zasiłek chorobowy, do którego prawo określone w przepisach wymienionych w art. 147, 149, 154, art. 195 pkt 2 i 3 powstało przed dniem wejścia w życie ustawy, wypłaca się w wysokości i na zasadach określonych w przepisach dotychczasowych za cały okres nieprzerwanej niezdolności do pracy z powodu choroby.

2. Przepis ust. 1 stosuje się do zasiłku wyrównawczego, macierzyńskiego, opiekuńczego i świadczenia rehabilitacyjnego.

3. Wysokość świadczenia rehabilitacyjnego przyznanego po zakończeniu pobierania zasiłku chorobowego ustalonego według dotychczasowych przepisów ustala się z uwzględnieniem podstawy wymiaru zasiłku chorobowego ustalonej według dotychczasowych zasad.

Art. 194. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie pozostają w mocy przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustaw i dekretu wymienionych w art. 195, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami niniejszej ustawy.

Rozdział 3

Przepisy końcowe i uchylające

Art. 195. Tracą moc:

- 1) art. 2 pkt 1 lit. a i e, art. 3, art. 4 ust. 1 pkt 3 i ust. 6, art. 6 pkt 1, art. 7 ust. 1, ust. 2 pkt 3 i ust. 3, art. 9, art. 10, art. 11, art. 12, art. 13, art. 17, art. 18, art. 19 pkt 1 i art. 20 ustawy z dnia 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz. U. z 1983 r. Nr 31, poz. 145, z 1986 r. Nr 42, poz. 202, z 1989 r. Nr 35, poz. 190, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 100, poz. 461, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i z 1998 r. Nr 137, poz. 887);
- 2) art. 6 ust. 1 pkt 4 i 7, ust. 2 pkt 3, art. 15—18, art. 24, art. 33 ust. 1—3 i art. 41 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. z 1995 r. Nr 65, poz. 333 i Nr 128, poz. 617, z 1996 r. Nr 100, poz. 461, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 oraz z 1998 r. Nr 137, poz. 887);
- 3) art. 1, 2, 3 pkt 3, 5 i 9, ust. 2 pkt 3 i ust. 3, art. 13—16, art. 18—20, art. 22, art. 25, art. 26, art. 28 dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1983 r. Nr 27, poz. 135, z 1989 r. Nr 35, poz. 190, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 100, poz. 461 i z 1997 r. Nr 28, poz. 153);
- 4) art. 5 pkt 4 i 7, art. 9, art. 11 ust. 1 pkt 3 i ust. 2, art. 12, art. 15 ust. 2 i 3, art. 16, art. 17, art. 21, art. 29, art. 31 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (Dz. U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1991 r. Nr 104, poz. 450 i Nr 110, poz. 474, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 100, poz. 461 i Nr 124, poz. 585, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 137, poz. 887);
- 5) ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267, z 1984 r. Nr 52, poz. 268 i 270, z 1986 r. Nr 1, poz. 1, z 1989 r. Nr 35, poz. 190 i 192, z 1990 r. Nr 10, poz. 58 i 61, Nr 36, poz. 206, Nr 66, poz. 390 i Nr 87, poz. 506, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 80, poz. 350 i Nr 94, poz. 422, z 1992 r. Nr 21, poz. 84 i Nr 64, poz. 321, z 1994 r. Nr 74, poz. 339 i Nr 108, poz. 516, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 100, poz. 461, Nr 136, poz. 636 i Nr 147, poz. 687, z 1997 r. Nr 93, poz. 569 i Nr 111, poz. 725 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756);
- 6) ustawa z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1995 r. Nr 30, poz. 154, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i z 1998 r. Nr 74, poz. 473);
- 7) ustawa z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 23, poz. 99, z 1985 r. Nr 20, poz. 85, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1997 r. Nr 43, poz. 272 i z 1998 r. Nr 66, poz. 431);
- 8) art. 7 ust. 1 pkt 4 i 7, ust. 2 pkt 3, art. 11, art. 12 pkt 3, art. 17, 21, 22, 24, 25, 33, 34, 36 i 37 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o ubezpieczeniu społecznym duchownych (Dz. U. Nr 29, poz. 156, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1991 r. Nr 104, poz. 450, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 100, poz. 461, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 oraz z 1998 r. Nr 137, poz. 887);
- 9) ustawa z dnia 7 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450, z 1992 r. Nr 21, poz. 84, z 1993 r. Nr 127, poz. 583 i Nr 129, poz. 602, z 1994 r. Nr 84, poz. 385, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, Nr 95, poz. 473 i Nr 138, poz. 681, z 1996 r. Nr 87, poz. 395, Nr 100, poz. 461, Nr 136, poz. 636 i Nr 147, poz. 687, z 1997 r. Nr 30, poz. 164, Nr 106, poz. 676, Nr 111, poz. 725 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1998 r. Nr 55, poz. 351);
- 10) art. 2—4 ustawy z dnia 30 czerwca 1994 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 84, poz. 385 i z 1997 r. Nr 30, poz. 164);
- 11) ustawa z dnia 25 października 1996 r. o waloryzacji emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 136, poz. 636).

Art. 196. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1999 r., z tym że art. 182 wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.

Załącznik do ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

Mężczyźni	1	2	3	4	5	6	staż	wiek	10	11	12
Część elementu socjalnego wynoszącego 24 % kwoty bazowej przypisana w kapitale początkowym:							25	65			
Staż	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
16	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
17	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
18	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
19	2,92 %	4,13 %	5,05 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
20	4,13 %	5,83 %	7,15 %	8,25 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
21	5,05 %	7,15 %	8,75 %	10,11 %	11,30 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
22	5,83 %	8,25 %	10,11 %	11,67 %	13,05 %	14,29 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
23	6,52 %	9,23 %	11,30 %	13,05 %	14,59 %	15,98 %	17,26 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
24	7,15 %	10,11 %	12,38 %	14,29 %	15,98 %	17,50 %	18,91 %	20,21 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
25	7,72 %	10,92 %	13,37 %	15,44 %	17,26 %	18,91 %	20,42 %	21,83 %	23,16 %	0,00 %	0,00 %
26	8,25 %	11,67 %	14,29 %	16,50 %	18,45 %	20,21 %	21,83 %	23,34 %	24,75 %	26,09 %	0,00 %
27	8,75 %	12,38 %	15,16 %	17,50 %	19,57 %	21,44 %	23,16 %	24,75 %	26,26 %	27,68 %	0,00 %
28	9,23 %	13,05 %	15,98 %	18,45 %	20,63 %	22,60 %	24,41 %	26,09 %	27,68 %	29,17 %	31,96 %
29	9,68 %	13,68 %	16,76 %	19,35 %	21,64 %	23,70 %	25,60 %	27,37 %	29,03 %	30,60 %	33,52 %
30	10,11 %	14,29 %	17,50 %	20,21 %	22,60 %	24,75 %	26,74 %	28,58 %	30,32 %	31,96 %	35,01 %
31	10,52 %	14,88 %	18,22 %	21,04 %	23,52 %	25,76 %	27,83 %	29,75 %	31,56 %	33,26 %	36,44 %
32	10,92 %	15,44 %	18,91 %	21,83 %	24,41 %	26,74 %	28,88 %	30,87 %	32,75 %	34,52 %	37,81 %

33	11,30 %	15,98 %	19,57 %	22,60 %	25,26 %	27,68 %	29,89 %	31,96 %	33,90 %	35,73 %	37,47 %	39,14 %
34	11,67 %	16,50 %	20,21 %	23,34 %	26,09 %	28,58 %	30,87 %	33,01 %	35,01 %	36,90 %	38,70 %	40,42 %
35	12,03 %	17,01 %	20,83 %	24,06 %	26,90 %	29,46 %	31,82 %	34,02 %	36,09 %	38,04 %	39,89 %	41,67 %
36	12,38 %	17,50 %	21,44 %	24,75 %	27,68 %	30,32 %	32,75 %	35,01 %	37,13 %	39,14 %	41,05 %	42,88 %
37	12,72 %	17,98 %	22,03 %	25,43 %	28,43 %	31,15 %	33,64 %	35,97 %	38,15 %	40,21 %	42,17 %	44,05 %
38	13,05 %	18,45 %	22,60 %	26,09 %	29,17 %	31,96 %	34,52 %	36,90 %	39,14 %	41,26 %	43,27 %	45,19 %
39	13,37 %	18,91 %	23,16 %	26,74 %	29,89 %	32,75 %	35,37 %	37,81 %	40,11 %	42,28 %	44,34 %	46,31 %
40	13,68 %	19,35 %	23,70 %	27,37 %	30,60 %	33,52 %	36,20 %	38,70 %	41,05 %	43,27 %	45,38 %	47,40 %
41	13,99 %	19,79 %	24,23 %	27,98 %	31,28 %	34,27 %	37,02 %	39,57 %	41,97 %	44,24 %	46,40 %	48,47 %
42	14,29 %	20,21 %	24,75 %	28,58 %	31,96 %	35,01 %	37,81 %	40,42 %	42,88 %	45,19 %	47,40 %	49,51 %
43	14,59 %	20,63 %	25,26 %	29,17 %	32,62 %	35,73 %	38,59 %	41,26 %	43,76 %	46,13 %	48,38 %	50,53 %
44	14,88 %	21,04 %	25,76 %	29,75 %	33,26 %	36,44 %	39,36 %	42,07 %	44,63 %	47,04 %	49,34 %	51,53 %
45	15,16 %	21,44 %	26,26 %	30,32 %	33,90 %	37,13 %	40,11 %	42,88 %	45,48 %	47,94 %	50,28 %	52,51 %
46	15,44 %	21,83 %	26,74 %	30,87 %	34,52 %	37,81 %	40,84 %	43,66 %	46,31 %	48,82 %	51,20 %	53,47 %
47	15,71 %	22,22 %	27,21 %	31,42 %	35,13 %	38,48 %	41,57 %	44,43 %	47,13 %	49,68 %	52,10 %	54,42 %
48	15,98 %	22,60 %	27,68 %	31,96 %	35,73 %	39,14 %	42,28 %	45,19 %	47,94 %	50,53 %	53,00 %	55,35 %
49	16,24 %	22,97 %	28,13 %	32,49 %	36,32 %	39,79 %	42,97 %	45,94 %	48,73 %	51,36 %	53,87 %	56,27 %
50	16,50 %	23,34 %	28,58 %	33,01 %	36,90 %	40,42 %	43,66 %	46,68 %	49,51 %	52,19 %	54,73 %	57,17 %

34	42,07 %	43,66 %	45,19 %	46,68 %	48,11 %	49,51 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
35	43,37 %	45,01 %	46,59 %	48,11 %	49,59 %	51,03 %	52,43 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
36	44,63 %	46,31 %	47,94 %	49,51 %	51,03 %	52,51 %	53,95 %	55,35 %	55,35 %	56,87 %	58,27 %	59,79 %	61,26 %	62,70 %	64,11 %	65,62 %	67,10 %	68,54 %	70,02 %
37	45,85 %	47,58 %	49,25 %	50,86 %	52,43 %	53,95 %	55,43 %	56,87 %	58,27 %	59,79 %	61,26 %	62,70 %	64,11 %	65,62 %	67,10 %	68,54 %	70,02 %	71,46 %	72,87 %
38	47,04 %	48,82 %	50,53 %	52,19 %	53,79 %	55,35 %	56,87 %	58,35 %	59,79 %	61,26 %	62,70 %	64,11 %	65,62 %	67,10 %	68,54 %	70,02 %	71,46 %	72,87 %	74,26 %
39	48,20 %	50,02 %	51,78 %	53,47 %	55,12 %	56,72 %	58,27 %	59,79 %	61,26 %	62,70 %	64,11 %	65,62 %	67,10 %	68,54 %	70,02 %	71,46 %	72,87 %	74,26 %	75,63 %
40	49,34 %	51,20 %	53,00 %	54,73 %	56,42 %	58,05 %	59,64 %	61,19 %	62,70 %	64,11 %	65,62 %	67,10 %	68,54 %	70,02 %	71,46 %	72,87 %	74,26 %	75,63 %	76,96 %
41	50,44 %	52,35 %	54,19 %	55,96 %	57,69 %	59,36 %	60,98 %	62,57 %	64,11 %	65,62 %	67,10 %	68,54 %	70,02 %	71,46 %	72,87 %	74,26 %	75,63 %	76,96 %	78,28 %
42	51,53 %	53,47 %	55,35 %	57,17 %	58,93 %	60,63 %	62,30 %	63,91 %	65,49 %	67,03 %	68,54 %	70,02 %	71,46 %	72,87 %	74,26 %	75,63 %	76,96 %	78,28 %	79,57 %
43	52,59 %	54,58 %	56,49 %	58,35 %	60,14 %	61,89 %	63,58 %	65,23 %	66,84 %	68,42 %	69,95 %	71,46 %	72,87 %	74,26 %	75,63 %	76,96 %	78,28 %	79,57 %	80,85 %
44	53,63 %	55,66 %	57,61 %	59,50 %	61,33 %	63,11 %	64,84 %	66,52 %	68,17 %	69,77 %	71,34 %	72,70 %	74,03 %	75,34 %	76,63 %	77,90 %	79,14 %	80,35 %	81,54 %
45	54,66 %	56,72 %	58,71 %	60,63 %	62,50 %	64,31 %	66,08 %	67,79 %	69,47 %	71,10 %	72,70 %	74,26 %	75,79 %	77,31 %	78,81 %	80,28 %	81,71 %	83,11 %	84,48 %
46	55,66 %	57,76 %	59,79 %	61,75 %	63,65 %	65,49 %	67,29 %	69,04 %	70,74 %	72,41 %	74,03 %	75,63 %	77,19 %	78,72 %	80,22 %	81,71 %	83,17 %	84,60 %	86,00 %
47	56,64 %	58,78 %	60,85 %	62,84 %	64,77 %	66,65 %	68,48 %	70,26 %	71,99 %	73,69 %	75,34 %	76,96 %	78,54 %	80,09 %	81,61 %	83,11 %	84,58 %	86,02 %	87,43 %
48	57,61 %	59,79 %	61,89 %	63,91 %	65,88 %	67,79 %	69,65 %	71,46 %	73,22 %	74,95 %	76,63 %	78,28 %	79,90 %	81,49 %	83,05 %	84,58 %	86,08 %	87,55 %	89,00 %
49	58,56 %	60,78 %	62,91 %	64,97 %	66,97 %	68,91 %	70,80 %	72,64 %	74,43 %	76,19 %	77,90 %	79,57 %	81,21 %	82,81 %	84,38 %	85,92 %	87,43 %	88,91 %	90,36 %
50	59,50 %	61,75 %	63,91 %	66,01 %	68,04 %	70,02 %	71,93 %	73,80 %	75,63 %	77,40 %	79,14 %	80,85 %	82,53 %	84,18 %	85,80 %	87,39 %	88,95 %	90,48 %	92,00 %

32	12,91 %	18,26 %	22,36 %	25,82 %	28,87 %	31,62 %	34,16 %	36,51 %	38,73 %	40,82 %	42,82 %	44,72 %	46,55 %	48,30 %
33	13,36 %	18,90 %	23,15 %	26,73 %	29,88 %	32,73 %	35,36 %	37,80 %	40,09 %	42,26 %	44,32 %	46,29 %	48,18 %	50,00 %
34	13,80 %	19,52 %	23,90 %	27,60 %	30,86 %	33,81 %	36,51 %	39,04 %	41,40 %	43,64 %	45,77 %	47,81 %	49,76 %	51,64 %
35	14,23 %	20,12 %	24,64 %	28,45 %	31,81 %	34,85 %	37,64 %	40,24 %	42,68 %	44,99 %	47,18 %	49,28 %	51,29 %	53,23 %
36	14,64 %	20,70 %	25,35 %	29,28 %	32,73 %	35,86 %	38,73 %	41,40 %	43,92 %	46,29 %	48,55 %	50,71 %	52,78 %	54,77 %
37	15,04 %	21,27 %	26,05 %	30,08 %	33,63 %	36,84 %	39,79 %	42,54 %	45,12 %	47,56 %	49,88 %	52,10 %	54,23 %	56,27 %
38	15,43 %	21,82 %	26,73 %	30,86 %	34,50 %	37,80 %	40,82 %	43,64 %	46,29 %	48,80 %	51,18 %	53,45 %	55,63 %	57,74 %
39	15,81 %	22,36 %	27,39 %	31,62 %	35,36 %	38,73 %	41,83 %	44,72 %	47,43 %	50,00 %	52,44 %	54,77 %	57,01 %	59,16 %
40	16,18 %	22,89 %	28,03 %	32,37 %	36,19 %	39,64 %	42,82 %	45,77 %	48,55 %	51,18 %	53,67 %	56,06 %	58,35 %	60,55 %
41	16,55 %	23,40 %	28,66 %	33,09 %	37,00 %	40,53 %	43,78 %	46,80 %	49,64 %	52,33 %	54,88 %	57,32 %	59,66 %	61,91 %
42	16,90 %	23,90 %	29,28 %	33,81 %	37,80 %	41,40 %	44,72 %	47,81 %	50,71 %	53,45 %	56,06 %	58,55 %	60,94 %	63,25 %
43	17,25 %	24,40 %	29,88 %	34,50 %	38,58 %	42,26 %	45,64 %	48,80 %	51,75 %	54,55 %	57,22 %	59,76 %	62,20 %	64,55 %
44	17,59 %	24,88 %	30,47 %	35,19 %	39,34 %	43,09 %	46,55 %	49,76 %	52,78 %	55,63 %	58,35 %	60,94 %	63,43 %	65,83 %
45	17,93 %	25,35 %	31,05 %	35,86 %	40,09 %	43,92 %	47,43 %	50,71 %	53,79 %	56,69 %	59,46 %	62,11 %	64,64 %	67,08 %
46	18,26 %	25,82 %	31,62 %	36,51 %	40,82 %	44,72 %	48,30 %	51,64 %	54,77 %	57,74 %	60,55 %	63,25 %	65,83 %	68,31 %
47	18,58 %	26,28 %	32,18 %	37,16 %	41,55 %	45,51 %	49,16 %	52,55 %	55,74 %	58,76 %	61,62 %	64,37 %	66,99 %	69,52 %
48	18,90 %	26,73 %	32,73 %	37,80 %	42,26 %	46,29 %	50,00 %	53,45 %	56,69 %	59,76 %	62,68 %	65,47 %	68,14 %	70,71 %
49	19,21 %	27,17 %	33,27 %	38,42 %	42,96 %	47,06 %	50,83 %	54,34 %	57,63 %	60,75 %	63,71 %	66,55 %	69,26 %	71,88 %
50	19,52 %	27,60 %	33,81 %	39,04 %	43,64 %	47,81 %	51,64 %	55,21 %	58,55 %	61,72 %	64,73 %	67,61 %	70,37 %	73,03 %

